

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN İLETİŞİM BECERİLERİNİN
BELİRLENMESİ VE BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Halil KILIÇ

Danışman:Doç. Dr. Zafer ÇAKMAK

ELAZIĞ-2013

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı

ONAY

Halil KILIÇ'ın hazırlamış olduğu Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin İletişim Becerilerinin Belirlenmesi ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi adlı tez ,Eitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun Tarih ve sayılı kararı ile oluşturulan jüri tarafından 17/09/2013 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda yüksek lisans / doktora tezini oy birliği ile oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri

İmza

1. Doç.Dr.Bürhan AKPUNAR
2. Doç.Dr. Zafer ÇAKMAK (Danışman)
3. Yrd.Doç.Dr.Esen DURMUŞ
4. Yrd.Doç.Dr. Murat TUNCER
5. Yrd.Doç.DR.Feyzullah EZER

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Mukadder BOYDAK ÖZAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Doç.Dr.Zafer ÇAKMAK danışmanlığında hazırlamış olduğum “ Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin İletişim Becerilerinin Belirlenmesi ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi ”adlı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun,özgün bir çalışma olduğunu,aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

Halil KILIÇ

.07.2013

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN İLETİŞİM BECERİLERİNİN BELİRLENMESİ VE BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Halil KILIÇ

FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Zafer ÇAKMAK

Eylül,2013, V + 94

İnsan hayatında önemi tartışılmaz olan iletişimin, insanların eğitim hayatında da önemi oldukça büyüktür. O halde eğitim hayatımızın en önemli unsurlarından olan öğretmenlerimizin iletişim becerileri oldukça iyi olmalı ki eğitim-öğretim faaliyetleri amacına ulaşsın.

Bu çalışma ile Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin iletişim becerileri belirlenerek, bu becerilerin cinsiyet, mesleki kıdem, mezuniyet branşı ve daha önce iletişim becerileri ile ilgili eğitim alıp almadıkları değişkenlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın evreni 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Malatya ilinde bulunan ilköğretim okullarındaki Sosyal Bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında tanımlanan bu evrenden 135 öğretmene ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin iletişim becerilerini belirlemek amacıyla Fidan KORKUT tarafından geliştirilen, İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ) (Korkut, 1996a) kullanılmıştır. Ayrıca katılımcıların cinsiyet, mesleki kıdem, mezuniyet branşı ve daha önce iletişim becerileri ile ilgili eğitim alıp almadıkları vb. ile ilgili bilgi toplamak için oluşturulmuş olan kısa bir kişisel bilgi formundan yararlanılmıştır.

Elde edilen verilerin analiz edilmesinde SPSS 16 programı kullanılmıştır. Kişisel bilgiler yüzde ve frekans, likert tipi maddelerde ise aritmetik ortalama ve standart sapma

teknikleri kullanılmıştır. Öğretmen görüşleri arasında değişkenler açısından fark olup olmadığının belirlenmesi için parametrik maddeler için t- testi ve tek yönlü varyans analizi (Anova), non-parametrik maddeler için MWU ve KWH testleri kullanılmıştır. Gruplar arası anlamlı farklılığın belirlenmesinde ise parametrik maddeler için Scheffe, non-parametrik maddeler için de Mean Rank testleri kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgularına genel olarak bakıldığında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin iletişim becerilerinin yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum çalışma grubunun öğretmen olması, ilköğretimde görev yapıyor olmaları ve Sosyal Bilgiler dersi gereği iletişimle ilgili önemli becerilerde kazandıracakları bir alanı öğretecek olmaları dolayısıyla oldukça önemli ve istendik durumdur

Anahtar Kelimeler: İletişim, Etkili İletişim, İletişim Becerisi

Halil KILIÇ

Elazığ 2013

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

**SPECIFYING THE COMMUNICATION SKILLS OF THE SOCIAL SCIENCES
TEACHERS AND EXAMINING THEM FOR SOME VARIABLES**

Halil KILIÇ

FIRAT UNIVERSITY

EDUCATIONAL SCIENCES INSTITUTE

DEPARTMENT OF PRIMARY EDUCATION

DIVISION OF SOCIAL SCIENCES EDUCATION

Supervisor: Doç. Dr. Zafer ÇAKMAK

September, 2013, V + 94

Communication which is very important in human life is also very important in education life. So our teachers, whom are most important for our education life, should have good communication skills so that they can manage their educational goals.

With this study, the communication skills of the Social Science teachers will be set and it is aimed to be determined whether it is related to the sex, occupational rank, the branch of graduation and the former education about communication skills. The universe of the research covers the Primary school Social Science teacher in 2012-2013 educational year in Malatya. With this research, 135 teachers have been attained.

With the aim of determining the communication skills of the teachers, the Evaluation Scale of Communication Skills, developed by Fidan KORKUT, was used (Korkut, 1996a). Furthermore a short personal info form was used to get information about the sex, occupational rank, the branch of graduation and the former education about communication skills of the participants.

To analyze the data, the Programme SPSS 16 was used. With the personal data, the percentage and the frequency techniques were used and with the subjects like likert,

the arithmetic average and standart deviation techniques were used. To determine whether there are differences between teacher opinions, t-test and only way variation analyze (Anova) for parametric subjects and MWU and KWH tests for non-parametric subjects were used. To determine the differences between the groups, the Scheffe test for parametric subjects and Mean Rank tests for non-parametric subjects were used.

In general, with the data we got with the research, it is obvious that the communication skills of the Social Science teachers are rather high. This situation is because of the being Primary School teachers and necessarily having good communication skills to teach their lesson.

Key Words: Communication, Effective Communication, Communication Skills

Halil KILIÇ

Elazığ 2013

İÇİNDEKİLER

ONAY	II
BEYANNAME	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VIII
TABLolar LİSTESİ	XI
ŞEKİLLER LİSTESİ	XII
ÖNSÖZ	XIII
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.2.1. Araştırmanın Alt Amaçlar	5
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Sayıtlılar	7
1.5. Sınırlılıklar	7
1.6. Tanımlar	7
İKİNCİ BÖLÜM	9
2. İLGİLİ LİTERATÜRÜN İNCELENMESİ	9
2.1. İletişimin Anatomisi	9
2.1.1. Kaynak.....	10
2.1.2. Kanal	12
2.1.2.1. Görsel Kanal	13
2.1.2.2. İşitsel Kanal	13
2.1.2.3. Dokunsal Kanal.....	13
2.1.2.4. Kokular Ve Tat Alma Da Duyguları Doğrudan Etkiler	13
2.1.3. Mesaj.....	14
2.1.4. Alıcı.....	15
2.1.5. Algılama ve Değerlendirme.....	15
2.1.6. Geri Bildirim	15
2.2. İletişim Türleri	17
2.3. Neden İletişim?	20
2.4. İletişim Amaçları	22
2.5. İletişim Becerisi ve Önemi	24
2.6.1. Odaklanma	27
2.6.2. Düzenli Olma.....	28
2.6.3. Açık ve Sade Olma	28
2.6.4. Anlama (Farkındalık)	29

2.6.5. Katkı (Destekleme)	29
2.7. Etkili İletişimde Beden Dili ve Önemi.....	31
2.7.1. Gülümseme.....	32
2.7.2. Postür (Beden Duruşu).....	32
2.7.3. Alanlar ve Kullanım Biçimi.....	33
2.7.4. El Hareketleri.....	35
2.7.4.1. Avuçlar Açık Pozisyon.....	35
2.7.4.2. Elleri Ovuşturmak.....	36
2.7.4.3. Kenetlenmiş Eller	36
2.7.5. Kol Hareketleri	36
2.7.5.1. Kol Kavuşturma Engeli.....	36
2.7.5.2. Bacakların Kullanılışı.....	36
2.7.5.3. “Dört” Durumu	37
2.7.5.4. Göz İşaretleri	37
2.7.5.5. Bakışlarla İlgili Davranışlar	37
2.7.5.5.1. İş Bakışı.....	37
2.7.5.5.2. Sosyal Bakış	38
2.7.5.5.3. Mahrem Bakış	38
2.7.5.5.4. Yan Bakış	38
2.7.5.5.5. Gözle Dışarıda Bırakma Hareketi.....	38
2.8. Beden Dilini Nasıl Kullanmalı?	39
2.9. Etkili İletişimde Dinlemenin Önemi.....	39
2.9.1. Dinleme Kavramı.....	40
2.9.2. Öğrenmede Dinlemenin Yeri ve Önemi	41
2.10.İletişimi Kolaylaştıran Etkenler	42
2.10.1. Değerlilik Duygusu	42
2.10.2. Kabul	43
2.10.3. Dinleme	43
2.10.3.1. Etkin Dinleme	45
2.10.3.1.1. Etkili Dinleme Becerileri	46
2.10.4. Ben Dilini Kullanma	50
2.10.4.1. Ben Dili İle Konuşmanın Yararları	51
2.11. Etkili İletişimde Empati Ve Önemi	51
2.11.1. Niçin Empati (Birbirimizi Anlama Becerisi).....	53
2.12.Etkili İletişimde Problem Çözme Becerisi.....	54
2.13. İletişim Engelleri.....	56
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	60
3.YÖNTEM	60
3.1. Araştırmanın Modeli	60
3.2. Evren	60
3.3. Örneklem.....	61
3.4. Veri Toplama Aracı (Anket).....	62
3.5. Verilerin Toplanması	62
3.6. Verilerin Analizi	63
3.7. Veri Toplama Aracının Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışmaları.....	63

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	64
BULGULAR VE YORUMLARI	64
4.1. Öğretmenlerin İletişim Becerilerine İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumları	64
4.1.1.Öğretmenlerin İletişim Becerilerine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Değerlendirilmesine Yönelik Bulgular ve Yorumları.....	67
4.1.2. Öğretmenlerin İletişim Becerilerine İlişkin Görüşlerinin İletişimle İlgili Kurs Alma Durumu Değişkenine Göre Değerlendirilmesine Yönelik Bulgular ve Yorumları	69
4.1.3.Öğretmenlerin İletişim Becerilerine İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre Değerlendirilmesine Yönelik Bulgular ve Yorumları.....	71
4.1.4.Öğretmenlerin İletişim Becerilerine İlişkin Görüşlerinin Mezuniyet Alanı Değişkenine Göre Değerlendirilmesine Yönelik Bulgular ve Yorumları.....	73
BEŞİNCİ BÖLÜM	75
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	75
5.1. Sonuçlar	75
5.2. Öneriler	78
KAYNAKÇA	80
EKLER	85
ÖZGEÇMİŞ	94

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1:Öğretmenlerin Değişkenlere Göre Dağılımı	61
Tablo 2:Öğretmenlerin iletişim becerilerine ilişkin görüşleri.....	65
Tablo 3:Araştırma Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Görüşleri Arasındaki Farklılıklar Tablosu	67
Tablo 4:Araştırma Katılan Öğretmenlerin Kurs Alma Durumu Değişkenine Göre Görüşleri Arasındaki Farklılıklar Tablosu	69
Tablo 5:Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kıdem Değişkenine Göre Görüşleri Arasındaki Farklılıklar Tablosu	71
Tablo 6:Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mezuniyet Alanı Değişkenine Göre Görüşleri Arasındaki Farklılıklar Tablosu	73

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1:İletişim Süreci.....	10
Şekil 2:Ortak Yaşantı Alanı.....	11

ÖNSÖZ

İletişim, insan hayatında var olmak ve yaşamak için beslenmek kadar doğal ve kaçınılmazdır. Kendimizi, çevremizi, ait olduğumuz toplumu anlamamız için etkin iletişim şarttır. Kişilerarası ilişkilerdeki sorunlar ve bu sorunlara bağlı olarak ortaya çıkan pek çok psikolojik bozukluğun temelinde, iletişim becerilerindeki eksikliğin yattığı söylenebilir.

İnsan hayatında çoğu becerinin kazanılmasında olduğu gibi olumlu iletişim becerilerinin kazanılmasında da eğitimin yeri ve önemi son derece büyüktür. İyi bir Eğitim ancak öğretmen ve öğrenci iletişiminin başarıyla olmasıyla gerçekleşebilir. Bu sebeple eğitimde daha çok kurulacak ilişkiler biçimi önem kazanmaktadır. Okullar geniş öğrenci kitleleriyle sürekli ilişki içinde bulduklarından dolayı özellikle öğretmenlerin öğrencilerle iyi bir iletişim içine girmeleri gerekmektedir. Çünkü olumlu bir iletişim ağı içinde bulunan öğrenci, kendi ilişkilerinde bunu temel alarak yaşamındaki diğer iletişim durumlarını bu temel üzerine oturtmaya çalışacaktır (Durukan ve Maden,2010,s.60).

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin iletişim beceri düzeylerinin belirlenmesi ve bu becerilerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir.

Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın konusu, problem, amaç, önem ve sınırlılıklardan bahsedilecektir. İkinci bölümde ise; araştırma konusu ile ilgili kurumsal bilgiler ve literatür örneklerine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntem boyutu ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Dördüncü bölüm, araştırma süreci sonunda elde edilen verilerin tablollaştırılması ve yorumların yapılmasını içermektedir. Beşinci bölümde ise; araştırma bulgularına dayalı sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde birçok kişinin değerli katkıları söz konusudur. Araştırmanın her aşamasında bana rehberlik eden, değerli görüşleriyle beni yönlendiren, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam ve danışmanım Sayın Doç. Dr. Zafer ÇAKMAK'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca çalışmamda bilgilerinden ve anketinden yararlanmış olduğum Sayın Prof. Dr. Fidan KORKUT'a, anketlerin analiz edilmesi sırasında yardımını esirgemeyen

değerli hocam Sayın Doç. Dr Bürhan AKPUNAR'a, Yüksek Lisans eğitimim sırasında verdikleri değerli bilgileri ile bana yardımcı olan SayınYrd. Doç. Dr. Feyzullah EZER ile Sayın Yrd. Doç. Dr. Esen DURMUŞ'a, Bilimsel araştırma yöntemleri konusunda edindiğim bilgilerle beni yönlendiren Sayın Yrd. Doç. Dr. Murat TUNCER'e ve araŐtırmamın baŐından beri bana her konuda yardımcı olan Sayın Dr. Bahadır KÖKSALAN ile lisans eğitimimden de hocam olan ve yüksek lisans eğitimimi almam konusunda beni yönlendiren kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Mesut AYDIN'a çok teşekkür ederim.

Gerek yüksek lisans eğitimine girmemde gerekse de bu eğitimi almamda bana her konuda yardımcı olan eŐime ve çocuklarıma da ayrıca teşekkür ederim.

Halil KILIÇ

Elazığ 2013

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

İnsan hayatında iletişimin yeri ve önemi oldukça önemlidir. İnsanların toplumda var olan kuralları öğrenmesi, değer ve inançları benimsemesi, kurallara uygun olarak kendisine verilen rolleri oynaması, yani toplumsallaşması, ancak iletişimle gerçekleşir. İnsanlar başkalarıyla bir arada olabilmek, onları anlayabilmek, kendilerini anlatabilmek ve etkileyebilmek yani; toplumsallaşabilmek için iletişim kurar. Bir başka ifadeyle iletişim, bireylerin kendini ifade edebilme ve kendilerini dinletme gereksinimleri sonucu ortaya çıkmaktadır (Gürgen, 1997, s.5).

İletişim kavramının 4560 kullanımı olduğu ve bu kullanımlardan 15 anlamın çıkarılabileceği saptaması yapılmıştır. Bunlar; düşüncenin değiş tokuşu, anlama anlatabilme, etkileşim, belirsizliğin azaltılması, aktarım süreci, değişme süreci, bağlantıların kurulma süreci, paylaşım süreci, araç-usul-teknikler, belleğin uyarılması, yanıt verme, uyaran, etkileme, geçiş süreci, iktidar kaynağıdır (Gölönü ve Karcı, 2010, s.124).

Genel anlamda iletişim “Birbirlerine ortamdaki nesnelere, olaylar, olgularla ilgili değişimleri haber veren, bunlara ilişkin bilgilerini birbirine aktaran, aynı olgular, nesnelere, sorunlar karşısında benzer yaşam deneyimlerinden kaynaklanan, benzer duygular taşıyıp bunları birbirine ifade eden insanların oluşturduğu topluluk ya da toplum yaşamı içinde gerçekleştirilen tutum, yargı, düşünce ve duygu bildirimleridir” (Oskay, 1982, s.9).

İnsanın her davranışı, konuşması, susması, dinlemesi, duruşu ve oturma biçimi, kendini ifade etmesi, kısaca çevresine mesaj iletmesidir. İletişim; mesaj üretme, iletme ve algılama sürecidir. İletişim kurmakta asıl amaç, anlaşılabilir mesajların gönderilmesi ve karşı tarafın tutum ve davranışlarında değişiklik yapmaktır (Tutar ve Yılmaz, 2003, s.5).

Her birey, doğduğu andan itibaren iletişimi kurmaya başlasa da her zaman bu iletişimin etkili olduğu söylenemez. Karşılıklı mesaj alışverişinde ortaya çıkan hatalar;

duygu, düşünce ya da bilgilerin doğru iletilmemesi anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle, iletişim faaliyeti, süreç içindeki öğelere gereken önem verilmeden yapıldığında, insanların birbirlerini anlamalarında büyük aksaklıklara yol açmaktadır. Bu durum, bireylerin kendilerini amaçladıkları gibi ifade edememeleri ya da karşılarındaki kişiyi doğru anlamamaları ile sonuçlanmaktadır (Demirci ve Emine E, 2002, s.2).

Hızla değişen dünyamızda, ulusal ve evrensel kültür birikimini tanıma, bu birikime katkıda bulunma; bilgilenmeyi, çağdaş dünyanın anlamını, değerlerini, sorunlarını kavramayı ve yorumlamayı gerektirir. Bireylerin bu süreçteki başarıları; ulusal ve evrensel değerler bütününi kendi bilgi, tutum, duygu, düşünce ve beceri alanlarından geçirerek paylaşabilmesiyle ilişkilidir. Bireyin paylaşım sürecindeki etkililiği ise, onun bulunduğu çevreyle etkileşimi ve iletişimi belirler (Sever, 2004, s.299).

Sosyal yaşamı gereği herkes duygu ve düşüncelerini aktarabilmek amacıyla çevresi ile iletişim kurabilmeli ve kendisiyle iletişim kurulabilmesine olanak tanımalıdır. Başka bir deyişle öğretmenin etkin bir süreç olduğu kabul edilerek, öğrenenin akranlarıyla, öğretmenleriyle, ailesiyle ve diğer kişilerle karşılıklı bir sosyal etkileşim içinde bulunması gerekmektedir (Demirel ve Şahinel,2006, s.12).

Kenneth D. Moore'e (126) göre iletişim, öğrenme sürecinde merkezi bir role sahiptir. İletişim olmadan öğrenme gerçekleşmez (Yıldırım,2011, s.1). İletişimin olmadığı yerde, öğrenme ve öğretme söz konusu olamaz. Bu yüzden öğretmenler öğrencilerle olan günlük etkileşimlerinde iletişim sürecine etkin olarak katılırlar. İletişimin amacı karşımızdaki kişilere anlaşılabilir mesajlar göndermek ve karşımızdaki kişilerin tutum ve davranışlarında bir değişiklik yaratmaktır. Dolayısıyla eğitim ile iletişim neredeyse iç içedir. Başarılı ve etkili bir iletişim kurmadan eğitim gerçekleştirmek mümkün değildir (Eroğlu ve Yüksel, 2008, s.227).

Bireyin topluma uyumunu sağlamak için kurulmuş, toplumsal açık bir sistem olan okulun en önemli öğelerinden biri öğretmendir. Öğretmen sınıfta öğrencilerin başarısından en başta sorumlu olan kişidir. Öğretmenin sınıftaki başarısından sosyal yeterliliği, teknik yeterliliğinden daha etkilidir. Öğretmenin öğrencilerini oldukları gibi kabul etmesi, onlarla uygun şekilde iletişim kurması ve bu beceriyi onlara da kazandırması yüksek başarı yakalamalarına katkıda bulunacaktır.

İletişim becerileri gelişmiş bir birey, kendini diğer bireylere doğru ifade edebilme ve onları doğru anlama imkânı bulacaktır.

1.1. Problem Durumu

İnsanın sosyal bir varlık olması duygu, düşünce, istek, hayal ve gereksinimini çeşitli şekillerde paylaşmasını zorunlu kılmaktadır. Bu paylaşım, insanların dil becerilerini etkili bir şekilde kullanımı ile kişilik gelişimini ve sosyalleşmeyi de gerçekleştirmesinde yardımcı olur. Bireylerin yaşamlarında, iletişim konusunda kendilerini eğitmeleri ve etkili iletişim kurmaya çalışmaları önemli görülmektedir (Çetinkanat, 1996).

İnsan bireysel ve sosyal yaşam alanında bilgi, beceri ve deneyim kazanmak için diğer insanlarla çeşitli araçları kullanarak iletişim kurar. İletişim becerileri bu nedenle insan yaşamı için çok önemlidir. Bireyin sosyalleşmesi ve eğitiminde bu becerinin kazandırılması gelecek yaşamındaki başarısında çok etkilidir. Bu nedenle eğitim kademelerinde iletişim becerilerinin kazandırılmasına özen gösterilir. Öğretim müfredatlarından yerini alan iletişim becerileri bütün disiplinlerde kazanılması ve etkili kullanılması gereken bir beceridir (Durukan ve Maden, 2010, s.61).

Öğrencinin dersi sevmesi, çalışma alışkanlığı kazanması öğretmen öğrenci iletişimi ile doğru orantılıdır (Güçlü, 2001, s.150). Öğretmenin öğrenci ile olan iletişimine dikkat etmemesi, anlaşılmaya gayret göstermemesi halinde derse yönelik motivasyon, tutum ve görüşler olumsuz bir hâl alır. Hedeflerden uzaklaşılır. Öğretim sürecinde öğretmenin sesinin, öğrencisine iyi niyetini, amacını, ilgisini, dostça tutumunu, inancını, güvenini yansıtması ve öğrencinin anlayacağı bir dilde konuşması gerekir, aksi takdirde öğretmenin anlattığı çoğu şeye yabancı kalan öğrencinin derse karşı ilgisini yitirecek olması nedeniyle yapılan karşılıklı çabalar boşa gider (Arslantaş, 1998, s.7).

Durukan ve Maden'e (2010) göre okullarda öğretmenler, yeni yaşantıları, yeni bir çevreyle olan iletişimi, takım ruhu ile öğrencilere aktarımı sağlayan öğretme-öğrenmeyi kendi modelleri ve biçimlendirmeleri ile geliştirebilirler (Klonsky, 2002). Öğrenmenin iyi bir iletişim ürünü olduğu, yeni öğrenmelerin yeni bilgi ve beceriler edinmeyle olacağından iletişim gerçekleşmedikçe öğrenmenin de gerçekleşmeyeceği sonucu ortaya çıkar (Ergin ve Birol, 2000, s.30). Bu bağlamda iletişimin gerçekleşmesi

öğrenmenin de gerçekleşebilmesinin anahtarı olarak görülebilir. İletişimin etkili bir şekilde gerçekleşmesi, öğretmen-öğrenci ilişkisi oluşturma ve sürdürmede mesaj alma kadar mesaj göndermeyi de içerir.

Durukan ve Maden'e (2010,s.61) göre Öğretmenler öğrencilerini dinlerken, öğrencilerin söylediklerine önyargısız yaklaşmalı, anlamaya çalışmalı dikkati sürekli yüksek tutmalıdır. Bu durum öğrencide duygularının kabul gördüğü ve duygularını ifade edebileceğine yönelik güvenini artırır (Edwards, 1997).

Ders sürecinde içerikle ilgili belirlenmiş amaç ve kazanımlara ulaşmak için öğretmenin etkili iletişim becerilere sahip olması gerekmektedir. Öğrencileri eğitirken aynı zamanda sosyal hayata da hazırlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilerde iletişim becerilerinin oluşmasında ve geliştirilmesinde çok daha fazla sorumluluğu vardır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ders sürecinde iletişim becerilerini kazandırırken, öğrencilere örnek iletişim durumları sunarlar. Bu durumda sosyal bilgiler öğretmenlerinin iletişim becerilerine sahip olma düzeyleri doğrudan ders sürecindeki başarıyı etkileyecektir. Genel bir ifadeyle başlı başına bir iletişim etkinliği olan eğitimin sağlıklı bir biçimde gerçekleşmesi, özellikle öğretim faaliyetini sürdürenlerle öğrenciler arasındaki iletişimin gerçekleşmesini gerektirir (Bolat, 1996,s.75). Bu nedenle sosyal bilgiler öğretmeni yetiştirirken etkili iletişim becerisine sahip öğretmenler yetiştirmeye ihtiyaç vardır.

Bu gerekçelerden hareketle bu çalışmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin iletişim becerileri düzeylerinin belirlenmesi ve çeşitli değişkenlere (cinsiyet, mesleki kıdem, mezuniyet branşı ve daha önce iletişim becerileri ile ilgili eğitim alıp almadıkları) göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı, 2012–2013 eğitim-öğretim yılında Malatya ilinde bulunan sosyal bilgiler öğretmenlerinin iletişim becerilerinin belirlenmesi ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmanın genel amacı çerçevesinde şu sorulara cevap aranmıştır:

1.2.1. Araştırmanın Alt Amaçlar

1. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin iletişim becerileri düzeyini belirlemeye yönelik kendilerine sorulan anket sorularına verdikleri cevaplara göre iletişim becerisi düzeylerinin belirlenmesi.

2. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin iletişim becerilerinin *cinsiyet* değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

3. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin iletişim becerilerinin, *mesleki kıdem* değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

4. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin iletişim becerilerinin, *mezun oldukları alan* değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

5. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin iletişim becerilerinin, *iletişim becerisi ile ilgili kurs/seminer veya eğitim alma* değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

İletişim, insan hayatında var olmak ve yaşamak için beslenmek kadar doğal ve kaçınılmazdır. Kendimizi, çevremizi, ait olduğumuz toplumu anlamamız için etkin iletişim şarttır. Kişilerarası ilişkilerdeki sorunlar ve bu sorunlara bağlı olarak ortaya çıkan pek çok psikolojik bozukluğun temelinde, iletişim becerilerindeki eksikliğin yattığı söylenebilir.

İnsan hayatında çoğu becerinin kazanılmasında olduğu gibi olumlu iletişim becerilerinin kazanılmasında da eğitimin yeri ve önemi son derece büyüktür. Başlı başına bir iletişim etkinliği olan eğitimin sağlıklı bir biçimde gerçekleşmesi, özellikle okullarda eğitim veren öğretmenler ile öğrenciler arasında ki iletişimin gerçekleşmesini gerektirir yani iyi bir eğitim ancak öğretmen ve öğrenci iletişiminin başarılı olmasıyla gerçekleşebilir. Bu sebeple eğitimde daha çok kurulacak ilişkilerin biçimi önem kazanmaktadır. Öğretmenler okullarda geniş öğrenci kitleleriyle sürekli ilişki içinde bulduklarından dolayı öğrencilerle iyi bir iletişim içine girmeleri gerekmektedir.

Çünkü olumlu bir iletişim ağı içinde bulunan öğrenci, kendi ilişkilerinde bunu temel olarak yaşamındaki diğer iletişim durumlarını bu temel üzerine oturtmaya çalışacaktır (Durukan,2010, s.60).

Özetle; tüm eğitim ve öğretim etkinliklerinin bir iletişim süreci olduğu düşünülürse öğretmenlerin iyi bir iletişimci ve etkili bir iletişimin nasıl kurulacağı yönünde bilgi sahibi olmaları önemlidir.

Güçlü'ye (2001) göre günlük hayatta iletişim becerileri ne kadar önemliyse eğitim sürecinde de etkili iletişim kurma o kadar önemlidir. Eğitim hedeflerine ulaşmada öğretmen-öğrenci iletişiminin büyük bir payı vardır. Temelde etkili öğretmenler iyi birer uzman oldukları kadar mükemmel birer iletişimci de olmalıdırlar. Öğretmenler bu becerilerini problem çözmeyi kolaylaştırmada demokratik kararların alınmasında ve çatışmaların çözümünde kullanmalıdırlar (Durukan; 2010, s.62).

Öğrencinin dersi sevmesi, çalışma alışkanlığı kazanması öğretmen öğrenci iletişimi ile doğru orantılıdır (Güçlü, 2001, s.150).

Arslantaş'a (1998,s.7) göre öğretmenin öğrenci ile olan iletişimine dikkat etmemesi, anlaşılmaya gayret göstermemesi halinde derse yönelik motivasyon, tutum ve görüşler olumsuz bir hâl alır. Hedeflerden uzaklaşılır. Öğretim sürecinde öğretmenin sesinin, öğrencisine iyi niyetini, amacını, ilgisini, dostça tutumunu, inancını, güvenini yansıtması ve öğrencinin anlayacağı bir dilde konuşması gerekir, aksi takdirde öğretmenin anlattığı çoğu şeye yabancı kalan öğrencinin derse karşı ilgisini yitirecek olması nedeniyle yapılan karşılıklı çabalar boşa gider. Klonsky'e (2002) göre okullarda öğretmenler, yeni yaşantıları, yeni bir çevreyle olan iletişimi, takım ruhu ile öğrencilere aktarımı sağlayan öğretme-öğrenmeyi kendi modelleri ve biçimlendirmeleri ile geliştirebilirler. Öğrenmenin iyi bir iletişim ürünü olduğu, yeni öğrenmelerin yeni bilgi ve beceriler edinmeyle olacağından iletişim gerçekleşmedikçe öğrenmenin de gerçekleşmeyeceği sonucu ortaya çıkar (Ergin ve Birol, 2000, s.30).

Edwards'e (1997) göre bu bağlamda iletişimin gerçekleşmesi öğrenmenin de gerçekleşebilmesinin anahtarı olarak görülebilir. İletişimin etkili bir şekilde gerçekleşmesi, öğretmen-öğrenci ilişkisi oluşturma ve sürdürmede mesaj alma kadar mesaj göndermeyi de içerir. Öğretmenler öğrencilerini dinlerken, öğrencilerin söylediklerine önyargısız yaklaşmalı, anlamaya çalışmalı dikkati sürekli yüksek

tutmalıdır. Bu durum örgencide duygularının kabul gördüğü ve duygularını ifade edebileceğine yönelik güvenini artırır (Durukan;2010, s.62).

1.4. Sayıtlar

1. Bireyin sahip olduğu tutumlar onun her türlü davranışına yön verici bir nitelik taşımakta.

2. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin anket sorularına içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.

3. Öğretmenlerin, araştırma araçlarına verdikleri cevapların mevcut durumu yansıttığı varsayılmıştır

4. Veri toplama aracı araştırmanın amacını gerçekleştirmeyi sağlayacak yeterli ve geçerli bilgileri yansıtacak niteliktedir.

1.5. Sınırlılıklar

- Araştırma Malatya ilindeki ilköğretim okulları ile sınırlıdır.
- Araştırma Malatya İlindeki merkez ilköğretim okullarında görev yapan 135 sosyal bilgiler öğretmeni ile sınırlıdır.
- Araştırma 2012-2013 eğitim-öğretim dönemi ile sınırlıdır.
- Elde edilecek veriler, ölçme araçlarından elde edilen bilgiler ile sınırlıdır.
- Elde edilen bilgiler, ölçek ve anket maddelerine verilen cevaplarla sınırlıdır.
- Araştırmada elde edilen verilerin analizi, kullanılan istatistiksel yöntemlerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

İletişim: İnsanların sahip oldukları bilgileri, duyguları ve düşünceleri çeşitli yöntemler kullanarak başkalarına aktarmalarına iletişim denir. En yalın tanımıyla

iletişim, kişilerarası bir düşünce ve duygu alışverişidir. Düşünce ve duyguların karşılıklı olarak anlaşılmasını içeren ve söz konusu olay veya sorunla ilgili karşılıklı tatmini hedefleyen bir süreçtir. Karşımızdaki insanın duygu ve düşüncelerini anlayabilmek, genel anlamda, duyguların nedenlerini ve düşüncelerin duyguların oluşumundaki etkilerini anlayabilmeyi gerektirir (Özer, Şafak, 2011, s.3).

Empati Kurma: Dış dünyayı karşımızdaki insanın penceresinden, yani onun penceresinden görmeye çalışmak demektir. Bir başka deyişle kendimizi onun yerine koymak demektir. Empati kurmak başka insanlarla iletişimimizin gücünü artırır. Normal zamanlarda bile kullanmamız gereken bu düşünce etkinliğini özellikle herhangi bir insanla çatışmaya düştüğümüzde onunla aramızda bir sorun yaşanmaması ve iletişim kopukluğu olmaması için muhakkak kullanmamız gerekir (Metin,2011, s.177).

Empatik iletişim: Muhatabın duygu dünyasını anlayarak mesajı ona göre kodlamak ve kendini muhatabın yerine koyarak iletişimde bulunmaktır (Metin, 2011, s.176).

Beceri: Kişinin yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneğine beceri ya da maharet denir.

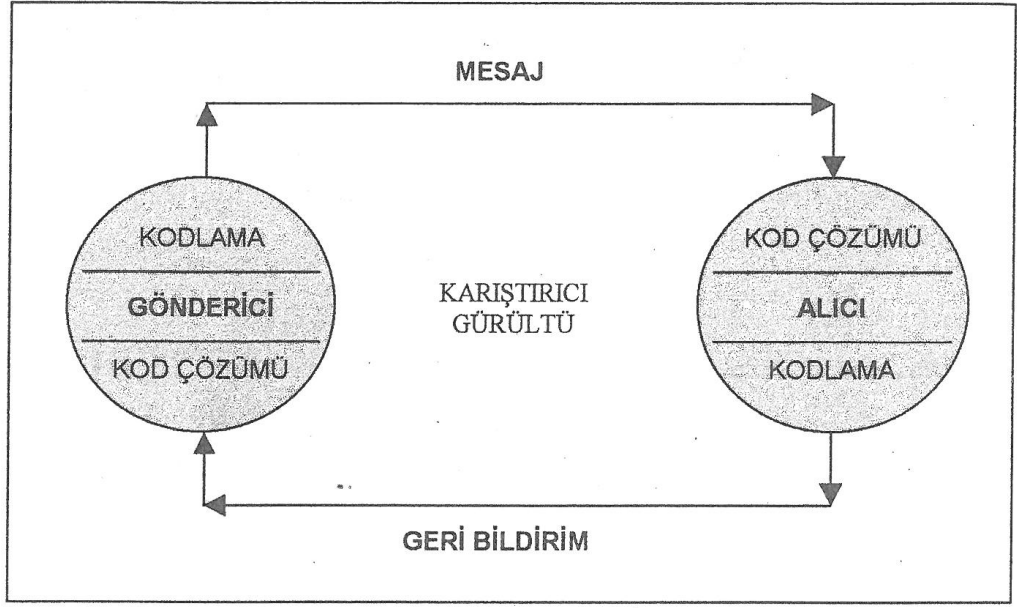
İKİNCİ BÖLÜM

2. İLGİLİ LİTERATÜRÜN İNCELENMESİ

Bu bölümde iletişimin ve iletişim becerileri ile ilgili bilgiler verilmiştir. Ayrıca çalışmaya yardımcı olacak çalışmalarda bu bölümde sunulmuştur.

2.1. İletişimin Anatomisi

İletişimin anatomisi ve Etkili iletişimin özelliklerine değinmeden önce “iletişim” kavramının ve “iletişimin unsurlarını kısaca hatırlayalım: İletişim bir bilgi alışverişidir, haberleşmedir ve yönetimin etkin bir şekilde sürdürülmesi için olmazsa olmaz bir süreçtir. “Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme, komünikasyon, telefon, telgraf, televizyon, radyo vb. araçlardan yararlanarak yürütülen bilgi alışverişi, bildirişim, haberleşme, muhabere, komünikasyon” (TDK Türkçe Sözlük) anlamına gelen iletişim bitmeyen bir süreci ifade eder ve yaşam boyu sürer. İletişimin birçok tanımı yapılmıştır ve tanımlarda ortak amaçlar bilgilenmek, ikna etmek, yönetmek, eğlenmek, çevre üzerinde etkin olmak, başkalarında tutum geliştirme ve değiştirmeye yol açmak, istenen davranışları yaygınlaştırmak, muhatapları anlamak, bireyin kendini etkiye ve etkilemeye açık halde tutması şeklinde belirlenmiştir. “İletişimin olduğu yerde etkileşim, etkileşimin olduğu yerde iletişim vardır” (Zıllıoğlu, 1993, s.5).

Şekil 1:İletişim Süreci

Bireyler, grup(lar) ve toplum(kitle) yaşadıkları sürece iletişime muhtaçtırlar. İnsanların birbirlerini tanımaları, veri alış-verişinde bulunmaları, ortak iş yapmaları ve ortak hareket etmeleri iletişimle mümkün olurken; çatışma, ayrışma, kavga da kötü iletişim sonucunda ortaya çıkmaktadır. Öyle ise her durumda iletişimden söz etmemiz kaçınılmazdır ve iletişim her iş ve işlemin içerisindedir (Metin, 2011, s.32).

Buradan anlaşılacağı üzere, iletişim sürecinin temel öğeleri şunlardır:

1. Kaynak,
2. Mesaj,
3. Kanal,
4. Alıcı,
5. Geri bildirim.

2.1.1. Kaynak

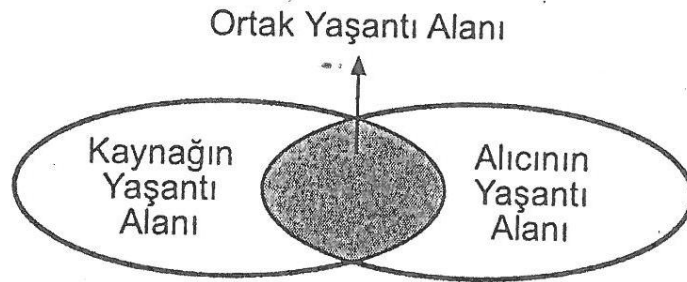
İki İletişim biriminden biri olan ve iletişimi başlatan birime kaynak denir (Özodaşık,2012, s.3). İletişimi başlatan, mesajı düzenleyen ve alıcıya ileten kişi ya da kişilerdir. İletişimi başlatan kaynak olarak insan, diğer insanlarla iletişimi genellikle konuşarak veya yazarak yürütür. Konuşmak veya yazmak için bildiğimiz dilin

kalıplarını kullanırız. İnsan, vermek istediği mesajı en iyi şekilde verebileceğine inandığı kelimeleri yan yana getirerek mesajını yazılı veya sözlü olarak verir.

İletişim sürecinde kaynak, hedeflediği kişi ya da grupta (alıcıda) davranış değişikliği oluşturmak üzere iletişim sürecini başlatan kişidir. Sınıfta bu görevi başlatan kişi öğretmendir (Ergin, 2008, s.31).

Kaynağın iletişime girdiği kişi ya da kişileri iyi tanimasında; geçire geldiği yaşantıları, sosyo-kültürel ve ekonomik durumlarını, eğitim düzeylerini vb. özelliklerini bilmesi onlarla sağlıklı bir iletişime girmesinde ve onlarda istenilen davranışların oluşturulmasında büyük destek sağlayacaktır. Öğretmenlerin daha iyi iletişim kurabilmeleri için öğrencilerini çok iyi tanımaları gerekmektedir. İletişime giren kişinin kendisini ve alıcısını çok iyi tanması ancak iletişim içeriğini belirleyen konuyu da bilmesiyle anlam kazanır.

İnsanlar iletişim sürecinde ait oldukları toplumsal ve kültürel gurubun değerlerini, inançlarını, gelenek ve göreneklerini ve toplumda sahip oldukları yere ilişkin algılarını da getirirler. İyi bir iletişimcinin alıcısının da içinde bulunduğu toplumsal ve kültürel yapıyı ve işgal ettiği pozisyonu dikkate alması gerekir. Kaynak ile kaynağın davranış değişikliği oluşturmaya çalıştığı hedef kişi ya da grup (alıcısı) arasında az ya da çok mutlaka ortak yaşantılar olmalıdır.

Şekil 2:Ortak Yaşantı Alanı

İnsan mesaj verirken yalnız kelimeler değil, beden dili ve konuya uygun materyal de geliştirebilir. Kaynak olarak insan, ruh durumuna bağlı olarak aynı mesajı dün farklı, bugün farklı verebilir. Çoğu zaman da bu mesajı verirken en iyisini yaptığını düşünür. Mesaj alıcıya varıncaya kadar kat edeceği ortamın şartlarını, vericinin sahip olduğu şablonlar dolayısıyla mesajın istediği gibi anlaşılıp anlaşılamayacağını düşünmez (Karaköse, 2005, s.5).

Görüldüğü gibi İletişimin kaynağı insandır bunu ilköğretime indirgediğimizde özellikle ilköğretimlerde iletişimin kaynağı olan öğretmenlerin olumlu iletişim kurmasında ve iletişimin amacına ulaşmasında okul yöneticiler ininde etkisi oldukça büyüktür. Bunun için okul yöneticileri sorumluluklarının farkında olmalı ve başta öğretmenler olmak üzere okul personellerini olumlu ve etkili iletişim kurmaları için desteklemelidir (Çankaya ve Aküzüm, 2009, s.55).

Kaynak durumundaki kişi;

- Açık, anlaşılır bir dil kullanmalı,
- İmada bulunmamalı,
- Suçlama, yargılama ve genellemeden uzak durmalıdır (Karaköse, 2005, s.5).

2.1.2. Kanal

İletişim sürecinde mesajı kaynaktan alıcıya taşıyan araç-gereç, yöntem ve tekniklerdir. Etkin ve verimli iletişimden söz edebilmek için doğru iletişim araçlarından yararlanılmalı ve kanal mesaja uygun olmalıdır. En basit anlamda, insanın beş duyu organı onun iletişim kanalıdır. Örgütsel iletişim açısından düşünüldüğünde pek çok iletişim kanalı bulunmaktadır. Formel ve informel iletişim kanallarından söz edilebilir. Bunlar, radyo, televizyon, gazete, dergi, e-mail, memorandum, dilek ve şikâyet kutuları gibi pek çok örneği kapsamaktadır (Yıldırım, 2011, s.29).

Cüceloğlu, iletişimin çok kanallı bir süreç olduğunu belirterek, her bir duyu organının bir iletişim kanalı olduğunu ifade etmiştir. Bu iletişim kanallarını da duyu organlarının isimlerinden ve işlevlerinden hareketle; görsel kanal, işitsel kanal, dokunsal kanal, kokusal kanal, tatsal kanal olarak sıralamış ve çalışma açısından bu kanallar arasında bir ahenk olduğunu belirtmiştir (Cüceloğlu, 2005, s.55–65).

Bunları şöyle sıralayabiliriz:

- (1) Görsel kanal,
- (2) İşitsel kanal,
- (3) Dokunsal kanal,
- (4) Koklama ve tat alma.

2.1.2.1. Görsel Kanal

Yüz yüze iletişim biçiminde kullanılır.

Bir saniyeden kısa bir süre içinde gözden beyne yüzlerce mesaj gider:

- Yüzler güleç veya asık,
- Sağlıklı veya hastalıklı,
- Giyimi itinalı veya pejmürde,
- Vücut duruşu/postür dik veya kambur (yayılmış),
- Hareketleri uygun veya uygunsuz,
- Mesafe uzak veya yakın (samimi)
- Göz teması var veya yok...

Göz ve beyin arasındaki sinirler, diğer duyu organları ile beyin arasındakilere kıyasla 20 kat daha hızlı çalışırlar (Karaköse, 2005, s.6).

2.1.2.2. İşitsel Kanal

Konuşan kendinden emin, doğru ve anlaşılır bilgi sunan biri mi, yoksa söylediklerini geveliyor gibi mi? Anadilimizi doğru kullanmak ve varsa konuşma kusurlarımızı gidermek, işitsel kanalı daha rahat kullanmamızı sağlayacaktır.

2.1.2.3. Dokunsal Kanal

Dokunma, desteklemeyi ifade ettiği gibi, kişilerin yakınlığını ve ilişkinin sıcaklığını yansıtır.

2.1.2.4. Kokular Ve Tat Alma Da Duyguları Doğrudan Etkiler

Mesajlar bir kanaldan gönderilebileceği gibi birden fazla kanaldan da gönderilebilir. Örneğin, kelimeleri etkili biçimde kullanabilen bir konuşmacı, işitsel kanalı kullanmaktadır. Ancak aynı konuşmacı beden dilini de (jest, mimik, beden duruşu gibi) iyi kullanıyorsa, aynı zamanda görsel kanala da hitap ediyor demektir. Birden çok kanal kullanıldığında iletişimin daha etkili olmaktadır.

2.1.3. Mesaj

Mesaj, kaynak tarafından alıcıya gönderilen içeriktir. Bir başka ifadeyle mesaj, kaynağın alıcıyla paylaşmak istediği duygu, düşünce veya davranışları temsil eden sembollerdir. Mesaj, alıcının anlayabileceği sembollerden oluşmalıdır (Erdoğan, 2002, s.103).

İletişim olabilmesi için sadece mesaj alışverişi, bir başka deyişle, sadece iki yönlülük yeterli olmaz. Alınan ve verilen mesajların birbiriyle ilişkili olması gerekir. Birbiriyle ilişkili olmayan mesajlar arasında manidarlık yoktur. İletişimi etkili yapan şeyin manidarlık olduğunu göz önüne alacak olursak mesaj alışverişlerinin doğru yanıtlardan meydana gelmesi veya diğer bir deyişle sorunun doğru ve beklenen yanıtının olması gerekir. İletişim sürecini anlamlı kılan olgu uyarım ile tepki sürecindeki bağıdır. Uyarım ile tepki arasındaki bağ ne kadar güçlü ise iletişim o oranda gerçekçi ve doğrusal bir çizgi üzerinde olur (Özodaşık, 2012, s.3).

Mesajın Özellikleri

- Mesaj anlaşılır olmalıdır.
- Mesaj açık olmalıdır.
- Mesaj doğru zamanda iletilmelidir.
- Mesaj uygun kanalı izlemelidir.
- Mesaj, kaynak ve alıcı arasında kalmamalıdır.
- Mesaj, hedef kitlenin dikkatini çekecek biçimde kurgulanmalı ve sunulmalıdır.
- Anlamı bozmadan aktarılacak biçimde, kaynağı ve alıcının ortaklaşa sahip oldukları yaşam deneyimlerini anlatan işaretlerle verilmelidir.
- Alıcıda ihtiyaç uyandırmalı ve bu ihtiyaçların karşılanıp, giderilebilmesi için önerilerde bulunmalı ve yol gösterici olmalıdır.
- Mesaj ile önerilen yol, bireyin içinde yaşadığı grup kurallarına uygun olmalıdır (Oskay,2001).

2.1.4. Alıcı

Alıcı, gönderilen mesajı alan kişidir. İletişim sürecinde, kaynağın gönderdiği mesaja hedef olan kişi, grup ya da kitleye alıcı denir (Tutar, Yılmaz ve Erdönmez, 2003). İletişim sürecinde, verilerin kodlanıp çözümlenmesi kaynak ile alıcı arasındaki bilgi, düşünce, deneyim, tutum, inanç, gereksinim, istek, ilgi, roller, dil yeteneği, algılayış biçimi gibi etkenlere bağlıdır (Oskay, 2001).

Alıcı hedef kişi ya da kitle olarak iletilere destekleyen ya da yadsıyan tepkiler verir. İnanmaları ya da tutum, tavır değiştirmeleri, bir ölçüde, kaynağa duydukları saygı ve güvenle orantılıdır. Etkin bir iletişim için alıcının aktif bir dinleyici olması gerekir.

2.1.5. Algılama ve Değerlendirme

Algılama, bir olay ve nesnenin varlığı üzerinde duyular yoluyla bilgi edinmedir. Algılama süreci ile kişi çevresindeki uyarıcılara anlam verir. Bu zihinsel e duyumsal bir süreçtir. Önce mesajı filtre ederiz. Filtre, göndericinin ve alıcının mesajları değerlendirmesidir. İletişim süreci içinde algılamada; gönderici, göndereceği mesajı formüle edip onarı kodlarken, kendisine ulaşan bilgileri kullanacak, bunları kendi amaç, değer yargıları, inanç ve tutumları doğrultusunda belirli kodlara çevirecektir. Başka bir deyişle, her mesaj, göndericinin algılama yeteneğinin bir sonucu olarak ortaya çıkar, dolayısıyla algılama süreci filtre rolü oynar (Tutar, Yılmaz ve Erdönmez, 2003).

2.1.6. Geri Bildirim

İletişimin son unsuru geri bildirimdir. Alıcının kaynağın mesajına verdiği yanıt olarak adlandırılır. Hedefin mesajı nasıl yorumladığını gösterir. Geri bildirimde bir mesaj alındıktan sonra, kodu çözülür ve mesaja bir tepkide bulunulur. Hedef, onu tekrar kodlayarak, uygun bir kanalla tekrar kaynağa gönderir. Gönderilen mesajın tekrar kodlanarak, geribildirimde bulunulması durumunda, ilk gönderici bu sefer hedef olur. Bu döngüsel sürece kısaca “geri bildirim” denir (Tutar, Yılmaz ve Erdönmez, 2003,s.11).

Geri bildirim (feedback), iletişimin ters yönde işleyen kısmı olup, alıcının mesaja tepkisini içerir. Bu kez roller değişmiş; alıcı, kaynak olmuştur ve aynı aşamalar burada da yaşanır. Geribildirim bir tür kontrol mekanizmasıdır. İletişimde geri bildirim

arttıkça, İletişimine etkisi de artar (Sosyal Bilgiler 7.Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, 2011, s.16-19).

İletişimin iki yönlü olduğunu unutan kişiler, sadece konuşmak, konuşmak ve konuşmak isterler. Karşıdaki kişiyle iletişim kurulmak isteniyorsa, ona geribildirimde bulunma şansı tanınmalıdır. Geribildirim olmadığı iletişim süreci tek yönlü bir iletişimi oluşturur. Bu sürecin en zayıf tarafı diyalogdan yoksun olmasıdır. Geribildirim iletişimin matematikte ki gibi sağlamanın yapılmasına mümkün kılar. Nerede hata ve yanlışların olduğunu bize gösterirken, eksikliğimizi de gidermemiz için diğer bir deyişle hataları düzeltmemiz ve doğru anlaşılmanız için fırsat yaratır (Özodaşık,2012, s.4).

Erdem'e (2005, s.234) göre Eğitimde iletişim sürecinin işleyişinde kaynak öğretmen, alıcı öğrencidir. Mesaj, ders kitabı, program içeriği ya da öğretmenin sesi, kanal da öğretim süreçleri ya da süreçte kullanılan öğretim araç ve gereçleridir. Öğrenci tepkileri ise geri bildirim (dönüt)i yansıtmaktadır (Yıldırım,2011, s.31).

Etkili bir geri bildirim;

- Kişiyeye yardımcı olmayı amaçlar,
- Belirli ve ayrıntılıdır,
- Zamanında gelir,
- Açık ve nettir,
- Davranış üzerinde durur.

Etkili olmayan geri bildirim ise;

- Geneldir,
- İlgisizdir,
- Zamansızdır,
- Kişiyeyi ve kişiliğiyi vurgular,
- Anlaşılması güçtür,
- Tahmin ve yorum ağırlıklıdır.

2.2. İletişim Türleri

İletişim türleri genellikle 4 gruba ayrılmaktadır: 1. Kendimizle iletişim, 2. Kişilerarası iletişim, 3. Örgüt içi iletişim, 4. Kitle iletişimi (Özodaşık,2012, s.10).

Kendimizle İletişim

Bir insanın düşünmesini, duygulanmasını, kişisel ihtiyaçlarının farkına varmasını iç gözlem yapmasını rüya görerek kendi içinden mesaj almasını ya da kendine sorular sorarak bunlara yanıtlar üretmesini kendimizle iletişim sayabiliriz. Karşı karşıya gelen iki insan arasında gerçekleşen iletişimin benzeri tek bir insanın içinde de gerçekleşmektedir. İnsanlar kendi içlerinde bir takım mesajlar üreterek ve bunları yorumlayarak kişi içi iletişimde bulunurlar (Banar,2012, s.10).

Bir diğer iletişim türü olan kişilerarası iletişimin gerçekleşebilmesi için öncelikle içsel iletişimin gerçekleşmesi gerekir. Zira kişilerarası iletişimde bireyin konumu ne olursa olsun hem bilgi üretirken hem de aldığı bilgiyi yorumlarken birey içsel iletişimde bulunur. Bu durumda kişiler arası iletişimin içsel iletişim sonucunda gerçekleştiği sonucuna varılabilir.

Kendi kendisiyle yüzleşemeyen, kendisiyle ilgili otokontrol sağlamayan insanların diğer kimselerle sağlıklı iletişim kurabilmeleri de mümkün görülmemektedir (Banar,2012, s.10).

Kişilerarası İletişim

Genel bir tanımlamayla kaynağını ve hedefini insanların oluşturduğu iletişime kişilerarası iletişim denir.

Örgüt İçi İletişim

Örgütü (organizasyonu) şöyle tanımlayabiliriz: Örgüt, iş ve işlev bölümü yaparak, bir otorite hiyerarşisi içinde, ortak bir amacı gerçekleştirmek için bir araya gelmiş insanların faaliyetlerin koordinasyonudur.

Özodaşık'a (2012, s.10) göre örgütü belirli bir amacın gerçekleşmesi için kişilerin faaliyetlerinin bir bölümünün işbölümü içerisinde koordine edildiği ve çevresiyle etkileşim içerisinde bulunduğu yapı olarak tanımlamak mümkündür.

Çevreleriyle etkileşim halinde bulunan örgütlerde hiyerarşik bir düzen söz konusudur. Bu sebeple örgütlerde kişiler önceden tanımlanmış bir takım rollere girerek bu rollerin gereğini yerine getirmeye çalışmaktadır. Örgütteki kişiler üst ve astlar arasındaki ilişkilerinin nasıl olacağı örgüt şemalarında belirlenmiştir. Bu sayede kimin kimden emir alacağı ve kime emir vereceği önceden belirlenmiştir.

Örgüt üyelerinin bir takım işlere kendi rolleri içinde algılayıp algılamamaları ya da sahip oldukları rolleri kendilerine uygun bulup bulmadıkları da yine örgüt içi iletişimlerinde belirleyici olabilir (Banar,2012, s.10).

Bir örgüt iletişim sistemi olmadan yaşayamaz günümüzde iletişimin önemi, örgütlerin büyümelerine ve yönetimin gittikçe karmaşık bir görünüm kazanmasına, uzmanlaşmanın artmasına, yerinden yönetim ilkesinin uygulanmasına, teknolojik gelişmelere, örgütlerin toplumsal sorunlara eğilmelerine ve örgütlerde uyumsuzlukların insancıl ilişkiler yöntemleriyle çözümlenmesine son zamanlarda verilen öneme paralel olarak artmıştır. Buna göre, örgütün etkili olabilmesi ve etkililiğini sürdürebilmesi için iletişim sistemini etkin çalıştırması zorunludur.

Özodaşık'a (2012, s.11) göre İşletmeler birer sosyal sistem niteliğini taşırlar. İşletmelerde çalışmak ya da onları yönetmek isteyen herkes işletmelerin çalışması hakkında fikir sahibi olmalıdır. İşletmeler teknoloji ve insanları başka bir deyişle bilim ile insanlığı birleştirirler. Teknoloji başlı başına karmaşık bir konudur; teknoloji ve insanın bir araya gelmesiyle anlaşılması olanaksız son derece karmaşık bir sosyal sistem olarak çıkar. İşletmeler ne kadar karmaşık olursa olsun toplumun onları anlaması ve onları iyi kullanması zorunludur. Çünkü teknolojinin sağladığı olanaklardan yararlanmak için gereklidirler.

İşletmelerde yer alan insan davranışlarını önceden tahmin etmek oldukça güçtür. Bunun nedeni insan davranışlarının köklü gereksinmelerinden ve belirsiz değer sistemlerinden kaynaklanmasıdır. Bununla beraber yönetim ve diğer disiplinlerin katkıları ile insan davranışlarının anlaşılması ve tahmin edilmesi olasılığı artmıştır (Özodaşık,2012, s.10).

İnsanlar işletmenin iç sosyal sistemini oluşturur. Birey ve grupları, küçük ve büyük grupları kapsar. Biçimsel ve biçimsel olmayan gruplar olabilir. Gruplar dinamiktir. Oluşur, değişir ve çözülürler. İşletmede çalışan insanlar yaşayan, düşünen ve duyan varlıklardır. İşletmeler kişilerin amaçlarına ulaşmasını sağlarlar. İnsanlar hizmet etmek için değil işletmeler insanlara hizmet etmek için kurulurlar.

İşletmelerin yapısı insanların rol ilişkilerini belirler insanların değişik türde işler yapabilmeleri için işin bölünmesi gerektiğinden değişik rol ilişkileri söz konusudur. Bir büroda herkes muhasebeci ya da bir üniversitede her kes profesör olamaz. Yöneticilerle çalışanlar ve işçiler vardır. İşin etkin bir biçimde uyumlaştırabilmesi için bu insanların yapısal bir biçimde ilişkide olmaları gerekir (Banar, 2012, s.10).

Teknoloji insanların içinde çalıştıkları fiziksel ve ekonomik koşulları sağlar. İnsanlar sadece ellerini kullanarak pek fazla bir şey başaramazlar. Bu nedenle yapılar kurarlar, makineler tasarlarlar, iş süreçleri yaratırlar ve kaynakları bir araya getirirler. Sonuçta ortaya çıkan teknolojinin niteliği insanların iş ilişkilerini büyük ölçüde etkiler. Teknolojinin en büyük yararı insanların verimli bir biçimde yani daha az çaba ve kaynak harcayarak çalışmalarına olanak sağlamasıdır.

Özodaşık'a (2012, s.11) göre Sosyal sistem işletmenin içinde faaliyette bulunduğu dış çevreyi sağlar. Bir işletme tek başına var olamaz. İşletmeler binlerce başka işletmeleri kapsayan daha geniş bir sistem içinde yer alır. Tüm bu işletmeler insanların karmaşık bir sistem içinde birbirlerini karşılıklı olarak etkilerler. İşletmelerde davranış işletme içindeki insan davranışlarının yapı, teknoloji ve dış sosyal sistemle ilişkisi açısından incelenmesi sonucu biriken bilgi topluluğu ve bu bilgilerin uygulanmasıdır. İnsanların ve işletmelerin birbiriyle etkili biçimde ilişki kurmalarına yardımcı olurlar.

Bir örgütte sürekli bir dengenin sağlanabilmesi için ortak çabaların düzenlenmesi gerekmektedir. Bunun anlamı etkili bir işbirliği düzeninin sağlanması için ortak amaçlara yönelmedir. Buna göre örgütün ve aynı şekilde yönetiminde temel etkisi olan ortak çaba ve ortak amaç ikilemi örgütü ve yönetimi başarıya götüren en önemli etkidir. Bu durumda ortak amaçlara varabilmek için dikey ve yatay düzeyde uygun ilişkiler sisteminin kurulması zorunluluğu ortaya çıkar. Sözü edilen ilişkilerin düzenli olması ise iletişim kanallarının düzenli işleyişine bağlıdır (Banar, 2012, s.11).

Kitle İletişimi

Bir takım bilgilerin/sembollerin, bir takım hedefler tarafından üretilmesi geniş insan topluluklarına iletilmesi ve bu insanlar tarafından yorumlanması sürecine “kitle iletişimi” adı verilir. Kitle iletişiminde kaynak ile hedef arasındaki kanallara ise “kitle iletişim araçları” denir.

Kitle iletişimi çeşitli türdeki mesajların büyük ve dağınık bir kitleye bu amaç için geliştirilmiş araçlar kullanılarak iletilir. Çoğunlukla tek taraflı işleyen ilişkilere dayanan birinin verici diğer tarafın alıcı olduğu kitle iletişiminde gönderici ile alıcı arasında yüz yüze bir ilişki kurulması olanaksızdır. Uzmanlaşma ve kurumsallaşmanın söz konusu olduğu bu iletişim türü de gönderici mesajını mekanik araçlar yardımıyla kısa zamanda hızlı ve sürekli bir biçimde alıcıya iletmektedir. Bu araçlar arasında gazete, radyo, televizyon ve internet sayılabilir (Özodaşık, 2012, s.11).

2.3.Neden İletişim?

Söz ola kese savaşı

Söz ola kestire başı

Söz ola ağulu aşı

Bal ile yağ ede bir söz (Yunus)

İletişim herkes tarafından bilinen ancak çok az kişinin doyurucu biçimde tanımlayabildiği kişisel beceri yeteneğine dayanan bir etkinliktir. İletişim; ilişkidir, konuşmadır, bilgiyi yaymadır, bir algı ve yorumlama sürecidir, ikna becerileridir, imajdır, beden dilidir, yüz ifadeleridir, jest ve mimiklerdir, radyodur, televizyondur, güzel sanatlardır, bir resim, bir heykeldir. Kısacası iletişimi var olan uyarımları anlama ve doğru tepki verebilme süreci olarak tanımlayabiliriz (Özodaşık,2012, s.4).

Neden iletişim kurmak ve bunu öğrenmek zorundayız? Çünkü iletişim kurmamak imkânsızdır. İki insan birbirinin farkına vardığı andan itibaren iletişim başlar; söylediği-söylemediği, yaptığı-yapmadığı her şeyin anlamı vardır. Yüz ifadesinin, beden duruşunun, ses tonunun ve bakışın anlamı vardır. Aynı ortamda olup konuşmayan, birbirine bakmayanlar dahi mesaj verirler. Yine mesela yolda karşılaştığı

kişiyeye hiç aldırış etmeden, ona selam vermeden geçip giden bir kişi şöyle demiş olmaktadır:

- Umurumda değilsin!
- Sen benim için selam verilecek değerde bir insan değilsin!
- Tanımadığım biriyle konuşmam, benden uzak dur!
- Selam vererek iç dünyanızdaki sükûneti bozmamaya özen gösteriyorum.

Bu yönüyle iletişimi;

1- Sözlü iletişim,

2- Sözsüz iletişim olarak ikiye ayırabiliriz.

Hem sözlü hem de sözsüz iletişimde, İletişim araçları olan dil, söz, anlam ve bu anlamların aktarılmasını sağlayan radyo, televizyon, sinema, basın, internet gibi çeşitli teknolojik araçlarda vardır (Yaylagül, 2006, s.11).

Sözel iletişim insan yaşamının uyku dışında kalan süresinin yaklaşık dörtte üçünü kapsamaktadır. Bunun diğere bir anlamı insanlar yaklaşık olarak günün yarısını konuşarak ve dinleyerek kullanmaktadırlar. Sözel iletişim, iletişim türleri içerisinde en fazla tercih edilen türdür. Günün her anında yaptığımız sohbetlerden, iş toplantılarına, konferanslardan seminerlere kadar bir çok alanda sözel iletimden yararlanır (Mısırlı, 2008, s.37).

Genel olarak zihnin mesajı “söz ile”, gönlün mesajı “sözsüz” ifade edilir. Mevlana'nın ifadesiyle;“Gönlün sözü, susmakla söylenir.”Sözlü iletişim “düşünceyi”, sözsüz iletişim “duyguları” en etkili ifade etme aracıdır. Nitekim Mevlana da, “Sus da gücün yeterse manaları harfsiz söyle, harfsiz söyle de söz alanına gönül hâkim olsun.” “Ağzımız söylemiyor, dudağımız yok ama baştanbaşa sözüz.” demektedir. İletişimde yüzün ve bedenın ifade ettiği mana, iletişimi kuvvetlendirir veya zayıflatır (Mısırlı, 2008,s.39).

İletişimde

- Sözüün etkisi % 7
- Ses tonunun etkisi % 38
- Beden dilinin etkisi ise % 55'tir (Karaköse, 2005,s.4).

Bu verilere dayanarak, nasıl görüldüğünüz, nasıl bir yüz ifadesine sahip olduğunuz, nasıl konuştuğunuz, ne konuştuğunuzdan daha önemlidir.

Yine mesajın veriliş şeklinin %90 önem taşıdığı göz önüne alındığında, ses tonunun ve beden dilinin ortaya konulmadığı yazılı iletişimin ne tür yanlış anlaşmalara (iletişim kazalarına) yol açabileceğini bir düşünün. İletişimi bir bütün olarak düşünmemiz ve ona göre iletişim yaklaşımımızı hayata geçirmemiz gerekmektedir. Kelimelerin etkisi %10 olarak düşünüldüğünde karşımızdakinin bizi doğru anlaması için ses tonumuzun ve beden dilimizin ne kadar da etkili ve önemli olduğu apaçık ortadadır. Benzer durum bizim için de geçerlidir. Karşımızdaki kişi bizimle iletişim kurarken onu sağlıklı ve doğru anlayabilmemizde, onun ağzından çıkardığı kelimelerden daha çok ses tonu ve beden dili öğeleri daha etkili olmaktadır (Eroğlu, Yüksel, 2013, s.7).

2.4. İletişim Amaçları

İletişim birtakım ihtiyaçlardan doğar. İhtiyaçlar beraberinde amaçlı insan faaliyetini getirir. Amaç, her bireysel veya sosyal hayatın yönünü belirleyen unsurdur. İnsanlar arasında karşılıklı hedeflerin gerçekleştirilmesini sağlayan iletişim, amaçlı insan faaliyetlerindedir. En amaçsız görüldüğü durumlarda dahi iletişimin mutlaka bir hedefi mevcuttur (Ertürk, 2010, s.65).

Beklentilerin zamansal boyutu ne olursa olsun, bireylere göre amaçları çok çeşitli olan iletişimin temel bir amacından söz edilebilir mi? Bu soruya yanıt verebilmek için, insanın doğumundan başlayan iletişim yaşantılarına kısaca değinmek yararlı olacaktır:

Yeni doğan bir bebek kendi başına hiçbir şeyi yapamaz. Ne kendi, ne de başkalarının davranışları ne de fiziksel çevresi üzerinde herhangi bir denetimi, amaçlı olarak etkileme gücü yoktur. Kısa bir süre sonra fizyolojik bazı becerileri gelişir, başını, kollarını ve ayaklarını isteyerek oynatmaya başlar. Sonra çıkardığı seslerle çevresinde istedik davranışlar yaratabildiğini gözler ve bunu kullanır. Bir yaş civarında istediği şeylere uzanır, istemediklerinden uzaklaşır (Banar,2012, s.6).

Böylece, çevresini belirlemeye ve etkilemeye başlar. Akıl yürütme becerisini kazanması bu yönde temel bir adımdır. Daha sonra konuşmayı öğrenir. Önce sözcüklerle, sonra tümcelerle derdini anlatmayı, istediklerini belirtmeyi becerir. Bu, aynı zamanda konuşma yoluyla çevresinde daha fazla etkin olabildiğinin bilincine varması demektir. Başka deyişle deneme yanılma ve taklit yoluyla çıkardığı ve

başkalarının anlamı olan seslerin önceki sesçil ve sessiz davranışlarından daha etkili olduğunun kavrar. Bir kez konuştuğundan sonra durmadan soru sorar, bu sorulara aldığı yanıtlarla canlı ve cansız çevresini tanımlamayı ve anlamlandırmayı sürdürür. Okulda, yeni bilgilerle birlikte, belli bir biçimde akıl yürütmeyi öğrenir.

Genişleyen çevresinde diğer insanları tanır, değerlendirir, yargılar; fiziki çevresi ile ilgili görüşleri genişler ve biçimlenir. Bu arada kendisi hakkındaki düşünceleri ve değerlendirmeleri de önem ve yoğunluk kazanır. Gençlik ve yetişkinlik çağlarında yaşadığı ortama, koşullara ve içine girdiği ilişkilere göre belirlenen çevresiyle etkileşimde bulunur ve bu durum yaşamı boyunca sürüp gider. Bütün bunlar iletişim yaşantılarıdır.

Bu yaşantılarla birey emir vermeyi/almayı, başkalarından istemeyi/onların isteklerine yanıt vermeyi öğrenir, olgular ve olaylar hakkında ve bunların nasıl gerçekleştikleri, bozuldukları/geliştikleri, değiştikleri hakkında az/çok bilgilenir. İnsan bunca zahmetli, doyum verdiği kadar hatta belki de ondan daha çok sıkıntılı ve üzücü ilişki ve iletişim yaşantısına neden katlanır ve bunları sürekli çoğaltmaya çalışır? Ek olarak neden bu konulara ilişkin düşüncelerini, bilgilerini genişletip derinleştirmeye uğraşır?

Berlo'ya göre "amaçlı olarak etkilemek, değiştirmek için iletişim kurarız" böylece, birey için iletişimin temel amacı, kendisi ile çevre arasında başlangıçta kendisi yeniden olumsuz olan ilişkiyi etkileyebilmek, yönlendirebilmek, eş deyişle, dış güçlerin hedefi olmak yerine, kendisini güçlü kılabilmeyi sağlayabilmektir (Özodaşık,2012, s.7).

Bu bağlamda iletişim, insanın çevresi ve kendi yaşamı üzerinde etkin ve belirleyici olabilme çabasını yansıtır. Bireyin bu çabasının ardında başkalarından hemen ya da sonraki bir zamanda kendi isteklerine uygun yanıtlar, tepkiler alabilme beklentisi yatar. Bu beklentimizin bilincinde olup olmamız ya da geçmişte kurduğumuz iletişimlerdeki temel amacımızı anımsayıp anımsamamız önemli değildir.

Çocukluğumuzdan beri gözlemlerimiz ve uygulamalarımız bize sözel ve sözel olmayan iletişim kodlarını kullanarak çevre üzerinde etkili olunabileceğini öğrettiği için bu konuda alışkanlık kazanırız. Kısaca iletişimin kişi açısından özel amaçları ne olursa olsun, temeldeki amacı çevre üzerinde etkin olmak, başkalarında davranış, tutum geliştirmek ve değiştirmektir (Özodaşık,2012, s.7).

Verilen Bilgiler Işığında İletişimin temel amaçları arasında şunlar sıralanabilir:

- 1- Bilgilendirme,
- 2- Denetleme,
- 5- Duyguları dile getirme,
- 3- Bilgi ve beceri iletme,
- 4- Eğitme,
- 5- Duyguları dile getirme,
- 6- Toplumsal ilişki kurma,
- 7- Sorun çözme,
- 8- Gerekli rolleri üstlenme.

Toplumsal açıdan iletişimin işlevi, kaynak açısından ele alındığında bilgilendirmek, öğretmek ve ikna etmektir. Alıcı, yani hedef kitle açısından, anlamak, öğrenmek, karar vermek başlıkları altında değerlendirilir. Bireysel açıdan ise iletişim, bireyler arasındaki etkileşimin temeli kabul edilir, deneyimlerin, düşüncelerin, duyguların, tepkilerin paylaşımını sağlar (Karaköse, 2005, s.5).

2.5. İletişim Becerisi ve Önemi

İletişim; bireyler, gruplar ya da toplumlar arasında çeşitli yöntemlerle bilgi, düşünce ve inanç alışverişini sağlayan etkileşim sürecidir. İletişim beceriye dönüşmesi ise bireylerin kendilerinden farklı rollere, inançlara, tutumlara, değer ve davranışlara sahip bireylerle ve gruplarla nasıl ilişki kurulacağıının öğrenilmesini sağlar (Şimşek, 2003:50).

Etkili iletişim becerileri, her türlü insan ilişkisinde ve her türlü meslek alanında ilişkileri kolaylaştırıcı olabilmektedir. Özellikle insanlarla daha fazla bir arada olunması gereken meslek alanlarında çalışanların iletişim becerilerine daha fazla hakim olmaları gerekmektedir. Bu duruma öğretmen, psikiyatrist, psikolog, psikolojik danışman, sosyal hizmet uzmanı, hekim, hemşire, bankacı, avukat ya da satış elemanı olarak çalışmak örnek olarak verilebilir. Halkla birlikte olmayı gerektiren tüm mesleklerde çalışanlarda bu becerilerin gelişmiş olmasının etkililiğinden söz eder (Korkut,2005, s.143).

İletişim becerisi, terim anlamıyla “zihinler ya da insanlar arasında kurulan, düşünce, niyet ve anlamların bir zihinden diğerine aktarılmasını sağlayan etkileşim, belirli bir düşünce ya da söylerimler türünden fiziki araçlarla, bir insandan kişi ya da zihinden bir başkasına aktarılması sürecinin” başarılmasını sağlar. Bir diğer deyişle “Belli bir şeyi anlatmak isteme, önermesel bir tavrı (yani bir inanç, arzu, üzüntü vs.) bir dinleyici ya da dinleyiciler topluluğuna dilsel veya başkaca yollarla aktarma becerisidir” (TDK Türkçe Sözlük).

İnsan, sosyal ortamlarda bilgi, beceri ve deneyim kazanmak için diğer insanlarla çeşitli araçları kullanarak iletişim kurar. İletişim becerileri bu nedenle insan hayatı için çok önemlidir. Bireyin gelecek hayatındaki başarısı için eğitiminde bu becerinin kazandırılması gerekir ki bu becerileri kazandırma işi daha çok eğitim kurumlarında öğretmenler tarafından yapılır. İletişim sosyal bir ihtiyaçtır ve hayat kalitesini doğrudan etkileyen bir değişken olarak hayatımızda yer almaktadır. İnsan hayatını kolaylaştıran ve toplumsallaşma sürecinde oldukça etkili olan iletişim, temelde bireyin bilgiye ulaşması ve çevre ile uyumlu ilişkiler kurabilmesini sağlar (Kılıçoğlu, Gedik, Akhan, 2011, s.1245).

İnsanların birbirleriyle iletişim içinde olmalarının ana amacı temel bazı gereksinimlerini gidermektir. İnsan iletişim sisteminin etkinliği bireylerin kendileri hakkındaki bilgilerini anlama, düzeltme ve dolayısıyla davranışlarına rehberlik etmede de yardımcıdır. Ancak ister sözel olsun, isterse olmasın iletişimin gerçekleşmesinde bazı öğelere gereksinim vardır. Başarılı iletişim; iletişimi oluşturan önemli öğelerin varlığından haberdar olmayı gerekli kılar. Dolayısıyla iletişimin unsurları, aslında tüm kişiler arası iletişimin başarısı için önem taşır (Yıldırım, 2011, s.28).

İnsan, yapı itibarı ile sosyal ve kendini ifade eden bir varlık olduğundan diğer insanları anlamak ihtiyacı içindedir. İnsan; arkadaş edinme, aile kurma gibi en temel amaçları gerçekleştirebilmek için iletişime gereksinim duyar. Kısacası sosyal varlığının gelişmesi iletişime bağlıdır. Bu da iletişimi insan yaşamı için çok önemli bir konuma getirir. Çünkü insanoğlu; acı, sevinç, öfke, mutluluk gibi duygularını paylaşmadığı sürece yaşayamaz. Yaşamının bir anlamı kalmaz. İletişimin temel görevi sadece duyguların ifade edilmesi ile sınırlı kalmaz. Aynı zamanda düşünce ve bilginin aktarılması anlamına geldiği için de eğitim ve öğretimin en temel unsurudur.

Bir toplumun eğitim ve öğretim olmadan ilerlemesi kesinlikle mümkün değildir. İletişim olmadan bunlar gerçekleşemeyeceğine göre sadece insanın değil toplumların da var olması ve varlığını devam ettirebilmesi yine iletişime bağlıdır. İletişim, üç temel unsur üzerinden gerçekleşir. Bunlar: Konuşma, yazma ve dinlemedir. Bu üç unsur üzerinden insanlar kendilerini ifade eder, birbirlerini anlar ve bildiklerini başkalarına aktarabilirler.

Bireyin kurduğu iletişim, kişiliğinin ve iletişim becerisinin gücü kadardır (Dökmen, 2004, s.266). Bireyin iletişim gücü, kişisel gücü kadar ya da biyolojik gelişimine bağlı olduğu kadar içinde büyüdüğü toplumun kültürüne de bağlıdır. Bireyin karşısındakilerle sağlıklı iletişim kurabilmesi gerekli iletişim becerilerine sahip olmasıyla gerçekleşir. Bu beceriler saygılı, saydam, somut olma ve empati kurabilme şeklinde sıralanmıştır (Yüksel, 2004, s.342–343).

Kısacası bir insan kalabalığından topluma dönüşürler. İletişimin üç ana ögesi vardır: Kaynak/gönderici, ileti ve dinleyici /alıcı. Başarılı bir iletişimin gerçekleşebilmesi için alıcının sadece iletiyi alması değil, iletiye kaynak tarafından yüklenen anlamı da algılaması gerekmektedir. İnsan yaşamı için bu kadar önemli olan iletişim, özen gösterilmesi gereken bir konudur. Söz konusu “insan” olduğu için iletişimde hataya yer yoktur. Çünkü bu yanlışlar zaman tahmin bile edilemeyecek kadar kötü sonuçlar doğurabilir. Buna izin vermemek amacıyla, iletişimin temel unsurlarının nasıl doğru ve etkili kullanılacağını bilmek gerekir (Kaptan, 2007, s.25).

“İletişim konusunda teknik bilgiler ve beceriler gereklidir; fakat kendi başına yeterli değildir. İletişim bilgi ve becerilerinin arkasında “gönül zenginliği”, “sevgi”, “anlayış” ve “hoşgörü” olmalıdır. Bu temel olmadan her türlü iletişim becerisi, yalın ve anlamsız birer egzersiz olmaktan ileri gidemez. İnsan iletişimi, hem kafa hem de gönül zenginliği ister. Biri olmadan diğersinin etkinliği yoktur” (Cüceloğlu, 1994, s.15).

Kendisiyle barışık, huzurlu ve mutlu insan başkalarıyla sağlıklı iletişim kurabilir. Kendi problemini henüz aşamamış sıkıntılı kişiler, yeni ilişkilere girmek istemezler. Zira insanlarla ilgilenmek ve bir ilişkiye bu modern çağda zaman ayırıp onu canlı tutmak zordur. İnsanlarla ilgilenmek samimiyet ister ve ancak kendimizde olanı verebiliriz.

2.6. Etkili İletişimin İlkeleri

İletişimin önemini kavradıktan sonra, başarılı ve başarısız iletişimin nedenlerini anlamak ve ortaya koymak önemlidir. Yapılan hataların büyük çoğunluğu, etkili iletişimin beş kuralından birisinin unutulması sonucunda gerçekleşir. Bu bölümde bu beş ana ilkeden bahsedilecektir. İletişim sürecinde etkileşimin varlığı gereklidir (Geray, 2002, s.18).

2.6.1. Odaklanma

“Konuyu araştırın, bütün konuyu, ama sadece konuyu!” Etkili iletişimin ilk ve en önemli aşaması konuya odaklanılmasıdır. Kaynak / göndericinin açık ve net bir fikri olmalı, bu amaca kilitlenmeli ve ondan ayrılmamalıdır. Akademik veya askerî ortamlarda konuşma ve yazma işlemi genellikle öğretmen tarafından sorulan bir soruya yanıt vermeyi gerektirir. Böyle bir durumla karşılaşıldığında yapmanız gereken: “Soruya yanıt verin, tüm soruya, ama sadece soruya.” odaklanma sorunları genel olarak üç şekilde karşımıza çıkmaktadır:

A. Yanlış soruya yanıt vermek: Bu genellikle, verilen görevin veya dinleyicinin/alıcının öğrenmek istediği bilginin yanlış anlaşıldığı durumlarda ortaya çıkar. Çok başarılı olduğuna inanılan bir yazının, konu yanlış ele alınmış veya konu anlaşılamiyor şeklinde eleştiri alması ya da sorulan bir soruya çok uzun yanıt alınması ama cevabın soruyla hiç ilgisi olmaması gibi durumlar bu hataya örnek olarak verilebilir.

B. Sorunun sadece bir kısmına yanıt vermek: Soru birkaç bölümden oluşuyorsa bu durumda, bize kolay ve ilginç gelen kısmı detaylıca inceleyip daha zor ve sıkıcı olan bölümünü cevaplamayı unutmak, hatanın en sık rastlanan şeklidir.

C. Soruyla ilgisi olmayan bilgi eklemek: Bu tip hatada, soru cevaplanmıştır; bununla birlikte yanıt ilginç, fakat konuyla ilgisiz bilgilerle birlikte sunulmuştur. Cevap tam olsa bile, samanlıkta iğne arar gibi yanıtı bulup çıkarmak gerekecektir. Konuya doğru şekilde odaklanamamak, insanlar arasındaki iletişimi ciddi şekilde zedeler.

Sözcükleri dikkatli okumadığımız veya sorulan soruya yeterince dikkat etmediğimiz için her seferinde çaba ve emeğimiz boşa gitmektedir.

2.6.2. Düzenli Olma

“Bilgi ve düşüncelerinizi düzenli olarak sunun.” Düzenli olmak, konunun mantığa dayalı bir sıra ile sistematik olarak sunulmasıdır. Bu düzen, okuyucunun yazıyı sözcüklerin üzerinden tekrar geçerek okumadan, yazarın ne demek istediğini tahmin etmek zorunda kalmadan konuşmacıyı anlamasını sağlar.

Düzenli hazırlanmamış bir yazı veya konuşma, karşıdaki insanın kolaylıkla aklının karışmasına, sabırsızlanmasına ve okumayı/dinlemeyi bırakmasına sebep olabilir. Belirli bir düzene bağlı olmadan verilen bilgiler ne kadar önemli olursa olsun alıcı/dinleyici bunun farkına varamayabilir ve hem verilen bilginin hem de yazıyı/konuşmayı hazırlayanın değeri düşebilir (Karaköse, 2005, s,17). Düzenleme ile ilgili sorunların çözümü ise nispeten daha kolaydır ve bu çözümlerin kısa zamanda çok faydası görülür.

2.6.3. Açık ve Sade Olma

“Her sözcüğün hakkını vererek açık bir İletişim kurun.”Bu ilke birbiriyle ilgili iki konuyu kapsar. Bunlardan ilki, açık ve anlaşılır bir iletişim için dilin kurallarının, sözcüklerin yazılışının ve okunuşunun tam olarak bilinmesi zorunluluğudur. İkincisi ise aktarılmak istenen düşüncenin sözcük yığınlarının arasında saklanmadan doğrudan verilmesidir.

İnsanlar, yazıyı hazırlayanın veya konuşmacının dili yanlış kullanmasını eleştirmek noktasında çok aceleci davranırlar. Böyle bir durum sizin inandırıcılığınızı ve anlatmak istediğiniz düşüncelerin kabul edilebilirliğini kısıtlar. Yanlış kullanılan sözcükler, etkili iletişimin en önemli engellerindendir. Bu sebeple, Türkçenin doğru kullanılması bir zorunluluktur ve bu konuda bir eksiklik varsa mutlaka giderilmelidir. İyi bir dil bilgisine sahip olmak için çalışmak, kuvvetli kaslara sahip olmak için ağırlık çalışmaya benzer; ancak kararlı bir çalışma ile gelişim sağlanır. Unutmayın ki “Amacımız gelişmek olmalı, mükemmel olmak değil.”

Dili düzgün kullanmak, başarmanın sadece yarısıdır. Dili doğru kullanmalarına karşın konuşma yapan ve yazı yazan pek çok insan Meslek argosu kullanarak büyük, uzun ve edilgen cümlelerle kendilerini başarısızlığa mahkûm ederler. Bu kötü alışkanlıklar mesajın anlaşılmasını zorlaştırır (Gürüz ve Eğinli, 2008, s.257).

2.6.4. Anlama (Farkındalık)

“Dinleyicinizi ve onların beklentilerini çözünüz.”Düşüncelerinizi başkaları ile paylaşmak istiyorsanız onların konu hakkındaki genel bilgi düzeyini, yaklaşımlarını ve ilgi seviyelerini bilmek yararlı olacaktır. Bir ödev yazmanız istendiğinde ise ödev biçimini, istenen detay derecesini, ödevin ne zaman teslim etmeniz gerektiğini ve öğretmenin bu konudaki isteğini bilmeniz yararlı olacaktır.

Dinleyici/alıcı kitlesinin yanlış değerlendirilmesinin iletişim sorunlarına yol açabileceğini görmek çok da zor değildir. Şu ana kadar katılmış olduğunuz konferanslarda bu hatanın yapıldığını birçok kez görmüşsünüzdür.

2.6.5. Katkı (Destekleme)

Öğrenme iyi bir iletişim ürünü olup, yeni öğrenmelerin yeni bilgi ve beceriler edinme ile olacağından iletişim gerçekleşmedikçe öğrenmenin de gerçekleşmeyeceği aşikardır (Dikmen, Başçı ve Bektaş, 2008, s.224).

Bu sebepten dolayı“Ana düşünceyi vermek için mantık ve destek unsurları kullanın.”Yazılar ve konuşmalar genellikle karşı kitleyi bilgilendirmek veya ikna etmek amacıyla hazırlanır. Burada karşılaşılan zorlukların büyük bir kısmı iddiaları destekleyecek bilgiyi toplarken ve düzenlerken yaşanır. Verilmek istenen mesajın desteklenmesi ve bir mantık örgüsü içinde sunulması hedef kitle üzerinde güven ve inandırıcılık tesis eder.

Yazım kurallarına uygun, açık ve sade olarak yazılmış bir yazıyı ancak ve ancak saptırılmış veya yanlış bilgi bozabilir. Bu bataklıktan kaçınmak deneyimli yazar ve konuşmacılar için bile oldukça zordur. Bunun en önemli nedeni ise insanın soyut düşünme yeteneğini zorlamasını gerektiren mantık olgusunun, öğrenilmesi ve öğretilmesinin zor olmasıdır.

Küçük yaşlarda edinilmiş olan kötü alışkanlıkların kırılması için özel çaba harcanması gerekmektedir. Genellikle yapılan yanlışlıklardan kurtulmak ve mantık desteğini kullanarak yazı veya konuşmanızı daha da güzelleştirmek için yapılabilecek bazı pratik teknikler iletişimin daha etkili olmasını sağlayacaktır (Erenoğlu, 2077, s.36).

Etkili bir iletişimde; iletişimin doğru zamanda, doğru kelimelerle ve doğru bir iletişim tarzı ile gerçekleştirilmesi sonucunda kişilerde karşılıklı anlaşılabilirlik vardır ki bu sayede iletişim gerçekleşerek amacına ulaşır (Demirel, Ökdem ve Saracoğlu, 2010, s.1).

İnsan bireysel ve sosyal yaşam alanında bilgi, beceri ve deneyim kazanmak için diğer insanlarla çeşitli araçları kullanarak iletişim kurar. İletişim becerileri bu nedenle insan yaşamı için çok önemlidir. Bireyin sosyalleşmesi ve eğitiminde bu becerinin kazandırılması gelecek yaşamındaki başarısında çok etkilidir. Bu nedenle eğitim kademelerinde iletişim becerilerinin kazandırılmasına özen gösterilir. Öğretim müfredatlarında yerini alan iletişim becerileri bütün disiplinlerde kazanılması ve etkili kullanılması gereken bir beceridir (Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, 2012, s.12).

Klonsky'e (2002) göre okullarda öğretmenler, yeni yaşantılar, yeni bir çevreyle olan iletişimi, takım ruhu ile öğrencilere aktarımı sağlayan öğretme-öğrenmeyi kendi modelleri ve biçimlendirmeleri ile geliştirebilirler (Bozkurt Bulut, 2003, s.3) yani eğitimin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi özellikle öğretmenlerle öğrenciler, yöneticiler ve diğer çalışanlar arasında etkili iletişimin gerçekleşmesini gerektirir (Durukan-Maden, 2010, s.61).

İlk sosyal etkileşimlerin yoğun olarak yaşandığı ilköğretim döneminde çocuklara yapılacak rehberlik ve verilecek olan eğitim çocukların yaşamlarının daha sonraki dönemlerinde insanlarla kuracakları ilişkilerin temelini oluşturmaktadır.

Eğitimin amacı, bireylerin davranışlarında istendik yönde değişiklikler meydana getirmektir. Bu bağlamda, yetenekleri, ilgileri ve ihtiyaçları birbirinden çok farklı olan birçok öğrenciyi bir araya getiren okullarda verilecek eğitim, erken yaşlarda temeli atılabilen kişiler arası iletişimi ve kişiler arası problem çözme becerilerinin geliştirilmesini hedeflemelidir (Terzi, 2003, s.224).

İletişim sürecinde etkili olan beş ana unsur bulunmaktadır: “Kaynak, Mesaj, Kanal, Alıcı ve Dönüt” (Demirel, 2001, s.14). Bu yapıyı öğretim ortamı için tasarladığımızda öğretmenin kaynağı; öğrencilerin alıcısı; öğretmenin öğrenciyle

paylaşmak istediği düşünceyi, duygu ve becerilerin yer aldığı içeriğin mesajı; öğretim araç ve yöntemlerinin kanalı; öğrenci tepkilerinin ise dönütü yansıttığını görürüz (Ergin ve Birol, 2000, s.31).

İletişim sürecinde kaynak ve alıcının mesajı anlamlandırmada oluşan ortak yaşantı alanlarının öğretim sürecinde olabildiğince geniş tutulması gereklidir. Mesajı iletme görevini üstlenen kaynağa, yani öğretim ortamında öğretmene önemli sorumlulukların düştüğünü, öğretmenin iletişim sürecinde ortak yaşantı alanlarını olabildiğince geniş tutabilmek için alıcıların özelliklerini iyi tanımak ve çok sayıda kanal kullanarak ortamı zenginleştirmesi etkili iletişimin gerçekleşmesi için gereklidir (Demirel, Seferoğlu ve Yağcı,2001).

Okulda alınan iletişim becerisi eğitimi bireyin gelecekteki yaşamını da etkilemektedir. İletişim alanında çalışmak isteyen bireylerin meslek yaşamlarının gereği olan etkili iletişim becerilerine sahip olmaları, onları kariyerleri boyunca başarılı kılacak etkenlerin başında gelmektedir. Görüldüğü gibi etkili iletişim becerileri, sadece eğitim-öğretim sürecinde değil her türlü insan ilişkisinde ve her türlü meslek alanında ilişkileri kolaylaştırıcı olabilmektedir.

2.7. Etkili İletişimde Beden Dili ve Önemi

Bilinen diğer bir iletişim becerisi beden dilini kullanmadır. Beden dili, ilk dilimizdir. Jest ve mimiklerden beden duruşuna, oturuşumuzdan yöneldiğimiz tarafa kadar verdiğimiz bütün mesajlar beden dili kapsamında değerlendirilir. İyi bir iletişimci olabilmemiz için kelimeleri etkin kullanmakla beraber bu mesajı beden dilimizle desteklemek de önemlidir.

Kan'a göre (2007, s.72) sözel olmayan iletişimin bir parçası olan bu becerinin bireylerin vücut duruşlarıyla, genel görünüşleriyle, giyim kuşamlarıyla, birbirlerine olan fiziksel mesafeleriyle, yüz ifadeleri ve el kol hareketleriyle yakından ilişkili olduğunu vurgulamışlardır (Yıldırım, 2011, s.35)

Beden Dili neden işimize yarar?

- * Başkaları üzerinde olumlu bir etki yaratarak amacımıza ulaşmamızı sağlar.
- * Karşımızdakileri daha iyi anlayarak etkili bir iletişim kurmaya yarar.

* Kendi beden hareketlerimizi denetleyerek, sosyal ortamlara daha çabuk uyum sağlamamızı mümkün kılar.

* Başkalarının gerçekte ne söylemek istediğini anlamakta yardımcı olur. Bazen bir hareket bin söze bedeldir. Bir kişiyle iletişim kurduğumuzda söylediklerimiz ne kadar önemli ise hareketlerimizle o kişide bıraktığımız intiba da o kadar önemlidir. El, kol hareketleri, mimikler, dokunma, vücut pozisyonu... Hayatta etkili ve başarılı olmak isteyen kişi, iletişim kurduğu kişilerin sadece söylediklerini değil, yüzü, eli, kolu ve bedeniyle yaptıklarını da duymalıdır (Gürüz ve Eğinli, 2008, s.256).

2.7.1. Gülümseme

İletişimdeki en etkili davranış belki de gülümsemedir. Gülümsemek karşımızdakine de yansıyan bir davranıştır. Karşımızdakini hemen etkiler, hatta o da gülümser. Sıcaklığı, yakınlığı, içtenliği anlatır. Şüphesiz iyi bir iletişimcide (yani aslında her birimizde) bulunması gereken en temel özellik “güler yüzlü” olmaktır (Sosyal Bilgiler 7.Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, 2011, s.14).

2.7.2. Postür (Beden Duruşu)

İletişimin önemli bir parçası olan bu becerinin bireylerin vücut duruşlarıyla, genel görünüşleriyle, giyim kuşamlarıyla, birbirlerine olan fiziksel mesafeleriyle, yüz ifadeleri ve el kol hareketleriyle yakından ilişkilidir (Kan, 2006, s.72). Karşımızdaki kişinin (alıcının) bizi doğru anlaması için beden duruşumuzun önemi de büyüktür. Verdiğimiz mesajın alıcı tarafından anlaşılması noktasında, alıcı bizim beden duruşumuzu ve onun verdiği mesajı okumaya ve anlamaya çalışır (Eroğl ve Yüksel, 2013, s.7).

Postür, yani duruş, kişi hakkında önemli ipuçları veren, kişi açısından da yansıtmak istediği imaj için çok verimli bir araçtır. Kişi dik duruyorsa enerjik olduğunu anlarız. Omuzları dik olanların yaşam enerjisi yüksektir.

Depresyondayken veya moral çöküntülerinde ise insan eğik durur, omuzları düşer. İş başvurularında da kişinin dik duruşu kendine güvenini belli eden çok önemli bir göstergedir. Ruh hali postürümüzü etkilediği gibi tam tersi de olur. Yani uzun süre

eğik pozisyonda ve düşük omuzlarla dolaşırsak bir müddet sonra gerçekten kendimizi kötü hissetmeye başlarız.

2.7.3. Alanlar ve Kullanım Biçimi

Hayvanlar, kuşlar ve balıkların alanlarını belirleme ve korumalarıyla ilgili binlerce kitap ve makale yazılmışsa da insanların da kendi alanları olduğu ancak son yıllarda keşfedilmiştir. Bunu öğrenip ne anlama geldiğini anladıktan sonra kişi başkalarının ve kendinin davranışlarıyla ilgili inanılmaz bir anlayış elde etmekle kalmaz, aynı zamanda başkalarının yüz yüze geldiğindeki tepkilerini tahmin edebilir. Çünkü kişisel alanı ihlal edilen insan strese girer ve bu da iletişimi kötü yönde etkiler (Karaköse, 2005, s.8).

Alanı nasıl kullanırız?

Duruş ve genel tavırlar karşdakilere bilgi iletir (Yıldırım, 2011, s.35). İnsanların birbiriyle aralarında bıraktığı mesafe, kişiler arası ilişkilerde birbirine verdikleri değeri, önemi gösteren ve kendilerini ilişki içinde koydukları yer konusunda bize bilgi veren en temel unsurdur. Mesafe, öneminin farkında olanlar tarafından kontrol edilebilen bir iletişim ögesidir. Bu sebeple hem yüz yüze ikili ilişkilerde hem de geniş mekân içinde bir toplulukla kurulan ilişkilerde mesafeyi bilinçli kullanmak büyük yarar sağlar. Kişinin diğer insanlarla arasına koyduğu uzaklık onlara karşı olan duygularıyla da ilgilidir.

Mesafe bütün ilişkilerimizde önemli bir duygusal belirleyici olduğuna göre, kendimizi çok yakın hissettiğimiz kişilere yaklaşır hatta temas ederiz. Ama pek de hoşnut olmadığımız kişiler söz konusu olunca onlardan uzaklaşmaya ve aramıza mesafe sokmaya çalışırız. Hatta dilimizdeki “arası açılmak” deyimini duygusal olarak uzaklaşmayı ve bunun beraberinde fiziksel olarak da uzak durmayı ifade eder.

Kişisel alan mesafesi kültürel olarak belirlenir. Japonlar gibi bazı kültürler kalabalığa alışırken bazı başka kültürler ‘geniş açık alanlara’ alıştırlar ve mesafeyi korumayı severler. Statü de bir kişinin diğerlerine göre ihtiyaç duyduğu mesafeyi etkileyebilir. Kişinin statüsü yükseldikçe alanı da genişler (Özer, 2011, s.15).

Dört farklı kişisel alan tanımlanmıştır.

Mahrem Alan: (0-40 cm. arasında)

Kişisel alanlar arasında en önemlisi budur. Sadece o kişiye duygusal olarak çok yakın olan kişilerin bu bölgeye girmesine izin verilir. Ana-baba, eş, kardeş, evlat gibi... Bu alana yabancı biri girdiğinde stres yükselir ve kalp daha hızlı atmaya başlar. Bu alanda dostluk ve sevgiler paylaşılır. Bazı kalabalık mekanlarda (şehir içi otobüsler gibi), hiç tanışılmayan insanlarla bu denli yakın olunmak zorunda kalınır. Böyle durumlarda, içli dışlı alanın ihlali rahatsızlıklar yaratır. Başka deyişle, kalabalık bir asansörde, otobüste "özelleştirilmiş" mekânın sınırlarını aşan yakınlıklar rahatsızlık verir; bu alana izinsiz giren kişilere ise değişik tepkiler gösterilir. Bazı durumlarda rahatsızlık yaratmayabilir çünkü bakış yönü, vücut duruşu, sınırlayıcı eşyalar vb. rahatsızlıkların oluşmasını engelleyen etkenlerdir (Eroğlu, Yüksel, 2013, s.179).

Batı kültürlerinde insanların sıkışık bir asansör veya toplu taşıma aracı gibi kalabalık bir durumda katı bir şekilde uydukları bir dizi yazılı olmayan kural vardır. Bu kurallar arasında şunları sayabiliriz:

- Tanıdığınız birisi dâhil olmak üzere kimseyle konuşmamalısınız.
- Asla başkalarıyla göz teması kurmamalısınız.
- ‘Poker suratı’ takınmalısınız yani hiçbir şekilde duygularınızı mimiklerle belli etmemelisiniz.
- Elinizde kitap veya gazete varsa ona gömülmüş görünmelisiniz.
- Kalabalık ne kadar fazlaysa o kadar az hareket edebilirsiniz.
- Asansörlerde başınızın üzerindeki kat numaralarını seyretmek zorundasınız (Karaköse, 2005, s.9).

Sabah ve akşam saatlerinde ise giden insanları tarif ederken ‘mutsuz’, ‘üzgün’ ve ‘umutsuz’ gibi sözcüklerin kullanıldığını sık duyarız. Bu ifadeler genellikle yolcuların yüzündeki boş, anlamsız ifadeler yüzünden kullanılırsa da gözlemci yanlış hükümlere varmaktadır. Gözlemcinin aslında gördüğü kalabalık bir kamu alanında mahrem bölgelerine kaçınılmaz olarak müdahale edilmesinde geçerli olan kurallara uyan bir grup insandır (Erdoğan, 2002, s.104-5).

Kişisel Alan (40-120 cm. arasında)

Bu alan, okulda, işyerinde, sosyal etkinliklerde ve arkadaş toplantılarında başkalarıyla aramızdaki mesafedir. Birbirini tanıyan ve arkadaş kabul eden kimseler bu uzaklıkta dururlar. Kişisel alan, normal olarak iki arkadaşın mesela küçük bir yemek masasında ya da okulda konuşurken korudukları uzaklıktır.

Pek samimi olmadığınız birinin kişisel alanına girdiğinizde karşınızdakinin çok rahatsız olduğunu göreceksiniz. Ve büyük ihtimalle kişisel alanını yeniden kazanmak için sizden biraz uzaklaşacaktır (Karaköse, 2005, s.9).

Sosyal Alan (120-220 cm arasında)

Yabancılar, örneğin evimizde tamirat yapan tesisatçı veya doğramacı, postacı, bakkal, işyerindeki yeni eleman ve çok iyi tanımadığımız kimselerle aramızdaki mesafe budur. Sosyal alan, kişisel olmayan etkinlikleri kapsar. Mesela kargo getiren bir görevli bu mesafeden daha yakına gelirse, rahatsız oluruz ve geri çekilir (Karaköse, 2005, s.12).

Genel Alan (220 cm. ve ötesi)

Otobüs durakları, tren istasyonları, büyük otellerin lobileri gibi topluma açık yerlerde birbirini hiç tanımayan insanların, imkân olduğu takdirde korumaya özen gösterdikleri mesafedir. Kalabalık bir gruba hitap ettiğimizde durmayı tercih ettiğimiz rahat mesafe de budur (Karaköse, 2005, s.10).

2.7.4. El Hareketleri

2.7.4.1. Avuçlar Açık Pozisyon

Açık avuçlar dürüstlük anlamına gelebilir. Tarih boyunca açık avuç gerçek, dürüstlük, sadakat ve teslimiyetle bağdaştırılmıştır. Örneğin, insanlar istediklerinde her iki avuçlarını da karşısındaki insana açık tutarak ‘Sana karşı tamamen dürüst olacağım’ gibi bir mesaj verir. Birisi açılmaya veya gerçeği söylemeye başladığında avuçlarının tamamını veya bir kısmını karşısındakine açmaya başlar.

Vücut dilinin çoğu öğeleri gibi bu da tamamen bilinçsiz olarak yapılan ve sizde karşındakinin doğruyu söylediği hissini uyandıran bir harekettir. Bir çocuk yalan

söylediğinde veya bir şeyi gizlediğinde avuçlarını arkasına saklar (Karaköse, 2005, s.10).

2.7.4.2. Elleri Ovuşturmak

Ellerini ovuşturmak insanların olumlu beklentilerini ilettikleri sözel olmayan yollardan biridir. Olumlu bir beklenti için sabırsızlanma anlamı taşır. Küçük bir uyarı: otobüs durağında soğuk bir kış günü beklerken ellerini ovuşturan birisi büyük olasılıkla bunu otobüs beklediğinden yapmıyordur. Sadece elleri üşümüştür!

2.7.4.3. Kenetlenmiş Eller

Bu hareketi kullanan kişiler genellikle gülümseyip mutlu göründüklerinden başlangıçta bu hareket bir güven hareketi gibi görünür. Ancak kişinin olumsuz bir yaklaşımı dizginlemeye çalıştığını yansıtır. Ayrıca ellerin tutulduğu yükseklik arttıkça kişinin olumsuz duygularının da arttığı düşünülür.

2.7.5. Kol Hareketleri

2.7.5.1. Kol Kavuşturma Engeli

Bir canlının kendisini güvende hissetmediği zaman bir cismin arkasına saklanması doğal bir korunma davranışıdır. İnsan yavrusu da hayatının ilk yıllarından başlayarak masaların, sandalyelerin, dolapların altına ve arkasına saklanır. İnsan büyüdükçe kendisini tehdit eden durumları yaşadığında, saklanma davranışı biraz daha incelik kazanır ve altı yaş dolaylarında çocuk, cisimlerin arkasına saklanmak yerine kollarını kavuşturarak kendisini koruyucu bir engel oluşturur ve bu engelin arkasına gizlenir (Karaköse, 2005, s.10).

2.7.5.2. Bacakların Kullanılışı

Bacak üstüne atma biçimi çok sayıda anlam taşır ve kişinin iç dünyasıyla ilgili çok değerli ipuçları yansıtır. Ayrıca bacak bacak üstüne atmak, kalça ve bacak kaslarına değişik hareketler sağladığı için uzun süre yorulmadan oturmaya imkân verir. Bu yönüyle de bacak üstüne atmak amaçlı bir harekettir (Özer, 2011, s.15).

2.7.5.3. ‘Dört’ Durumu

Bir ayak bileğinin diğer dizin üzerine konması şeklinde oturmaktır. Bu şekilde bacak bacak üstüne atmak tartışmaya veya rekabete dönük bir durumun varlığının işaretidir. Sadece bu oturma biçimine bakarak bir yorum yapmak zordur. Ancak bu oturma biçimi yukarıdaki ayağın bir veya iki el ile tutulması biçimindeyse, bu şekilde oturan kişinin fikirlerini değiştirmeye niyeti olmayan katı ve hırslı bir insan olduğunu düşünmek hatalı olmaz (Karaköse, 2005, s.12).

2.7.5.4. Göz İşaretleri

Belli ışık durumlarında, kişinin ruh hali ve tavrı olumludan olumsuz veya olumsuzdan olumluya geçerken gözbebekleri küçülür veya büyür. Heyecanlanan birisinin gözbebekleri normal büyüklüklerinin dört katına çıkabilir. Tam tersine, kızgın, olumsuz bir ruh hali gözbebeklerinin ‘minik boncuk gözler’ ya da ‘yılan gözleri’ olarak bilinen şekilde küçülmesine yol açar. Karşı cinsle kurulan duygusal ilişkide gözler oldukça fazla kullanılır, kadınlar gözlerini vurgulamak için göz makyajı yaparlar (Karaköse, 2005, s.11).

2.7.5.5. Bakışlarla İlgili Davranışlar

İletişim için gerçek bir temel ancak karşınızdakiyle ‘göz göze’ geldiğinizde atılabilir. Bazı İnsanlarla konuşurken kendimizi çok rahat hissederken başkalarıyla rahatsız olur hatta bazılarını da güvenilmez buluruz. Bunda, kişinin gözlerine bakarken hissettiğimiz güven ya da güvensizlik duygusu rol oynar. Birisiyle iyi bir ilişki kurmak için toplam zamanın yüzde 60- 70’inde onunla göz göze gelmeniz gerekir (Karaköse, 2005, s.12).

2.7.5.5.1. İş Bakışı

İş tartışmaları yaparken karşınızdakinin alnında bir üçgen olduğunu hayal edin bakışlarınızı bu bölgeye yönelterek ciddi bir ortam yaratırsınız ve karşınızdaki sizin iş

yapmak konusunda ciddi olduğunuzu anlar. Bakışlarınızın karşınızdakinin göz seviyesinin altına düşmemesi koşuluyla etkileşimi kontrol edebilirsiniz.

2.7.5.5.2. Sosyal Bakış

Bakış karşıdakinin göz seviyesinin altına düştüğünde sosyal bir ortam oluşur. Birisine bakmayla ilgili deneyler sosyal bir karşılaşma sırasında bakanın bakışlarının karşıdakinin yüzünde gözler ve ağız arasındaki bir üçgene baktığını göstermiştir (Özer, 2011, s.4).

2.7.5.5.3. Mahrem Bakış

Bakış gözlerle ve çenenin altından kişinin vücudunun diğer bölgelerine doğrudur. Yakın karşılaşmalarda gözler ve göğüs arasındaki üçgen, daha uzak karşılaşmalarda ise gözlerle bel arasındaki üçgendir. Kadın ve erkekler bu bakışı birbirleriyle ilgilendiklerini göstermek için kullanırlar ve ilgi karşılıklıysa aynı bakışlarla cevap verilir (Karaköse, 2005, s.11).

2.7.5.5.4. Yan Bakış

Yan bakış ilgi veya saldırganlık iletmekte kullanılır. Hafif kalkmış kaşlar ve bir gülümsemeye birlikteyse ilgi anlamına gelip flört işareti olarak yaygın şekilde kullanılır. Aşağıya dönük kaşlar, çatık alın veya aşağıya dönük ağız köşeleriyle birlikte şüpheli, saldırgan veya eleştirel bir tavır anlamına gelir.

2.7.5.5.5. Gözle Dışarıda Bırakma Hareketi

Karşılaştığımız en sinir bozucu insanlardan bazıları, konuşurken gözle dışarıda bırakma hareketini kullananlardır. Bu hareket bilinçsizce yapılır ve o kişinin sizden sıkılması veya artık ilgilenmemesi ya da kendini sizden üstün görmesi nedeniyle sizi görmemeye çalışmasından oluşur.

Konuşma sırasında altı ila sekiz göz kırpış olan normal hızdan farklı olarak göz kapakları kapanarak bir saniye ve daha uzun süre kapalı kalırlar ve bu arada da karşınızdaki sizi anlık olarak kafasından atar. Birisi sizden üstün olduğunu düşünüyorsa gözle dışarıda bırakma hareketini yaygın olarak ‘burnunun üzerinden bakmak’ olarak bilinen kafayı geriye atarak size uzun bir bakış atma hareketiyle birlikte yapar (Karaköse, 2005, s.12).

2.8. Beden Dilini Nasıl Kullanmalı?

Bedenimizin dilini tanımamız, zihnimize ve duygularımıza önem vermemize ve onunla ilgilenmemize yardımcı olur. Ancak bir insanı sadece bir ya da birkaç hareketine bakarak yargılamak doğru değildir. Çünkü beden dili çift anlamlıdır. Bir hareketin birden fazla sebebi olabilir. Bu yüzden beden dilimizi kullanma biçimimizi cümlelere benzetebiliriz. Hareketler, jest ve mimikler bu cümleyi oluşturan kelimelerdir. Tek kelimelere anlam yükleyip kişiyi yargılamak yerine beden dilinden yansıyanları bir cümle halinde yani bir bütün olarak değerlendirmek gerekir.

İnsanlarla iyi ilişki içinde olmanın temel kuralı, onlara önem verdiğini hissettirmektir. Kişiye adıyla hitap etmek, gülümsemek, yumuşak ve sıcak bir sesle konuşmak, dostça davranmak, kişisel ve açık uçlu sorular sormak, anlattıklarına ilgi gösterip aynı konuda yeni sorular sormak, savunucu jestler, kişiyi rahatlatır kendisini güvende hissetmesini ve açılmasını sağlar. Beden dili konusunda eğitim almak ise şüphesiz bizi bu konuda daha yetkin kılacaktır.

2.9. Etkili İletişimde Dinlemenin Önemi

İnsanlar arasında sağlıklı ilişkilerin kurulabilmesi için etkili bir iletişime ihtiyaç vardır. İnsanların her devirde en yaygın kullandıkları iletişim aracı dil olmuştur. Dil de dinleme, konuşma, okuma ve yazma olmak üzere dört temel beceriden oluşmaktadır. Bu dil becerileri içerisinde ilk kullanılmaya başlanılan ve en çok kullanılanı dinlemedir ve iletişimin olmazsa olmaz önemli bir parçasıdır (Doğan,2008, s.262).

2.9.1. Dinleme Kavramı

İletişim, genellikle okuma, yazma konuşma ve dinleme olmak üzere dört temel beceri ile gerçekleştirilmektedir. Yazma, okuma ve konuşma becerisine fazlası ile önem verilmesine rağmen dinleme unutulur. Çünkü dinleme kişilerin doğuştan sahip oldukları bir yetenek olarak kabul edilir. Kişinin kendini gerçekleştirme, olumlu ilişkiler kurması ve iş başarısı elde etmesi olmak üzere üç alanda etkili olmaktadır. Dinlemenin öğrenilmesi ve dinleme becerilerinin geliştirilmesi kişinin okul hayatında, özel ve iş yaşamında kuracağı kişilerarası etkileşimlerde yararlı olmaktadır (Gürüz, Temel ve Eğinli, 2008, s.255-256).

“Ben konuşurken, sürekli önündeki kâğıtları karıştırıyor”

“Ben Konuşurken, odanın içinde bir aşağı bir yukarı volta atıp duruyor”

“Ne zaman bir şey söylesem, suratını buruşturuyor”

“Ben konuşurken gözlerini öyle dikip bakıyor. Ölü balık gözler gibi. Beni dinliyor mu, hatta duyuyor mu emin olamıyorum”

“Ben bir düşüncemi dile getirdikten sonra, öyle ilgisiz bir laf ediyor ki, beni hiç dinlemediğini, boşu boşuna nefes tükettiğimi hissediyorum”,

“ Hep onu dinleyeyim istiyor”,

“Sanki adam sağır; söylediğim her şey duvara çarpıp dönüyor”,

“Zahmet edip de bir fikrimi dahi sormuyor. Kendi bildiğini okuyor”

Bu tepkiler iletişimsizliğin sesini yansıtmaktadır.

Bu örneklerden hareketle iletişim süreci altı temel soruyla belirginleşir:

- 1- Duyuyor, görüyor ve de dinliyor muyuz?
- 2- Dinliyor da anlıyor muyuz?
- 3- Anlayıp anlamadığımızı test ediyor muyuz?
- 4- Hem alıcı, hem de verici olarak ileti (mesaj) dakikliğimiz var mı?
- 5- Sözsüz (davranışsal) iletilere özen gösterebiliyor muyuz?
- 6- Farklılıklar arasında, benzerlikleri görebiliyor muyuz?

İletişim becerisi olarak tanımlanan süreç, her şeyden önce, dinleme becerisi ile başlar. Gerçekten dinleyebilmek için, önce beynin gönderilen iletileri bir önkoşul olarak duyabilmeye, görebilmeye ve hissedebilmeye geçebilmesini gerektirir.

2.9.2. Öğrenmede Dinlemenin Yeri ve Önemi

Dinleme, okul çağına kadarki tek anlama becerisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk, okula başlayıp okumayı öğreninceye kadar bilgilerinin çok büyük bir bölümünü dinleme yoluyla edinir. “Bu bakımdan dinleme becerisi diğer dil becerilerinin temelini oluşturur.” (Özbay, 2005, s.9).

Dinleme aslında bilişsel bir süreçtir. Yapılan araştırmalar, bir konuşmayı dinleyen kişilerin konuşmanın hemen ardından ancak yarısı anımsayabildiklerini göstermiştir (Zıllıoğlu, 2010, s.243). Bu durum insanların dinlemek istememesinden değil, insan beyninin işleyiş şekline kaynaklanır. Bazı durumlarda insanlar bütün dikkatlerini verdikleri halde bazı şeyleri tam anlamıyla anlayamadıklarını fark eder (Zıllıoğlu vd., 2009, s. 68). Bu noktada dinlediğimiz şeyi bize aktaran kaynağa geri bildirimde bulunmak önemlidir. Geri bildirim sayesinde eksik kalan noktalar tamamlanabilir, ya da anlatımda anlamayı engelleyen birtakım etkenler varsa onlar giderilmeye çalışılabilir.

Dinleme ile ilgili beceriler, dil öğrenmenin temeli olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında “dinleme” becerisi ilk başta dili öğrenmek için bir araç olarak kullanılmaya başlanmakta, ilerleyen yıllarda başka bilgileri edinmek için, öğrenilen dil bir araç hâline gelmektedir.

Anlama becerilerinden biri olan dinleme, insan hayatındaki öğrenmelerin pek çoğunda karşımıza çıkar. Dinlemek, başarının anahtarıdır. İyi bir dinleyici olmadan başarılı olmayı düşünmek zordur. Dinlemek insana yeni ufuklar açar; ayrıca dinleme, öğrenmenin de anahtarıdır (Doğan, 2008, s.268).

Öğrencilerin iyi birer dinleyici olmalarını gerektiren pek çok neden vardır.

Bunlardan başlıcaları şunlardır:

1. Nezaket kuralları gereği konuşan kişiyi dikkatlice dinlemek gerekir.
2. Dikkatli dinleme yoluyla, konuşan kişilerden pek çok şey öğrenilir.
3. İyi dinleme alışkanlıklarının gelişmesiyle birlikte öğrenme git gide devamlı hâle gelir.
4. Anlatılan konuyla ilgili sorular sorulduğunda dinlememiş olmaktan dolayı zor durumda kalmamak için iyi bir dinleyici olmak gerekir.
5. Dinleme yetersiz olduğunda bir tartışmaya aktif katılım mümkün değildir.

6. Yönlendirmelerin dikkatlice takip edilmemesinden dolayı işlemlerin tekrar edilmesi zaman kaybına neden olacaktır.

7. Taraflar karşılıklı olarak iyi birer dinleyici değilse iletişimde sorunlar çıkar.

8. Öğrenciler okul ve toplumla bütünleştiklerinde kaliteli dinleme alışkanlıkları doğar. Bu nedenle okuldaki iyi dinleme alışkanlıkları toplumsal alanda da kendini gösterir.

9. Birbirlerini nezaketle dinlediğinde insanlar arasındaki ilişkiler sağlıklı bir zemine oturmuş olur. Bilindiği gibi dinleme; çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin büyük miktarda zaman harcadığı bir dil etkinliğidir, bu yüzden yazılı materyallerin büyük önem taşıdığı okullarda da öğrenme için dinleme, çok önemli bir yer tutar (Doğan, 2008, s.268).

Görüldüğü gibi hem aile hem de toplum hayatında dinleme becerisi pek çok işlev üstlenmektedir.

2.10.İletişimi Kolaylaştıran Etkenler

2.10.1. Değerlilik Duygusu

Denilir ki her insanın alnında şu söz yazılıdır: “Lütfen bana değerli olduğumu hissettirin.” Evet, her insan sevmek, saygı görmek, takdir edilmek, deyim yerindeyse “adam yerine konulmak” ister. Herkes kendisinin önemli ve değerli olduğuna inanır. Bu yüzden insanlar yalnız kalmaktan ve yalnızlığa terk edilmekten hoşlanmazlar. Bizden büyük ya da küçük olsun, altımız ya da üstümüz olsun hiç fark etmez, ilişkide olduğumuz her insanın bir değerlilik duygusu olduğunu hesaba katmalı ve onu zedelememeliyiz (Karaköse, 2005:12).

Bu duygudan dolayıdır ki insanlar genellikle kendilerini haklı görürler. Kendileri hakkında niyetlerine göre, başkaları hakkında ise davranışlarına göre hüküm verirler. İnsanlarla iletişim kurarken karşımızdaki kişinin ihtiyaçlarını ve ne demek istediğini anladığımız zaman ilişkilerimiz yoluna girer. Ancak genellikle insanlar duygu ve isteklerini açıkça belirtmediklerinden, ne demek istediklerini ve ihtiyaçlarını anlamakta güçlük çekeriz. Bu yüzden onların davranışlarını ve sözlerini yorumlar ve yargılarız: “... İçin yapmıştır.”, “O zaten hep böyle yapar” gibi. İnsan ilişkilerindeki en büyük iki engel, işte bu yorumlama ve yargılamadır (Karaköse, 2005, s.13).

2.10.2. Kabul

İnsan ilişkilerinde temel ilke, kabul etmektir. İnsanları kendilerine özgü nitelikleriyle olduğu gibi kabul etmek, aralarında gelişen ya da gelişecek ilişkileri kuvvetlendirmede önemli bir etkidir. Başkasını olduğu gibi kabul etmek, onu sevmeyi kolaylaştırır. Kabul edildiğini hissetmek de sevildiğini hissetmektir. Kabul, karşıdaki kişiye verilen değer bir göstergesidir. Özellikle ana-baba ve eğitimciler, çocuk ve ergenleri farklı birer birey olarak görmelidirler ayrıca duygu, düşünce ve davranışlarında özgür olduklarını düşünerek onları oldukları gibi kabul etmelidirler. Kabul etmek, onaylamaktan farklı bir kavramdır. Kabul edilen, bireyin kendisidir. Onaylanan ya da onaylanmayan ise davranışlardır. Bu nedenle yetişkinler, Ergenleri olumlu-olumsuz, iyi-kötü, yeterli-yetersiz yönleriyle olduğu gibi kabul etmelidirler (Ertürk, 2010, s.13).

Onaylamadıkları davranışlarını ise kişinin benlik saygısını zedelemeyen ve kişiliğine saldırmadan “beden dili” ile ifade etmelidirler. Kabul, kişinin sevildiğini ve değer verildiğini hissederek kendisine olan güven duygusunun artmasına, kendi özüne uygun davranmasına, daha üretken bir birey olmasına, nasıl gelişeceğini, değişeceğini ve olduğundan daha iyi olabileceğini düşünmesine ve sorunlarını çözmeye yardımcı olur. Potansiyelini kullanarak en iyiye ulaşmak için çaba gösterir. Kabulümüz muhatabımıza ulaşmadığı müddetçe anlam ifade etmez. Kabulümüzü Jestler ve mimiklerle gösterebiliriz. Yine, yaptığı davranışlar ve etkinliklere karışmamak da kabul ettiğimizi yansıtır. Muhatabımıza onu kabul ettiğimizi yansıtmamanın bir başka yolu da onu dinlemektir.

2.10.3. Dinleme

İnsanların iletişim ve etkileşimi devam ettirebilmeleri, konuşmaya olduğu kadar dinlemeye de önem vermeleri ile mümkündür.

Bazı insanlar dinler gibi görünürler. Ancak karşılarındaki kişiyi gereği gibi dinlemezler. Çünkü dikkatlerini, ilgilerini kendi düşüncelerine ya da çevrelerinde bulunan başka nesne ve olaylar üzerinde toplamışlardır. Bu nedenle karşılarındaki insanı ‘gerçekten’ dinlemez ve söylediklerini de anlamazlar.

Bazı insanlar ise konuşan kişinin söylediklerini kendi önyargıları veya art niyetleri doğrultusunda algılar ve yorumlarlar. Bu nedenle kendi duygu ve düşüncelerine uygun olmayan sözleri doğru olarak algılayamazlar. Oysa insanlar susup dinlemeyi öğrenmedikçe sağlıklı ve verimli bir iletişim gerçekleşemez.

Bunun için dinleme, öğrenilmesi gereken bir beceri ve alışkanlıktır. Ailede ve okullarda bu becerinin küçük yaştan itibaren öğretilmesi gerekir (Gürüz ve Eğinli, 2008, s.257).

İyi bir iletişimci yalnız sözleri dinlemekle kalmamalı, beden dilini de doğru okumalıdır. Çünkü çoğu kez söylenemeyenler beden diliyle dışa vurulur. Mevlana Mesnevi'sinde, duymak ve dinlemenin önemine örnek olacak şu hikâyeyi yer vermiştir: İyi kalpli sağır bir adam, bir gün komşusunun hasta olduğunu öğrenir. Kendi kendine:

- Komşum hastalanmış. Onun ziyaretine gitmemi hal ve hatırını sormam lazım. Ama ben sağır bir adamım, o da hasta, sesi çıkmaz. Zaten hastaya malum şeyler sorulur, malum cevaplar alınır. Ben "Nasılsınız?" diyeceğim, o "iyiyim, teşekkür ederim" diyecek. "Ne yiyorsun" desem, elbet bir yemek ismi söyleyecek, ben de "Afiyet olsun" derim. "Doktorlardan kim geliyor?" diye sorarsam, bir doktor adı verecek. Ben de "iyi doktordur" derim, olur biter, diye düşünür. Hastayı ziyarete gider, başucuna oturur:

- Nasılsınız? Diye hal hatır sorar. Hasta inleyerek:

- Ölüyorum! Diye cevap verince, sağır adam:

- Oh, oh, çok memnun oldum, diye karşılık verir. Hasta:

- Bu ne demek, adam ölümüne memnun oluyorum diyor, diye kızar. Sağır tekrar sorar:

- Ne yiyip ne içiyorsun?

- Zehir! Der. Sağır onun bir yemek ismi söylediğini sanarak:

- Afiyet olsun, diye karşılık verir. Hasta büsbütün çileden çıkmıştır. Sağır adam sormaya devam eder:

- Tedavi için doktorlardan kim geliyor?

- Azrail geliyor, diye cevap verir hasta. Sağır:

-Çok bilgin, tecrübeli bir doktor. İnşallah yakında bir çaresini bulur, deyince hasta dayanamaz:

- Kahrol! Diye bağırır.

Sağır ise komşuluk hakkını yerine getirdiği için hastanın yanından çok memnun ayrılır (Kanar, 2005, s.105).

2.10.3.1. Etkin Dinleme

Toplum bireylerini birbirine bağlayan ortak dil, konuşma ve yazı dilini içine aldığı için, sağlıklı bir iletişim kurulabilmesi için hem yazı hem de konuşma dilini iyi bilmeli ve kullanabilmeliyiz (Özkan, 2008:24).

Kişi muhatabını dinlerken öncelikle doğal duruşu ve hareketleriyle, beden dinler duruma geçmelidir. Eliyle koluyla dikkat dağıtacak hareketler yapmamalı ve karşısındakine yakın mesafede durmalıdır. Aynı anda başka bir şeyle ilgilenmek, karşınızdakini önemsememektir. Gerektiğinde dokunmak ve sarılmak, “Sen benim için önemlisin, seni dinliyorum, seninle ilgileniyorum, seni seviyorum” anlamlarına gelir.

Konuşan kişiye doğru bedenen yönelme ve göz kontağı kurma, kişiler arası iletişimi başlatmada ve iletişimin etkinliğini korumada önemli rol oynar.

Etkin bir dinleyici olabilmek için:

- İletişim için istekli olun,
- Göz teması kurun,
- İlgi gösterin (başla onay, mimikler),
- Dikkat dağıtan davranışlardan kaçının (saate bakmak, kalemle oynamak vs.),
- Olayın bütününe dikkat edin (duygular, beden dili, içerik),
- Soru sorun,
- Duyduklarınızı kendi kelimelerinizle ifade edin,
- Söz kesmeden, tahminde bulunmadan dinleyin,
- Empatim olun,
- Söylenenleri toparlayın,
- Çok ve gereksiz konuşmayın,
- Önyargılarınızı engellemeye çalışın,
- Konuşma ve dinleme arasında dengeli geçişler yapın,
- Doğal olun (Özer, 2011, s.14).

Bir konuşmanın anlamını tam olarak kavrayabilmek için soru sormanız, geribildirimde bulunmanız gerekmektedir yani iletişim sürecinde işbirlikçi olmanız gerekmektedir (Cenova,2/4).

Etkin dinleme için sadece söylenenleri duymak yeterli değildir. Sessizlik, kabul tepkileri (“Yaba, öyle mi?” vb.) ve kapı aralayıcı sözler iletişimi kolaylaştırmakla beraber, karşılıklı iletişime imkân vermezler. Muhatabımız dinlendiğini bilir, fakat doğru anlaşılıp anlaşılmadığını bilemez. Oysa özellikle iletişimde önemli olan, duyduğumuz sözcüklerde gizli olan duygu ve düşünceleri anlamaktır.

Etkin dinleme, literatürde “katılımlı dinleme”, “aktif dinleme” ve “yansımali dinleme” olarak da isimlendirilmektedir. Dr. Thomas Kordon’a Göre etkin dinleme, çocuğun bir önceki iletisine yalnızca ayna tutup geri ileten bir sözlü tepkidir. Pasif dinlemeden farkı, dinleyen kişinin duyduğunu tekrar ederek, özümseyerek geri yansıtmasıdır. Tekrarlamanın esası, mesajın anlamını değiştirmeden, kişinin yalnızca kendi sözcükleri ile ifade etmesidir (Karaköse, 2005, s.16).

Etkin dinleme özellikle muhatabımızın bir sorunu olduğu zaman ona yardımcı olur. Ancak insan bazı sorunlarını çok yoğun duygularla beraber yaşar. Toplumumuzda öfke, korku, kaygı gibi duyguların ifade edilmesi hoş karşılanmaz; ayıplanır ve güçsüzlük olarak kabul edilir. Bu şekilde eğitildiğimizden duygularımızı ifade etmeyi öğrenemeyiz veya farklı biçimde dile getirmeye çalışırız.

2.10.3.1.1. Etkili Dinleme Becerileri

- **Susma**

Suskunluk, kullanıldığı yere göre çok farklı anlamlar taşır. Örneğin; iletişime başlarken yaşanan suskunluk, bireylerin iletişim ortamına katılmasını sağlar, kendilerini ifade etmek için fırsat verir, düşünceleri için zaman tanır. Susma, kullanıldığı yere göre ‘kabul’, ‘anlayış’, ‘destek arama’, ‘rahatlatma’ gibi anlamlara gelebilir. .

İletişimin sözel olmayan unsurları bazen sözel unsurdan daha önemli olabilir. Sözsüz iletişim; tesadüfi ya da planlı ve kontrollü olabilir. Her iki tarzda da, sözel olmayan davranışlar algılamayı ve verilecek karşılığı etkiler (Yıldırım,2011:34).

Susma becerisi kullanılırken ‘zamanlama’ ve ‘doz’ son derece önemlidir. Sık kullanıldığında olumsuz duygulara sebep olabilir.

- **Basit Cesaretlendirme**

Bireylerin konuşmayı sürdürmesi, cesaret kazanması amacıyla ya da “Evet anlıyorum” gibi ifadelerle söylenenleri kabul etmek için kullanılan bir iletişim becerisidir. Gözlerle, başı sallayarak veya onay sesleriyle sürdürülebilir. Bu teknik özellikle karşımızdakinin konuşmasının bölünmeden ifade edilmesini sağlar. Bu mesaj fazlaca uzun ve karmaşık olmadığından bireylerce kolayca anlaşılır.

Başın, kolların, ellerin ve vücudun diğer unsurları ile yapılan jestler, sözsüz iletişimin kapsamına girmektedir. Yapılacak olan jestler aşırı düzeyde kullanılmaktan kaçınılmalıdır. Çok fazla jest kullanan konuşmacı, mesajda önemli olan noktanın hangisi olduğunu dinleyiciye aktaramaz (Yıldırım,2011, s.35).

Ayrıca anlaşıldığını, dinlendiğini hissedenden bireyi açılmaya teşvik eder. Ancak bu becerinin sık sık kullanılması halinde bireylerin güvenlerini sarsabilir. Taraflar“Başını sallayıp onaylamaktan başka bir şey yapmıyor” düşüncesine kapılabilirler. Bu nedenle sık kullanılmamalı, diğer becerilerle desteklenmelidir.

Bir de bireyi bir amaç doğrultusunda motive etme gayesi taşıyan cesaretlendirme vardır. Burada diğerinden farklı olarak “Başaracaksın!”, “Korkma ben yanıdayım!” gibi açıkça cesaretlendirici ifadeler kullanılır. Bu beceri sık kullanıldığında etkisini yitirebilir ve iletişimde bağımlılık duyguları gelişebilir. Özellikle öğrenci yeni bir davranış biçimi sergilemek üzereyse bu teknik son derece kullanışlıdır. Kaygıyı azaltır, motivasyonu artırır.

Bireyin kişisel özellikleri de bu tekniğin etkinlik derecesini belirler. Örneğin dik başlı, özgür, bağımsız kişilerden ziyade, endişeli, kararsız kişilerde bu tekniğin kullanılması daha uygundur.

- **İçeriğin Yansıtılması**

Söylenenlerin hemen hemen aynı kelimelerle tekrarlanmasıdır. Yansıtma birkaç şekilde yapılabilir:

A. Olduğu gibi tekrar: Konuşanın söylediklerini sadece öznesini değiştirerek olduğu gibi yansıtma.

B. Rafine tekrar: Ayrıntıları, tekrarları çıkartarak konuşanın asıl ifade etmek istediği unsurları anlayış içinde yansıtma.

C. Özetleme: Konuşmanın sonuna doğru, kişinin bütün anlattıklarının özetini sunan bir geri bildirimde bulunma. Burada bireyin ne söylediğini fark etmesi ve duygu ifadeleri üzerinde yeniden düşünmesi amaçlanır. Tekrarlamanın sık kullanılması iletişimi koparabilir. Bu nedenle ölçülü kullanılmalıdır.

• Soru Sorma

Mümkün olduğunca az olmak kaydıyla, anlaşılamayan veya açıklanması istenen şeyler olduğunda soru sormak etkili bir tekniktir. Dikkat edilmesi gereken nokta, soru sormanın sorgulamaya dönüşmemesidir.

Etkili iletişim için soru sorarken su noktalara dikkat edilmelidir:

- Kapalı uçlu (yani cevabı “Evet” ya da “Hayır” olan) sorulardan kaçınılması, bireyin kendini daha rahat ifade edebileceği açık uçlu sorular sorulması. (Çünkü kapalı uçlu sorular kişinin kendini açmasına engel olur, sınırlandırır),
- “Niçin” ile başlayan sorulardan kaçınarak “Nasıl?” sorusunun tercih edilmesi,
- Soru cümlelerinin kişinin anlayabileceği türden olması,
- Dolaylı ve dolaysız soruların kullanımında yerindeliğe özen gösterilmesi,
- “...malı”, “...malı” ile biten sorulardan kaçınılması,
- Muhatabın, sorduğumuz soruyu cevaplamaya zorlanmaması,
- Üst üste sorular sorarak iletişimi bir soruşturmaya çevirmeme.

• Kendini Açma

Dinleyen kişi, konuşana yalnız olmadığını, benzer şeyleri başkalarının da yaşadığını göstermek amacıyla kendi hayatından örnekler paylaşır. Konuşan kişi, dinleyicinin de olumlu ve olumsuz yönleriyle bir insan olduğunu görerek rahatlar. Kendini daha rahat açar ve ifade eder. Dinleyenin kendisini açmasının faydaları şunlardır:

- Güven duygusu,
- Rahatlama,
- Paylaşım,
- Saygının gelişimi,

Açılım iki türlü olabilir:

1. Özel hayatla ilgili düşünce ve duygulara dair açılım.
2. O anla ilgili düşünce ve duygulara dair açılım.

• Yüzleştirme

Yüzleştirme, kişinin anlattıklarını iyi dinleyip, söyledikleri arasındaki mantıki çelişkileri ona göstermektir. Bu, iletişimin ileri aşamalarında başvurulan bir beceridir ve aşağıdaki şekillerde gerçekleştirilebilir.

- Konuşanın gerçek benliğiyle ideal benliği arasındaki çelişki,
- Sözlü ifadeyle beden dili arasında meydana gelen çelişki,
- Sözlü ifadedeki mantıki çelişkiler,
- Konuşanın kendini algılamasıyla, dinleyenin konuşanı algılaması arasındaki çelişkiler.

Çelişkiler, çarpıklıklar uygun bir dille, yani suçlama ve saldırı olmaksızın alıcıya iletilir (7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı, 2011, s.20).

“Şaşkın ve kızgınsın ama kendini iyi hissediyorsun.”

“Dilinle evet, bedenle hayır diyorsun.”

• Yorumlama

Yorumlama, amaca doğru ilerlerken, bireyin duygu ve düşüncelerini örgütleyip daha tutarlı şekilde ortaya koymasına yardım ettiğinde fayda verir. Yine olaylara konuşmacının denetimine girecek bir çerçeve kazandırdığında iletişim sürecini hızlandırır ve verimi artırır. Yapılan yorumun konuşmacı için anlamlı olması gerekir. Zira yorumlama subjektiftir ve birey bunu kabul etmek zorunda değildir. Bu açıdan bakıldığında mümkün olduğunca yorumda bulunulmamalı, yorum konuşmacının kendisine bırakılmalıdır.

Zamanlama olarak karşımızdaki yorum almaya hazır olmalı, bizim de o yorum için temel aldığımız gerekçeyi sunabilmemiz gerekmektedir. Yorumlar “Acaba...”, “Belki de...” gibi ifadelerle yumuşatılmalıdır. Yapılan yorumlar zorlayıcı bir yönlendiricilik özelliğine sahip olmamalıdır (Karaköse, 2005, s.16).

• Espri

Espri, zamanında ve düzeyli kullanıldığında iyi bir iletişim becerisidir. Zamanında kullanıldığında gerilimi azaltıcı etkisi vardır.

• Atılganlık

Kişinin içinde bulunduğu şartları ona yansıtırken farklı tutumlar sergileyebiliriz. Bu tutumları dört grupta toplamak mümkündür:

- A. Atılgan tutum:** Doğruları çekinmeden, fakat karşıdaki kişiyi incitmeden ifade etme,
- B. Saldırgan tutum:** Doğruları, karşıdaki kişiyi yaralamak amacıyla kullanma,
- C. Pasif tutum:** Tartışmadan kaçınma, haklarından vazgeçme,
- D. Manipüle edici tutum:** Dolaylı yollardan ve ima ederek tartışma. Etkili ve başarılı bir iletişimde atılgan, güvenli tutum vardır. Kişinin sahip olduğu tutumlar sadece davranışlarına değil, sözlerine de yansiyabilir.

2.10.4. Ben Dilini Kullanma

Etkili iletişim kurabilmek için karşımızdakiyle “Sen dili” ile değil, “Ben dili” ile konuşmamız gerekmektedir. Sen dili, öznesi ‘sen’ olan, yargılayan, eleştiren, dikey mesajlardır. Davranışı değil, kişiliği hedef alır ve inciticidir. “Sen sorumsuzsun!”, “Çocuk gibi davranıyorsun!” vs. aynı şekilde tepki verilmesine sebep olur. “Sanki sen değil misin?”, “Hiçbir yaptığımı beğenmezsin zaten!”

Ben dili ise kişiliğe değil, davranışa yöneliktir. Davranışın oluşturduğu duygu üzerinde durur, yargılamaz ve daha yataydır. Geç kalan birine “Sorumsuzsun!” demek yerine, “Geç kaldığın zaman, endişeleniyorum (meraklanıyorum; ciddiye alınmadığımı hissediyorum)” demek, duygularımızı Ben dili ile ifade etmektir (7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı, 2011, s.19).

Etkili bir ben dili mesajının şu üç ögeyi içermesi gerekir:

A. Kabul edilmeyen davranışın yargılanmadan ve suçlanmadan tanımlanması:

“Gürültü yaptığın zaman ...”

“Sözümü kestiğin zaman ...”

B. Kabul edilmeyen davranışın kişinin üzerindeki somut ve gerçek etkisinin söylenmesi:

“... Başım ağrıyor.”

“... Anlattığım şey yarım kalıyor.”

C. Kabul edilmeyen davranışın kişide yarattığı duyguların ifade edilmesi:

“Öfkeleniyorum.”

“Sinirleniyorum.”

2.10.4.1. Ben Dili İle Konuşmanın Yararları

Ben dili kullandığımızda, kabul edilmeyen davranışı tanımladığımız için, muhatabımız neyin sorun yarattığını öğrenir. Karşımızdakini suçlamaya değil, kendi duygularımızı ifade etmeye dönük olduğu için muhatabı savunmaya itmez. Onun kişiliğini, benlik saygısını zedelemeyiz, davranışın bizim üzerimizdeki etkisinden bahsetmemiz, muhatabımızın başkalarını düşünmesini sağlar, bencillikten uzaklaştırır

Ben dili ile kurulan iletişim genellikle aynı şekilde karşılık vermeyi de öğretir. Ben dili mesajları alarak büyüyen çocukların sorumluluk duygusu gelişir, düşünme yeteneği artar, sebep-sonuç ilişkilerini daha iyi kurarlar (Karaköse, 2005, s.21).

2.11. Etkili İletişimde Empati ve Önemi

Empati, insanın kendini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygu, düşünce ve davranışlarını anlamasıdır. Empati, olaylara başkalarının açısından bakabilme yeteneğini ifade etmektedir. İletişim ilişkisi içerisine giren herkes gibi öğretmen, öğrenci ve hatta yöneticilerde göndereceği mesajı formüle etmeden önce, olayları mesajı alacak olanlar açısından inceleyebilmelidir (Koçul, 2010, s.542).

Böyle bir durumun gerçekleşebilmesi için kişinin toplumsal ortamda yaşaması, başkalarının deneyimlerini gözlemlemesi ve durumların kendi dünyasındaki yankısını içselleştirmesi gerekir. Bu da bilme, anlama, tanıma ve özdeşleşmeyi beraberinde getirir. Karşılaşılan durumla ilgili olarak, aynı durumda ben olsam ne yaparım, nasıl davranırım; kişinin psikolojik, ekonomik, siyasi, toplumsal şartları davranışları üzerinde ne gibi bir etki meydana getirir? Gibi sorular hayati önem taşır.

İkili ilişkilerde taraflar “diyalog” u merkeze alarak; kendisini karşıdaki kişinin yerine koyup hareket etmelidir. Bu iletişimde taraflar arasında “köprü kurma” işlemi gerçekleşirse süreç boyunca anlamın paylaşılması ve yakınlık bağı oluşur, kişiler birbirlerini daha İyi tanımaya başlarlar. Bu süreç zorlamayla değil, kişilerin kendilerini

iletişim ve empatiye açık tutmaya gönüllü olmaları yoluyla mümkündür. Bu durum empatinin psikolojik iyileşme ve bilişsel süreçlerin sonucunda ortaya çıkmadığını; aksine diyalog içerisindeki bireylerin özel yaklaşması sonucu kendiliğinden oluştuğunu belirtir (Metin, 2011, s.185).

İşin öncelikle psikolojik boyutu birinci derecede önemli olmakla birlikte tek belirleyici psikoloji değil; sosyal, ekonomik ve siyasi arka plan da etkilidir. Bu sebeple empatinin sağlıklı yürütülebilmesi için sağlam bir bilgi alt yapısının kurulması ve o bilgi alt yapısı üzerinden anlama ve özdeşleşme işleminin gerçekleştirilmesi zorunludur.

Kavramın fikir babalarından Carl Rogers 1970’li yıllarda empatiyi; kişi, karşısındakini kendi yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakması, o kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi süreci olarak tanımlamıştır.

Empati bir taklit değil, tamamıyla karşıdaki kişiyi anlama ve onu kendisi gibi görmedir. Ben olsa idim bu durumda ne yapardım sorusunun cevabıdır. Kişi duygudaşlık yoluyla karşısındakinin iç dünyasını, karşısındakini kırıp-incitmeden, kendisi imiş gibi düşünerek algılamalı, kendisi nasıl bir tepki bekliyor ise öyle tepki vermelidir. İletişimin bir etki-tepki olayı olduğu, bir olay, sorun ya da durum karşısında gerekli cevabın verilmesi, bilgi paylaşımı ve mesaj değiş-tokuşu olduğu düşünülürse, iletişim ile empatinin birlikte sürece dahil edilmesi insanların daha iyi anlaşmaları, sorunlarını en etkili ve verimli bir şekilde çözüme kavuşturmaları açısından son derece önemli bir çözüm yolu olarak görülmesi kaçınılmaz hale gelir (Metin, 2011:183).

Empati üç aşamadan oluşur. Bunlar:

- **Birinci Aşama:** Olayları karşımızdaki gibi algılamaya çalışmak
- **İkinci Aşama:** Karşımızdakinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlamak
- **Üçüncü Aşama:** Kendisini anladığımızı karşımızdakine sözlerimizle, ses tonumuzla ve beden dilimizle ifade etme (Eroğlu, Yüksel,2013, s.12).

Empati, insanın kendini karşısındakinin yerine koyması olarak açıklanacak kadar basit değildir. Her insan birbirinden farklıdır ve kimse kendini karşısındakinin yerine öyle kolay koyamaz. Çünkü ister istemez kendini onun yerinde zannederken de kendisi gibi düşünür. Bu yüzden empati, önce karşıdaki insanı tanımak daha sonra da içinde bulundu şartları da değerlendirerek dünyayı onun bakış açısıyla görmeye çalışmaktır.

Bu sayede karşıdaki insanın duyguları, yaşadıkları ve deneyimleri önem kazanır ve onu daha iyi anlama eylemi gerçekleşir (Eroğlu,Yüksel, 2013, s.12).

2.11.1. Niçin Empati (Birbirimizi Anlama Becerisi)

Bir kişinin kendisini karşıdaki kişinin yerine koyup, onun duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi süreci (Karaköse, 2005, s.20). Yani empati insanlarla ilişkilerimizde başarıyı belirleyen ve sosyal ilişkilerimizi yönlendiren önemli etmenlerden biridir. Bir insanın kendisini karşıdaki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru anlaması etkili iletişimde son derece önemlidir (Ertürk, 2010, s.64).

Karşısındaki kişiyle duygudaşlık kurmak isteyen kişinin, onun rolüne girmesi, olaylara onun bakış açısıyla bakması gereklidir. Empatim iletişim, kişilerin kendilerini tanımalarına katkıda bulunur ve kişiler arasındaki yakınlığı artırır. Bu noktada Sempatim ile Empati arasındaki farklılığa değinmek gerekir:

Sempatide kişileri yargılama ve olumlu değerlendirme söz konusudur. Kendimizi sempati duyduğumuz kişinin yerine koymayız, onu anlamamız şart değildir. Sempatide “hemfikir olmak”,“yandaş olmak” esastır. Empati ise, yargılamaksızın karşıdaki kişiyi anlamak demektir. Empati kurmuş olmak için yalnızca karşımızdakinin duygu ve düşüncelerini anlamak yetmez. Çünkü duygudaşlık kurmak için zihnimizde oluşan empatim anlayışı muhatabımıza iletmemiz gerekmektedir (7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı, 2011, s.16).

Empati; paylaşma, yardım etme ve diğer özgeci davranışlar için önemli bir ön koşuldur. İnsanların birbirine yaklaşmasını ve aralarında sevgi bağı kurulmasını sağlar. Empati kurma becerisiyle saldırgan davranışlar arasında da negatif ilişki vardır. Empati eğitimi verilen çocukların okulda daha az saldırganlık eğilimi gösterdikleri saptanmıştır. (Karaköse, 2005, s.21).

Empatim becerileri eğitimle geliştirilebilir. Buna herkesin ihtiyacı olmakla beraber, özellikle doktor, hemşire, psikolog, psikiyatr, öğretmen ve yeni evli çiftlere verilmesi gerekmektedir. Dikkat edilmesi gereken nokta ise, empatim davranmaya çalışırken benliğimizden uzaklaşmamaktır. Zira empatim insanlar, duyarlı, hassas ve vericidirler. Buradaki özveri, kişinin ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra ‘fazla’ olan kısmı sunmasıdır.

Bazen farkına varmadan, karşılayamayacağımız, devamını getiremeyeceğimiz kadar ilgi veririz. Bu da bir süre sonra bizi yıpratır. Günlük hayatta bazen onlarca kişiyle muhatap oluruz. Bunların bir kısmı bir daha görmeyeceğimiz ve hayatımızda yer tutmayan insanlardır. Onların her birine duygudaşlık kurmayı denesek, kendi benliğimizden uzaklaşma gibi bir tehlikeyle karşı karşıya kalabiliriz (Ertürk, 2010, s.27).

Çevremizde birçok insan vardır. Bunların bazıları empatik insanlardır. Bazıları ise empati gösterme becerisinden yoksun kişilerdir.

Hakkında şöyle düşündüğümüz kişiler, empati göstermeyi bilen kişilerdir:

- “Keşke onu daha önce tanısaydım”
- “Ben derdimi en iyisi gidip ona açayım”
- “Keşke sohbet edecek daha fazla zamanımız olsa”

Hakkında şöyle düşündüğümüz kişiler ise empati göstermeyi bilmeyen ve beceremeyen kişilerdir:

- “Aman bunu duymasın, yine bir konferans dinleriz”
- Ne zaman susacak, off...”
- “Artık gitse de ben de kendimle baş başa kalsam”

Hakkında olumsuz düşündüğümüz o kişilerle ilgili bu tür bir düşünceye sahip olmamızın sebebi, diğer bir deyişle empati göstermeyi becerememelerinin sebebi bizim duygularımızı görmezden geliyor olmalarıdır. Çünkü, kişinin olaylara karşısındaki bakış açısından bakması, onun duygu ve düşüncelerini doğru anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi sürecine empati denir (Eroğlu, Yüksel, 2013, s.13).

Genel olarak hayata bakışımız empatim olduğunda insanları daha kolay anlar ve kabul ederiz, ancak özelde ‘istediğimiz’ zaman (ailemiz, arkadaşlarımız, öğrencilerimiz vs. için) empatim davranırsak enerjimizi yüksek verimle kullanmış oluruz.

2.12.Etkili İletişimde Problem Çözme Becerisi

Problem, organizmanın hazırdaki tepkileriyle çözemediği, içinden çıkamadığı durumlar olarak tanımlanmaktadır (Açıkgöz, 2003, s.141). Problem, birey ya da

toplumların karşılaştığı, başarıya ulaşmaları için çözülmesi zorunlu güçlüklerdir (Demirel, 2005, s.61).

Özatalay'a göre (2007, s.96) problem, temelde, bireyin hedefe ulaşmada engellenme ile karşılaştığı bir çatışma durumudur. Bu engellenme, hedefe ulaşmayı güçleştirebilir. Böyle bir durumda problem, engeli aşmanın en iyi yolunu bulmaktır Bilişsel arayış düşünmeyle gerçekleşir. Düşünme problemle baslar; dolayısıyla problem çözme, düşünme becerilerini geliştiren önemli bir süreçtir (Yıldırım, 2011, s.41).

Kan'a göre (2007, s.95). Bir problemle karşılaşıldığı zaman, daha önceki öğrenmelerin yeniden düzenlenerek yeni karşılaşılan duruma uyarlanması ve bu duruma çözüm getirilmesi süreci ise problem çözme olarak tanımlanabilir. Başka bir ifadeyle, problem çözme sonucun belirsiz olduğu durumlarda, doğru sonuca ulaşmak için yapılan bilişsel arayıştır (Yıldırım, 2011, s.39).

Problemin çözümünde bireyin sahip olduğu yaş, deneyim, olgunluk, eğitim, güdülenme, bilgi, zihinsel ve fiziksel özellikler gibi bireysel özelliklerle çocuğun ve ailesinin sahip olduğu sosyo-ekonomik durum, ailenin sahip olduğu çocuk yetiştirme tarzı gibi toplumsal ve sosyal özelliklerin rolü çok önemlidir. Bireyler sorunları sahip oldukları bu özellikleri doğrultusunda belirledikleri yollarla çözümlerler. Bu yollar genellikle şunlardır (Özatalay, 2007, s.97):

1. İçgüdü ve bireyin sahip olduğu alışkanlıklar,
2. Şartlanma davranışı,
3. Sınama- yanılma davranışları,
4. Başkalarının deneyimlerinden yararlanmak, başkalarını taklit etmek,
5. Kavrama davranışları,
6. Akıl yürütme ve bilimsel yöntemleri kullanma davranışları.

Bu yolların içinde en uygun, en geçerli ve doğru olan yöntem karşılaşılan problemleri çözmeye bilimsel yöntemleri kullanmadır.

Huitt'e (1992) göre karar verme ve problem çözme becerileri dört aşamadan geçmektedir ve bu aşamalar şöyle sıralanmaktadır (Yıldırım, 2011, s.40)

Girdi aşaması: Durumun (problemin) anlaşılması, değerlendirme ölçütlerinin belirlenmesi ve bilgi toplama;

İşlem aşaması: Eğer yoksa alternatiflerin geliştirilmesi, değerlendirilmesi ve sınanması;

Çıktı aşaması: Sonucun iletilmesi;

Gözden geçirme aşaması: Gerekli olduğu takdirde sürecin yeniden değerlendirilmesi ve değiştirilmesi.

Görüldüğü gibi problem çözme ve karar verme kompleks bir süreç olarak belirtilmiştir. Problem çözümede izlenecek işlem basamakları şöyle sıralanmaktadır(Kan, 2007, s.66).

Problemin farkında olma: Rahatsız edici durumun farkında olma

Problemi tanımlama: Problemin ne olduğunu anlama ve problemin sınırlarının belirlenmesi

Probleme ilgili veri toplama: Problemin çözümünde yardımcı olacak bilgilerin edinilmesi

Muhtemel çözüm yolları saptamak: ‘Problem nasıl çözülür’ sorusuna cevaplar aramak

Denencileri test etme: Probleme getirilen çözüm önerilerini deneme

Sonuca ulaşma ve değerlendirme yapma: Çözüm yoluna bağlı olarak problemin çözülüp çözülmediğini görme ve sürece ilişkin değerlendirme yapma.

Problem çözmenin temel amacı, organizmanın problemin oluşmasıyla bozulan iç dengesinin yeniden sağlanmasıdır. Problem çözme süreci kapsamlı bir süreçtir. Yaratıcı düşünme, problem çözme sürecinin en önemli gerekliliklerindedir (Sungur, 1997, s.127). Bireylerin, bir problemin sadece bir çözümünün olmadığını anlamalarında ise eleştirel düşünme devreye girmektedir (Özden, 2003, s.162). Çünkü eleştirel düşünme probleme farklı bakış açılarıyla bakılmasını sağlayan en önemli yetidir (Yıldırım, 2011, s.41).

2.13. İletişim Engelleri

Tutumlar, kişilerin çeşitli objelere yönelik düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını düzenli bir şekilde oluşturan eğilimler olarak tanımlanabilir, tutumlar, iletişim süreçlerini etkileyen önemli bir boyuttur (Şimşek-Altınkurt, 2009:4).

İletişimin sorunları insanların ve insanlar arası üretim ilişkilerinin getirdiği sorunlardır. İletişim sorunları bireyin kendini anlaması ve ilişkilerini düzenlemesi ve yürütmesi ile ilgili sorunlardır (Erdoğan İrfan, 2002, s.90).

2.13.1. Olumsuz İletişime Sebep Olan Etkenler

- **Emir vermek, yönlendirmek:**

“Hemen söylediğimi yap!”, “... Yapacaksın”, “... Yapmak zorundasın”

- **Uyarmak, gözdağı vermek:**

“Eğer bir daha yaparsan...”, “... Yapmazsan... Olur!”, “Ya... Yaparsın, yoksa...”

- **Ahlak dersi vermek:**

“... Yapmalıydın”, “... Söyle yapmak gerekir”

- **Çözüm önerisi sunmak:**

“Ben olsam... Yapardım.”, “Neden... Yapmıyorsun?”, “Bence ...”

- **Mantık yoluyla tartışmak:**

“İşte şu nedenle hatalısın...”, “Evet ama ...”, “gerçek şu ki ...”

- **Yargılamak, eleştirmek, suçlamak:**

“Doğru düşünmüyorsun”, “Sen zaten tembelsin, sorumsuzsun.”

- **Övmek, aynı düşüncede olmak:**

“Çok güzel... Yapıyorsun”, “Bence harika şiir okuyorsun”

- **Alay etmek, isim takmak:**

“Geri zekalı”, “Tembel”, “Şımarık”, “Sulu göz.”

- **Yorumlamak, analiz etmek, tanı koymak:**

“Senin asıl sorunun ...”, “Galiba ...”

- **Güven vermek, avutmak:**

“Aldırma, zamanla düzelir.”

- **Soruşturmak, araştırmak:**

“Neden ...”, “Kim ...”, “Nasıl ...”

- **Konuyu saptırmak, şakaya vurmak:**

“Unut gitsin”, “Daha güzel şeylerden bahsedelim”(Karaköse, 2005, s21).

Şiddetsiz iletişimin dört ögesi ise şunlardır.

1-Gözlem

2-Duygu

3-İhtiyaçlar

4-İstek/rica

Şiddetsiz iletişimin iki kısmı vardır.

1- Kendimizi bu dört ögeyi içerecek şekilde ifade etmek.

2-Dört öge aracılığıyla karşımızdakini empati yoluyla dinlemek (Marsall, 2011, s.22-23).

Çoğumuz karşımızdakinin (arkadaş, çocuk, öğrenci vs.) sorunlarından rahatsızlık hissederiz. Bu rahatsızlıktan kurtulmak için de sorundan hemen kurtulmak isteriz. Onu dinlemek için gereken zamanı harcamayıp, sorunu çözmek için öğüt vermek, çözüm önerileri sunmak daha kolay görünür. Bu nedenle de iletişim engellerini kullanırız.

Bazı insanlar da karşısındakinin üzülmeye dayanamazlar ve onu yaşamakta olduğu olumsuz duygulardan kurtarmak için acele ederler. Bu nedenle de sorunu daha kısa sürede çözümlenebilmek için iletişim engellerini kullanırlar.

Çeşitli nedenlerle okul içi iletişim sürecinde meydana gelebilen engeller, örgütsel iletişim sürecini olumsuz yönde etkiler. İletişim sürecinde engeller, bir iletinin gönderilmesi ya da alınmasını güçleştiren tüm etmenlerdir (Ergin ve Birol, 2000, s.56).

İletişimde engellere yol açan nedenlerin bazıları farkında olarak, bazıları da farkında olmadan yapılan davranışların sonucudur (Cüceloğlu, 1994, s.23). Bu sebeple, iletişim süreçlerinde kaynak tarafından gönderilen iletiler, anlamlarını kaybetmeden ve eksiksiz bir şekilde genellikle alıcıya ulaşamazlar.

Gönderilmek istenen ileti ile algılanan ileti arasında çoğu zaman bir fark oluşur. Aradaki bu farkın büyüklüğü örgütsel iletişimde yaşanan engellerin derecesini gösterir. İletişim süreçlerinde engeller arttıkça iletişimin etkililiği azalmaktadır (Şimşek, Altinkurt, 2009, s.3-4).

İletişim süreçlerinde karşılaşılabilen engellerinin ortaya çıkmasında; duygular, değer yargıları gibi kişisel özelliklerin yanında örgütün yapısının ve teknik yetersizliklerin de önemli bir rolü vardır (Gürgen, 1997, s.23). Ancak, iletişim engelleri

genel olarak teknolojik özelliklerden daha çok kişisel özelliklerden kaynaklanmaktadır. Çünkü daha öncede belirttiği gibi, genel olarak iletişim süreçlerinin %20'si teknolojik, %80'i psikolojiktir. Bu yüzden insanlarla etkili iletişim kurabilmek için her ne sebeple olursa olsun yukarıda belirttiğimiz iletişim engellerini katıyen kullanmamalıyız.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.YÖNTEM

Tezin bu bölümünde, araştırmanın nasıl yürütüleceği, model(desen),evren ve örnekleme tespiti, veri toplama aracı, bu aracın geliştirilmesi, toplanacak verilerin nasıl analiz edilip çözümleneceğine ilişkin açıklamalar yer alacaktır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin iletişim becerilerinin belirlenmesi ve çeşitli değişkenler açısından incelenip var olduğu şekliyle belirlenmesi amaçlandığı için araştırma genel tarama türünde betimsel bir çalışmadır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup üzerinde yapılan düzenlemelerdir (Karasar, 2009, s.79).

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2005, s.77).

Gerekli olan literatür incelemesi eşliğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin iletişim becerileri belirlenerek bu becerilerin bazı değişkenler açısından incelenmesi için daha önceden de kullanılan geçerliliği ve güvenilirliği tespit edilmiş 25 soruluk anket sosyal bilgiler öğretmenlerine uygulanmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda ve alan yazın incelemesinden elde edilen bilgiler, bulgulara da dayalı olarak öneriler gerçekleştirilmiştir.

3.2. Evren

Evren, araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünüdür (Karasar,2005,s.109). Araştırmanın çalışma evreni, Malatya Milli Eğitim Müdürlüğü'ne

bağlı Malatya il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan 206 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır.

3.3. Örneklem

Örneklem , belli bir evrenden, belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği kabul edilen küçük kümelerdir (Karasar 2005, s.110). Araştırmanın örneklemini, ise, evreni oluşturan öğretmenlerden rastgele seçilen ve Malatya şehir merkezindeki okullarda görev yapmakta olan 135 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklemini oluşturan öğretmenlerin değişkenlere göre dağılımı tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1:Öğretmenlerin Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişkenler		N	%
Cinsiyet	Kadın	56	41.5
	Erkek	79	58.5
Kıdem (Yıl)	1-10	34	25.2
	11-20	65	48.1
	21-30	22	16.3
	31 ve üzeri	14	10.4
Mezun alanı	Eğt. Fak. Sos Bil. Öğrt.	64	47.4
	Eğt. Fak. Orta Öğretim Alan	54	40.0
	Fen-Edebiyat Fak.	17	12.6
İletişimle İlgili Kurs Alma	İletişimle ilgili kurs aldım	68	50.4
	İletişimle ilgili kurs almadım	67	49.6
Total		135	100.0

3.4. Veri Toplama Aracı (Anket)

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi: İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ)

Araştırmada kullanılan ölçme araçları: Sosyal Bilgiler öğretmenlerin iletişim becerilerini belirlemek amacıyla Fidan Korkut tarafından geliştirilen, iletişim becerileri değerlendirme ölçeği (İBDÖ) (Korkut, 1996a) kullanılmıştır. Ayrıca katılımcıların cinsiyet, mesleki kıdem, mezuniyet branşı ve daha önce iletişim becerileri ile ilgili eğitim alıp almadıkları ilgili bilgi toplamak için oluşturulmuş olan kısa bir kişisel bilgi formundan yararlanılmıştır.

İBDÖ: Bireylerin iletişim becerilerini nasıl değerlendirdiklerini anlamak amacı ile geliştirilmiş beşli likert tipi bir ölçek olan İBDÖ, 25 ifadeden oluşmaktadır. İlk çalışmalarda 0-4 biçiminde puanlanan ölçek (Korkut 1996'a), son çalışmalarda hiçbir zamandan (1) her zamana (5) doğru puanlanmaktadır (Korkut, 1997). Tersine maddelerin olmadığı ölçekten elde edilen puanın fazlalığı bireylerin kendi iletişim becerilerini olumlu yönde değerlendirdikleri anlamına gelmektedir. Yaptığım çalışmada ölçek maddelerini 5,4,3,2,1 şeklinde puanlayarak sıralandırdım.

3.5. Verilerin Toplanması

Veri toplama aracı, ilgili kurumlardan izinler alınarak 2012-2013 eğitim öğretim yılı ocak ayında Malatya ilinde örnekleme dahil edilen okullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinden 135'ine uygulanmıştır. Bu öğretmenlerden bir kısmına İl Milli Eğitim Müdürlüğü kültür bölümü tarafından yazılan üst yazı ile okullara gönderilen anket formlarının o kullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerine uygulanarak görev yaptığım okula geri gönderilmesi yolu ile ulaşılırken geri kalan ankete katılan öğretmenlerden büyük çoğunluğuna ise bizzat tarafımdan anket formları ulaştırılıp elden tekrar toplanarak ulaşılmıştır.

3.6. Verilerin Analizi

Verilerin analiz edilmesinde SPSS 16 programı kullanılmıştır. Kişisel bilgiler yüzde ve frekans, likert tipi maddelerde ise aritmetik ortalama ve standart sapma teknikleri kullanılmıştır. Öğretmen görüşleri arasında değişkenler açısından fark olup olmadığının belirlenmesi için parametrik maddeler için t- testi ve tek yönlü varyans analizi (Anova), non-parametrik maddeler için MWU ve KWH testleri kullanılmıştır. Gruplar arası anlamlı farklılığın belirlenmesinde ise parametrik maddeler için Scheffe, non-parametrik maddeler için de Mean Rank testleri kullanılmıştır.

3.7. Veri Toplama Aracının Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışmaları

İBDÖ'nün geçerliliği: Lise öğrencilerinden elde edilen verilerle yapılan varyans analizi sonuçları ölçeğin tek boyutlu olduğunu gösterir niteliktedir. Literatürdeki kuramsal bilgilere ve araştırmalara dayanarak (Seward ve Seward, 1980; Yorburg, 1974; Ceyhan, 1990) kız ve erkeklerin iletişim becerileri konusunda farklı oldukları bilgisi ışığında kız ve erkek gruplarının ortalamaları t testi ($t= 3.00$; $p< .01$) ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen t değeri istatistiksel olarak anlamlıdır (Korkut, 1996).

Ölçeğin Empatik Eğilim Ölçeği (Dökmen, 1988) ile yetişkinler için ana babalarla yapılan benzer ölçekler geçerliliği sonucunda elde edilen geçerlik katsayısı .58 olarak hesaplanmıştır

İBDÖ'nün güvenilirliği: Testin tekrarı yöntemi ile yapılan güvenilirlik çalışması sonucunda ölçeğin güvenilirlik katsayısı .76 ($p<.001$) olarak elde edilmiştir. İç tutarlılık katsayısı olarak alfa değeri ise .80 ($p<.001$) olarak bulunmuştur (Korkut, 1996).

Ölçeğin yetişkinlere yönelik olarak üç haftalık arayla yapılan testin tekrarı çalışması sonucunda güvenilirlik katsayısı .69 olarak hesaplanmıştır (Korkut, 1997)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLARI

4.1. Öğretmenlerin İletişim Becerilerine İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumları

İletişim tüm insanları kapsar ve bir beceri işidir her şeyden önce, insanın kendini bir insan olarak gerçekleştirmesi ve sosyal süreçlere girmesi bakımından önemlidir. İletişim sayesinde insanlar zihinlerindeki kavram ve fikirleri açığa vurma, onları paylaşma ve değerlendirme olanağına sahip olurlar. Başkalarını etkileme ve onlardan etkilenme, yararlanma, yararlı olma ve bir başarı gösterme iletişim sayesinde mümkün olur, insanlar arasında yaşanan ilişkilerin sürmesi iletişim sayesinde mümkün olur (Tutar, Yılmaz ve Erdönmez,2003).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, iletişim becerilerini değerlendirmeye yönelik görüşleri tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2:Öğretmenlerin iletişim becerilerine ilişkin görüşleri

Görüşler	\bar{X}	SS
1- Sorunlarını dinlediğim insanlar benim yanımdan rahatlayarak ayrılırlar.	4.16	.72
2- Düşüncelerimi istediğim zaman anlaşılır biçimde ifade edebilirim	4.42	.69
3- Başkalarını bir kasıt aramadan dinlerim.	4.58	.54
4- Sosyal ilişkide bulunduğum insanları oldukları gibi kabul edebilirim.	4.51	.66
5- İnsanların önemli ve değerli olduklarını düşünürüm	4.69	.55
6- Birisiyle ilgili bir karara ulaşmadan önce onunla ilgili gözlemlerimi gözden geçiririm.	4.36	.69
7- İlişkide bulunduğum kişilerin anlatmak istediklerini dinlemek için onlara zaman ayırırım.	4.41	.60
8- İnsanlara karşı sıcak bir ilgi duyarım.	4.25	.72
9- İnsanlara gerektiğinde yardım etmekten hoşlanırım.	4.56	.58
10- Olaylara değişik açılardan bakabilirim.	4.36	.69
11- Düşüncelerimle yaptıklarım birbirleriyle tutarlıdır.	4.40	.58
12- İlişkilerimin daha iyiye gitmesi için bana düşenleri yapmaya özen gösteririm	4.46	.58
13- Kendime ve başkalarına zarar vermeden içimden geldiği gibi davranabilirim	4.38	.70
14- Arkadaşlarımla beraberken kendimi rahat hissederim.	4.33	.68
15- Yaşadığım olaylardaki coşkuyu her halimle başkalarına iletebilirim.	3.98	.88
16- İlişkilerim nasıl geliştiğini ve nereye gittiğini anlamak için düşünmeye zaman ayırırım.	4.18	.74
17- Karşımdakini dinlerken anlamadığım bir ayrıntı olduğunda konunun açığa kavuşması için sorular sorarım.	4.26	.68
18- Benimle özel olarak konuşmak isteyen bir arkadaşım olduğunda konuyu ayaküstü konuşmamaya özen gösteririm.	4.17	.90
19- Birisini anlamaya çalışırken sakın bir ses tonuyla konuşurum.	4.17	.76
20- İlişkilerimi zenginleştiren eğlenceli, keyifli bir yanım var.	3.89	.88
21- Birisine bir öneride bulunurken, onun öneri vermemi isteyip istemediğine dikkat ederim.	4.19	.71
22- Birini dinlerken ne karşılık vereceğimden çok onun ne demek istediğini anlamaya çalışırım	4.19	.64
23- İletişim kurduğum insanlar tarafından anlaşıldığımı hissederim	4.20	.62
24- Bir yakınımınla sorunum olduğunda bunu onunla suçlayıcı olmayan bir dille konuşmak için girişimde bulunurum.	4.20	.68
25- Karşımdakini dinlerken sırf kendi merakımı gidermek için ona özel sorular sormaktan kaçınırım	4.00	.93

Tablo 2’de yer alan veriler, değişkenler dikkate alınmadan ele alındığında, araştırmaya katılan öğretmenlerin, iletişim sürecinde “*her zaman*” insanların önemli olduğunu düşündükleri ($\bar{X}_5=4.69$), onları kasıt olmadan aramadan dinledikleri ($\bar{X}_3=4.58$) ve düşüncelerini anlaşılır biçimde ifade ettikleri ($\bar{X}_2=4.42$), anlaşılmaktadır. Aynı şekilde öğretmenlerin, “*her zaman*” iletişim sürecinde, insanları olduğu gibi kabul ettikleri ($\bar{X}_4=4.51$), insanlara gerektiğinde yardım etmekten hoşlandıkları ($\bar{X}_9=4.59$) ve olaylara değişik açılardan bakabildikleri ($\bar{X}_{10}=4.36$) belirlenmiştir. Öğretmenlerin iletişim sürecinde “*her zaman*” sergiledikleri diğer bir becerinin de, düşünceleri ile yaptıklarının birbiriyle tutarlı olduğu ($\bar{X}_{11}=4.40$), tablo 2’den anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin, iletişim sürecinde “*her zaman*” Birisiyle ilgili bir karara ulaşmadan

önce onunla ilgili gözlemlerini gözden geçirdikleri ($\bar{X}_6=4.36$), ilişkide buldukları kişilerin anlatmak istediklerini dinlemek için onlara zaman ayırdıkları ($\bar{X}_7=4.41$) ve insanlara karşı sıcak ilgi duydukları ($\bar{X}_8=4.25$) anlaşılmaktadır. Tablo 2 incelendiğinde, bunlardan başka, öğretmenlerin iletişim sürecinde, kendisine düşenleri “*her zaman*” yerine getirdikleri ($\bar{X}_{12}=4.46$), “*her zaman*” içinden geldiği gibi davrandıkları ($\bar{X}_{13}=4.38$), kendilerini arkadaşlarıyla beraberken “*her zaman*” rahat hissettikleri ($\bar{X}_{14}=4.33$) ve karşısındakini dinlerken anlamadıkları bir ayrıntı olduğunda konunun açığa kavuşması için “*her zaman*” ($\bar{X}_{17}=4.26$) sorular sordukları belirlenmiştir

Bu bulgular birlikte ele alındığında, araştırmaya katılan öğretmenlerin iletişim sürecinde çok önemli olan, kendini ifade etme, başkasını objektif olarak dinleme, insanları olduğu gibi kabul etme ve değerli görme, onlara zaman ayırma, yardım etme, olaylara değişik açılardan bakma ve kararlarını gözden geçirme becerilerini “*her zaman*” sergiledikleri söylenebilir. Tablo 2’de yer alan, öğretmenlerin iletişim becerileri ile ilgili bu beyanları, eğer gerçek durumu yansıtıyorsa, araştırmaya katılan öğretmenlerin sözü geçen konularda üst düzey iletişim becerilerine sahip oldukları ve bunları her zaman sergiledikleri söylenebilir.

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin, iletişim sürecinde “*sıklıkla*” sergiledikleri iletişim becerileri şunlardır: Sorunlarını dinledikleri insanların yanlarından rahatlayarak ayrılması ($\bar{X}_1=4.16$), yaşadığı olaylardaki coşkuyu her haliyle başkalarına iletebilme ($\bar{X}_{15}=3.98$), ayak üstü konuşmamaya özen gösterme ($\bar{X}_{18}=4.17$), birisini anlamaya çalışırken sakin bir ses tonuyla konuşma ($\bar{X}_{19}=4.17$) ve ilişkilerinin nasıl geliştiğini ve nereye gittiğini anlamak için düşünmeye zaman ayırdıkları ($\bar{X}_{16}=4.18$). Ayrıca öğretmenlerin, “*sıklıkla*” ilişkileri zenginleştiren keyifli bir tutum sergiledikleri ($\bar{X}_{20}=3.89$), başkasına öneri verirken onun isteğini dikkate aldıkları ($\bar{X}_{21}=4.19$), onun ne demek istediğini anlamaya çalıştıkları ($\bar{X}_{22}=4.19$) anlaşılmıştır. Yine öğretmenlerin, iletişim sürecinde, iletişim kurdukları insanlar tarafından anlaşıldıklarını hissettikleri ($\bar{X}_{23}=4.20$) belirlenmiştir. Bunlardan başka, araştırmaya katılan öğretmenlerin iletişim sürecinde “*sıklıkla*”, muhataplarını suçlayıcı dille konuşmaktan kaçındıkları ($\bar{X}_{24}=4.20$) ve karşısındakilere özel sorular sormaktan kaçındıkları ($\bar{X}_{25}=4.00$) anlaşılmıştır.

4.1.1.Öğretmenlerin İletişim Becerilerine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Değerlendirilmesine Yönelik Bulgular ve Yorumları

Her insanın iletişim becerisinin bir olmadığını hayatımızın her basamağında yaşadıklarımızla ve duyduklarımızla görebilmekteyiz. İnsanların iletişim becerilerini etkileyen pek çok şey vardır. Peki nedir bu sebepler? Bu çalışmanın bir amacı da sosyal bilgiler öğretmenlerinin iletişim becerilerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymaktır.

Tablo 3:Araştırma Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Görüşleri Arasındaki Farklılıklar Tablosu

Madde No	(1) Kadın n=56		(2) Erkek n=79		t	p	Fark ---
	\bar{X}_1	S ₁	\bar{X}_2	S ₂			
1	4.28	.67	4.07	.75	1.667	.098	---
2	4.51	.60	4.35	.73	1.370	.173	----
3	4.55	.54	4.59	.54	.438	.662	----
4	4.39	.68	4.59	.63	-1.777	.078	----
5	4.58	.63	4.75	.48	-1.703	.078	----
6	4.32	.66	4.37	.70	.486	.628	----
7	4.53	.57	4.31	.61	1.111	.067	---
8	4.25	.69	4.25	.74	.205	.915	----
9	4.67	.51	4.46	.62	2.095*	.038	1-2
10	4.50	.60	4.26	.73	1.973	.051	----
11	4.48	.60	4.34	.55	1.401	.164	----
12	4.57	.53	4.37	.61	1.901	.059	----
13	4.58	.59	4.22	.73	3.044*	.003	----
14	4.41	.63	4.27	.71	1.114	.267	----
15	4.12	.81	3.87	.91	1.654	.101	----
16	4.26	.73	4.11	.75	1.190	.236	----
17	4.30	.68	4.22	.67	.636	.526	----
18	4.39	.71	4.01	.99	2.457*	.015	1-2
19	4.44	.71	4.13	.76	2.369*	.019	1-2
20	4.16	.78	3.69	.89	3.126*	.002	1-2
21	4.32	.66	4.10	.74	1.770	.079	----
22	4.22	.59	4.18	.66	1.147	.064	---
23	4.35	.61	4.11	.62	1.252	.056	---
24	4.17	.69	4.21	.67	.308	.758	----
25	4.07	.98	3.94	.90	.743	.459	----

Df=133

Ek- (Devam) Parametrik Olmayan (Non-Parametrik) Maddelere İlişkin Sonuçlar

Madde No	Mann Whitney U Testi		Fark olan Gruplar
	MWU Değeri	p	
5	1922.500	0.094	-
9	1823.000	0.044	1-2

Tablo 'da yer alan maddelere yönelik öğretmen görüşleri arasında, cinsiyete göre fark olup olmadığını belirlemek için, öncelikle bu maddelere homojenlik testi (Levene) uygulanmıştır. Test sonucunda 5. ve 9. maddelerin non-parametrik, diğer maddelerin parametrik olduğu belirlenmiştir.

Non-parametrik maddeler için yapılan MWU testi, 9. Maddede anlamlı fark olduğu göstermiştir (MWU₉=1823.000; p=0.044). Buna göre, “İnsanlara gerektiğinde yardım etmekten hoşlanırım” maddesini, kadın öğretmenler (MR₁=74.94), erkeklere göre (MR₂=63.08) daha fazla benimsemişlerdir.

Cinsiyet değişkeni bazında, parametrik maddeler için yapılan bağımsız gruplar “t” testi, bu maddelerden 13 (t₁₃=3.044; p<0,003), 18 (t₁₈=2.457; p<0,015), 19 (t₁₉=2,369; p<0,019 ve 20 (t₂₀=3.126; p<0,002) maddelerde anlamlı fark olduğunu göstermiştir. Bunlardan 13. Maddedeki anlamlı fark, “Kendime ve başkalarına zarar vermeden içimden geldiği gibi davranabilirim” görüşünün kadın öğretmenler tarafından (X₁=4.59), erkeklere göre (X₂=4.23) daha fazla benimsemiş olduğunu göstermiştir. Bu bulgu, kadın öğretmenlerin iletişimde, erkeklere oranla daha rahat olduğu şeklinde yorumlanabilir. 18. Maddedeki anlamlı fark, “Benimle özel olarak konuşmak isteyen bir arkadaşım olduğunda konuyu ayaküstü konuşmamaya özen gösteririm” görüşünün de kadın öğretmenler tarafından (X₁=4.39), erkeklere göre (X₂=4.01) daha fazla benimsemiş olduğunu göstermiştir. 19. Madde olan Birisini anlamaya çalışırken sakın bir ses tonuyla konuşurum” görüşü de, kadın öğretmenler tarafından (X=4.45), erkeklere göre (X=4.14) daha fazla benimsenmiştir. Benzer şekilde 20. Maddeyi teşkil eden “İlişkilerimi zenginleştiren eğlenceli, keyifli bir yanımdır.” Görüşünü de kadın öğretmenler (X₁=4.16), erkeklere göre (X₂=3.69) daha fazla benimsemişlerdir.

4.1.2. Öğretmenlerin İletişim Becerilerine İlişkin Görüşlerinin İletişimle İlgili Kurs Alma Durumu Değişkenine Göre Değerlendirilmesine Yönelik Bulgular ve Yorumları

Öğretmenlerin iletişim becerilerini etkileyen pek çok şey vardır. Bir çok çalışmada bu sebeplerin neler olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmanın bir amacında sosyal bilgiler öğretmenlerinin iletişim becerilerinin iletişimle ilgili kurs alma durumu değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymaktır.

Tablo 4:Araştırma Katılan Öğretmenlerin Kurs Alma Durumu Değişkenine Göre Görüşleri Arasındaki Farklılıklar Tablosu

Madde No	(1) Kurs almış n=68		(2) Kurs almamış n=67		t	p	Fark ---
	\bar{X}_1	S ₁	\bar{X}_2	S ₂			
1	4.22	.68	4.10	.76	.930	.354	---
2	4.50	.58	4.34	.76	1.332	.185	----
3	4.57	.55	4.58	.52	.092	.927	----
4	4.51	.63	4.50	.68	.064	.949	----
5	4.60	.57	4.77	.51	-1.836	.069	----
6	4.39	.57	4.31	.78	.708	.480	----
7	4.36	.64	4.44	.55	.772	.442	----
8	4.12	.74	4.39	.67	-2.214*	.003	1-2
9	4.56	.58	4.55	.58	.066	.948	----
10	4.47	.65	4.25	.70	1.851	.066	----
11	4.39	.57	4.40	.58	.060	.953	----
12	4.44	.58	4.47	.59	.362	.718	----
13	4.35	.66	4.40	.73	.414	.680	----
14	4.29	.69	4.37	.67	.673	.502	----
15	4.09	.82	3.86	.91	1.482	.141	----
16	4.23	.67	4.11	.80	.907	.366	----
17	4.26	.66	4.25	.70	.093	.926	----
18	4.40	.67	3.94	.92	3.029*	.015	1-2
19	4.23	.73	4.29	.77	.485	.629	----
20	4.01	.80	3.76	.94	1.689	.094	----
21	4.27	.64	4.10	.78	1.422	.157	----
22	4.29	.57	4.28	.71	.095	.925	----
23	4.25	.60	4.17	.64	.655	.514	----
24	4.26	.58	4.13	.75	1.118	.266	----
25	4.10	.75	3.89	.95	1.287	.200	----

Df=133

Ek-(Devam) Parametrik Olmayan (Non-Parametrik) Maddelere İlişkin Sonuçlar

Madde No	Mann Whitney U Testi		Fark olan Gruplar
	MWU Değeri	p	
5	1900.000	0.031	1-2
25	2121.500	.457	---

Tablo’da yer alan maddelere yönelik öğretmen görüşleri arasında, iletişimle ilgili kurs alma durumuna göre fark olup olmadığını belirlemek için, öncelikle bu maddelere homojenlik testi (Levene) uygulanmıştır. Test sonucunda 5. ve 25. maddelerin non-parametrik, diğer maddelerin parametrik olduğu belirlenmiştir.

Non-parametrik maddeler için yapılan MWU testi, 5. Maddede anlamlı fark olduğu göstermiştir (MWU₅=1900.000; p=0.031). Buna göre, “İnsanların önemli ve değerli olduklarını düşünürüm” maddesini, iletişimle ilgili kurs alan öğretmenler (MR₁=73.64), kurs almayanlara göre (MR₂=62.44) daha fazla benimsemişlerdir. Bu bulgu, iletişim sürecinde karşısındakine önem verme konusunda, bu konuda alınan eğitimin (kursun) etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

İletişimle ilgili kurs alma durumu değişkeni bazında, parametrik maddeler için yapılan bağımsız gruplar “t” testi, bu maddelerden 8 ($t_{8(df=133)}=-2.214$; p<0,003) ve 18 ($t_{18(df=133)}=3.029$; p<0,015) maddelerde anlamlı fark olduğunu göstermiştir. Bunlardan 8. Maddedeki anlamlı fark, “İnsanlara karşı sıcak bir ilgi duyarım” görüşünün, iletişimle ilgili kurs almayan öğretmenler tarafından ($\bar{X}_2=4.39$), kurs alanlara göre ($\bar{X}_1=4.12$) daha fazla benimsemiş olduğunu göstermiştir. Bu bulgu, araştırmanın yapıldığı örnekleme bağlı olarak, iletişimle ilgili kursların, “insanlara karşı sıcak bir ilgi duyma” konusunda etkili olmadığı şeklinde yorumlanabilir. İletişimle ilgili kursların, sözü geçen konudaki etkililiğinin belirlenmesi için daha geniş kapsamlı araştırmalara ihtiyaç vardır.

İletişimle ilgili kurs alma durumu değişkeni bazında 18. Maddedeki anlamlı fark, “Benimle özel olarak konuşmak isteyen bir arkadaşım olduğunda konuyu ayaküstü konuşmamaya özen gösteririm” görüşünün, iletişimle ilgili kurs alan öğretmenler tarafından ($\bar{X}_1=4.40$), kurs almayanlara göre ($\bar{X}_2=3.94$), daha fazla benimsemiş olduğunu göstermiştir. Bu bulgu, iletişim sürecinde, kaynak kişiye (muhataba) saygı gösterme konusundaki hassasiyetin, bu konuda alınan kursla geliştiği biçiminde yorumlanabilir.

4.1.3.Öğretmenlerin İletişim Becerilerine İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre Değerlendirilmesine Yönelik Bulgular ve Yorumları

Öğretmenlerin iletişim becerilerinin yetersiz olması bir takım sorunlarda beraberinde getirmiştir. Bu sorunların ortadan kaldırılabilmesi ancak sorunların kaynağının ortaya konulması ile mümkün olabilir. Bu çalışmanın amacından biriside sosyal bilgiler öğretmenlerinin iletişim becerilerinin araştırmaya katılan öğretmenlerin kıdem değişkeni durumu değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymaktır.

Tablo 5:Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kıdem Değişkenine Göre Görüşleri Arasındaki Farklılıklar Tablosu

Madde No	(1) 1-10 Yıl n=34		(2) 11-20 Yıl n=65		(3) 21-30 Yıl n=22		(4) 31 Yıl ve üzeri N=14		Toplam N=135		Anova (F)	p	Fark ---
	\bar{X}_1	S ₁	\bar{X}_2	S ₂	\bar{X}_3	S ₃	\bar{X}_4	S ₄	\bar{X}_T	S _T			
1	4.03	.86	4.08	.67	4.32	.65	4.69	.48	4.16	.72	3.544*	.016	1-4
2	4.31	.79	4.42	.66	4.55	.60	4.54	.66	4.42	.68	.648	.585	----
3	4.54	.56	4.62	.55	4.50	.51	4.61	.50	4.58	.54	.323	.809	----
4	4.51	.85	4.52	.58	4.40	.59	4.61	.51	4.51	.66	.289	.833	----
5	4.54	.70	4.69	.53	4.73	.46	4.91	.27	4.69	.55	2.288	.082	----
6	4.37	.84	4.37	.63	4.18	.66	4.54	.52	4.36	.69	.791	.501	----
7	4.48	.66	4.32	.62	4.45	.51	4.54	.52	4.41	.60	.870	.459	----
8	4.34	.68	4.25	.73	4.04	.72	4.38	.77	4.25	.72	.937	.425	----
9	4.60	.65	4.47	.56	4.50	.59	4.92	.28	4.56	.58	2.328	.077	----
10	4.34	.91	4.32	.62	4.36	.49	4.61	.65	4.36	.68	.663	.576	----
11	4.40	.55	4.36	.57	4.45	.59	4.46	.66	4.40	.57	.174	.914	----
12	4.37	.59	4.52	.58	4.27	.55	4.69	.48	4.45	.58	2.013	.115	----
13	4.34	.76	4.41	.66	4.27	.82	4.46	.52	4.37	.70	.314	.816	----
14	4.40	.60	4.32	.68	4.36	.72	4.15	.80	4.33	.68	.428	.733	----
15	4.02	.95	4.00	.93	3.86	.56	3.92	.86	3.97	.87	.191	.902	----
16	4.51	.61	4.01	.78	4.05	.65	4.31	.75	4.18	.74	4.067*	.008	1-2
17	4.20	.76	4.26	.67	4.31	.57	4.31	.75	4.25	.68	.163	.921	----
18	4.40	.65	3.96	.97	4.41	.67	4.15	.96	4.17	.90	2.422	.069	----
19	4.20	.68	4.18	.82	4.27	.63	4.76	.59	4.26	.76	2.268	.084	----
20	3.77	.97	3.92	.87	3.73	.70	4.31	.85	3.89	.88	1.492	.220	----
21	4.20	.87	4.09	.65	4.18	.66	4.69	.48	4.19	.72	2.619	.054	----
22	4.22	.81	4.21	.60	4.36	.49	4.69	.48	4.28	.64	2.238	.087	----
23	4.17	.78	4.29	.57	4.04	.49	4.23	.59	4.21	.62	.921	.432	----
24	4.22	.64	4.13	.70	4.09	.61	4.61	.65	4.20	.67	2.064	.108	----
25	4.05	.97	3.96	.88	3.81	.95	4.31	.95	4.00	.94	.804	.494	----

Df=134

Ek- (Devam) Parametrik Olmayan (Non-Parametrik) Maddelere İlişkin Sonuçlar

Madde No	Kruskal Wallis H Testi		Mann Whitney U Testi		Fark olan Gruplar
	KWH Değeri	P	MWU Değeri	p	
5	6.773	.080	-	-	-
9	2.339	.0505	-	-	-
21	9.004*	0.029	218.500	0.002	2-4
23	3.029	.387	-	-	-

Tablo 'da yer alan maddelere yönelik öğretmen görüşleri arasında, kıdeme göre fark olup olmadığını belirlemek için, öncelikle bu maddelere homojenlik testi (Levene) uygulanmıştır. Test sonucunda 5., 9., 23. maddelerin non-parametrik, diğer maddelerin parametrik olduğu belirlenmiştir. Bu maddelerden non-parametrik olanlar için yapılan KWH testi, bunlara yönelik öğretmen görüşleri arasında 21. Madde hariç anlamlı farklılık olmadığını göstermiştir ($KWH_5=6.773$; $p=0.080$); $KWH_9=2.339$; $p=0.505$; $KWH_{23}=3.029$; $p=0.387$). Öğretmen görüşleri arasında anlamlı farklılık gösteren 21. Maddeye yönelik yapılan MWU Testi ($KWH_{21}=9.004$; $p=0.029$; $MWU=218.500$; $p=0.002$), bu farkın 2-4 gruplar arasında olduğunu göstermiştir. Buna göre, “Birisine bir öneride bulunurken, onun öneri vermemi isteyip istemediğine dikkat ederim” maddesinin, 31. Yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenler tarafından ($MR_4=55.19$), 11-20 yıl kıdemlilere göre ($MR_2=36.36$), daha fazla benimsenmiş olduğu anlaşılmıştır.

Kıdem değişkeni bazında yapılan Levene testi sonucunda parametrik olduğu belirlenen maddeler için yapılan Anova testi, 1 ($F_{(3-134)}=3.544$; $p=0.016$) ve 16 ($F_{(3-134)}=4.067$; $p=0.008$) maddelere yönelik öğretmen görüşleri arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermiştir.

Yapılan Scheffe testi, 1. Maddedeki anlamlı farkın, 1. Grup (1-10 yıl) ile 4. Grup (31 yıl ve üzeri) arasında olduğunu göstermiştir. Buna göre, “Sorunlarını dinlediğim insanlar benim yanımdan rahatlayarak ayrılırlar” görüşünü, 31. Yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenler ($\bar{X}_4=4.69$), 1-10 yıl kıdeme sahip olanlara göre ($\bar{X}_1=4.03$) daha fazla benimsemişlerdir. Bu bulgu, kıdemli öğretmenlerin, daha iyi dinleme yetisine sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir. Kıdemli öğretmenlerin sahip olduğu bu yeti, yaşam ve mesleki deneyimlere bağlı olabilir.

Yapılan Scheffe testi, 16. Maddedeki anlamlı farkın, 1. Grup (1-10 yıl) ile 2. Grup (11-20 yıl) arasında olduğunu göstermiştir. Buna göre, “İlişkilerim nasıl geliştiğini

ve nereye gittiğini anlamak için düşünmeye zaman ayırırım.” görüşünü, 1-10 yıl kıdeme sahip öğretmenler ($\bar{X}_1=4.51$), 11-20 yıl kıdeme sahip olanlara göre ($\bar{X}_2=4.02$) daha fazla benimsemişlerdir. Bu bulgu, mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin, iletişim sürecinde düşünmeye daha fazla önem verdikleri şeklinde yorumlanabilir.

4.1.4.Öğretmenlerin İletişim Becerilerine İlişkin Görüşlerinin Mezuniyet Alanı Değişkenine Göre Değerlendirilmesine Yönelik Bulgular ve Yorumları

Öğretmenlerin iletişim becerilerini etkileyen pek çok şey vardır. Bu çalışmanın bir amacında sosyal bilgiler öğretmenlerinin iletişim becerilerinin mezuniyet alanı değişkeni durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymaktır.

Tablo 6:Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mezuniyet Alanı Değişkenine Göre Görüşleri Arasındaki Farklıklar Tablosu

Madde No	(1) EF. Sos. Bil. Öğrt. n=64		(2) EF. Orta Öğretim Alanı n=54		(3) Fen-Edebiyat Fak Mazunu n=17		Toplam N=135		Anova (F)	p	Fark ---
	\bar{X}_1	S ₁	\bar{X}_2	S ₂	\bar{X}_3	S ₃	\bar{X}_T	S _T			
1	4.13	.79	4.17	.66	4.29	.69	4.16	.72	.363	.696	---
2	4.36	.74	4.48	.61	4.47	.72	4.42	.69	.510	.602	----
3	4.61	.74	4.50	.54	4.71	.58	4.59	.54	1.155	.318	----
4	4.56	.71	4.42	.60	4.59	.62	4.51	.66	.766	.467	----
5	4.62	.63	4.81	.39	4.52	.62	4.68	.55	2.597	0.078	----
6	4.35	.72	4.31	.63	4.47	.71	4.36	.69	.333	.718	----
7	4.39	.61	4.42	.57	4.41	.71	4.41	.60	.550	.951	----
8	4.26	.69	4.24	.72	4.23	.83	4.25	.72	.022	.978	----
9	4.56	.58	4.55	.57	4.52	.62	4.56	.58	.210	.979	----
10	4.40	.75	4.33	.61	4.29	.68	4.36	.68	.260	.772	----
11	4.43	.58	4.31	.54	4.52	.62	4.40	.57	1.159	.317	----
12	4.40	.58	4.51	.57	4.47	.62	4.45	.58	.543	.582	----
13	4.25	.75	4.53	.66	4.35	.49	4.37	.70	2.528	.084	----
14	4.32	.71	4.33	.70	4.35	.49	4.33	.68	.009	.991	----
15	3.90	.98	4.00	.72	4.17	.88	3.97	.87	.664	.517	----
16	4.34	.67	4.03	.77	4.00	.79	4.17	.74	3.161*	.046	1-2, 1-3
17	4.25	.75	4.24	.64	4.35	.49	4.25	.67	.185	.831	----
18	4.29	.82	4.11	.90	3.88	.98	4.17	.90	1.627	.200	----
19	4.37	.70	4.20	.73	4.06	.96	4.26	.76	1.502	.227	----
20	3.87	.96	3.88	.79	3.94	.82	3.89	.87	.038	.963	----
21	4.21	.74	4.14	.68	4.23	.75	4.19	.71	.174	.840	----
22	4.36	.69	4.22	.57	4.23	.66	4.28	.64	.726	.486	----
23	4.18	.73	4.26	.55	4.17	.39	4.21	.63	.225	.799	----
24	4.26	.69	4.12	.67	4.17	.63	4.20	.68	.597	.552	----
25	4.01	.98	3.92	.88	4.17	.72	4.00	.94	.474	.624	----

Df=2-133

Ek-(Devam) Parametrik Olmayan (Non-Parametrik) Maddelere İlişkin Sonuçlar

Madde No	Kruskal Wallis H Testi		Mann Whitney U Testi		Fark olan Gruplar
	KWH Değeri	P	MWU Değeri	p	
5	4.364	0.113	-	-	-
15	.956	0.620	-	-	-
17	.233	0.890	-	-	-
23	.387	0.824	-	-	-

Bu Tablo 'da yer alan maddelere yönelik öğretmen görüşleri arasında, mezuniyet alanına göre fark olup olmadığını belirlemek için, öncelikle bu maddelere homojenlik testi (Levene) uygulanmıştır. Test sonucunda 5., 15., 17., 23. maddelerin non-parametrik, diğer maddelerin parametrik olduğu belirlenmiştir. Bu maddelerden non-parametrik olanlar için yapılan KWH testi, bunlara yönelik öğretmen görüşleri arasında anlamlı farklılık olmadığını göstermiştir (KWH₅=4.364; p=0.113); KWH₁₅=.956; p=0.620; KWH₁₇=.233; p=0.890; KWH₂₃=.387; p=0.824).

Mezuniyet alanı değişkeni bazında yapılan Levene testi sonucunda parametrik olduğu belirlenen maddeler için yapılan Anova testi, 16 (F₍₂₋₁₃₂₎=3.161; p=0.046) maddeye yönelik öğretmen görüşleri arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermiştir.

Yapılan Scheffe testi, 16. Maddedeki anlamlı farkın, 1. Grup (Eğt. Fak. Sos Bil. Öğrt) ile 2. (Eğt. Fak. Orta Öğretim Alan) ve 3. Grup (Fen-Edebiyat Fak.) arasında olduğunu göstermiştir. Buna göre, “İlişkilerimin nasıl geliştiğini ve nereye gittiğini anlamak için düşünmeye zaman ayırırım” görüşünü, Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği mezunu öğretmenler ($\bar{X}_1=4.34$), Eğitim Fakültesi Orta Öğretim Alan mezunları ($\bar{X}_2=4.04$) ve Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenlere göre ($\bar{X}_3=4.00$) daha fazla benimsemişlerdir. Bu bulgu, Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği mezunu öğretmenlerin, iletişimde düşünmeye daha fazla önem verdikleri şeklinde yorumlanabilir. Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği mezunu öğretmenlerin, iletişim sürecinde düşünmeye daha fazla önem vermeleri, öğrenimleri sırasında aldıkları eğitim dersleri ve iletişimle ilgili derslere bağlı olabilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularından hareketle ulaşılan sonuçlara ve geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

1.Araştırmanın bulgularına genel olarak bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin iletişim becerilerinin yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum çalışma grubunun öğretmen olması, ilköğretimde görev yapıyor olmaları ve sosyal bilgiler dersi gereği iletişimle ilgili önemli becerileri de kazandıracakları bir alanı öğretecek olmaları dolayısıyla oldukça önemli ve istendik durumdur.

Çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin iletişim becerilerine bakıldığında; araştırmaya katılan öğretmenlerin iletişim sürecinde çok önemli olan, kendini ifade etme, başkasını objektif olarak dinleme, insanları olduğu gibi kabul etme ve değerli görme, onlara zaman ayırma, yardım etme, olaylara değişik açılardan bakma ve kararlarını gözden geçirme becerilerini “*her zaman*” sergiledikleri belirlenebilir.

Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlerin, iletişim sürecinde “*sıklıkla*” sergiledikleri iletişim becerileri şunlardır: Sorunlarını dinledikleri insanların yanlarından rahatlayarak ayrılması, yaşadığı olaylardaki coşkuyu her haliyle başkalarına iletebilme, ayaküstü konuşmamaya özen gösterme, birisini anlamaya çalışırken sakin bir ses tonuyla konuşma ve ilişkilerinin nasıl geliştiğini ve nereye gittiğini anlamak için düşünmeye zaman ayırdıkları Ayrıca öğretmenlerin, “*sıklıkla*” ilişkileri zenginleştiren keyifli bir tutum sergiledikleri, başkasına öneri verirken onun isteğini dikkate aldıkları, onun ne demek istediğini anlamaya çalıştıkları anlaşılmıştır. Yine öğretmenlerin, iletişim sürecinde, iletişim kurdukları insanlar tarafından anlaşıldıklarını hissettikleri belirlenmiştir. Bunlardan başka, araştırmaya katılan öğretmenlerin iletişim sürecinde

“sıklıkla”, muhataplarını suçlayıcı dille konuşmaktan kaçındıkları ve karşısındakilere özel sorular sormaktan kaçındıkları anlaşılmıştır.

2. Öğretmenlerin iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde kadın öğretmenlerin, erkeklere öğretmenlere göre İnsanlara gerektiğinde yardım etmekten daha fazla hoşlandıkları görülmektedir.

Cinsiyet değişkeni bazında, parametrik maddeler için yapılan bağımsız gruplar “t” testi sonucuna göre 13,18,19,20 anket maddelerinde anlamlı fark olduğu görülmüştür. Buna göre aşağıda belirtilen iletişim ile ilgili belirtilen beceriler kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre daha fazla benimsemiş olmakla beraber, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin tamamı kendisine ve başkalarına zarar vermeden içinden geldiği gibi davranabildiğini, kendileriyle özel olarak konuşmak isteyen bir arkadaşı olduğunda konuyu ayaküstü konuşmamaya özen gösterdiği, birisini anlamaya çalışırken sakın bir ses tonuyla konuştuğunu ayrıca insanlarla ilişkilerini zenginleştiren eğlenceli ve keyifli bir yanının olduğu belirtmiştir.

3. Öğretmenlere uygulanan anket formunda yer alan maddelere yönelik öğretmen görüşleri arasında, iletişimle ilgili kurs alma durumuna göre fark olup olmadığını belirlemek için yapılan homojenlik (Levene) testi sonucunda 5 ve 25. Maddelerin non-parametrik oldukları görülmüştür. Sonrasında yapılan MWU testi ile 5. Maddede anlamlı farklılık olduğu gözlenirken iletişimle ilgili kurs alan öğretmenlerin kurs almayanlara göre İnsanların önemli ve değerli olduklarını daha fazla düşündükleri gözlemlenmiştir. Bu sonuç, iletişim sürecinde karşısındakine önem verme konusunda, bu konuda alınan eğitimin (kursun) etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

İletişimle ilgili kurs alma durumu değişkeni bazında, parametrik maddeler için yapılan bağımsız gruplar “t” testi sonucunda bu maddelerden 8 ve 18 maddelerde anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bunlardan 8. maddedeki anlamlı fark, “İnsanlara karşı sıcak bir ilgi duyarım” görüşünün, iletişimle ilgili kurs almayan öğretmenler tarafından kurs alanlara göre daha fazla benimsemiş olduğunu göstermiştir. Bu bulgu, araştırmanın yapıldığı örnekleme bağılı olarak, iletişimle ilgili kursların, “insanlara karşı sıcak bir ilgi duyma” konusunda etkili olmadığı şeklinde düşünülebilir. İletişimle ilgili kursların, sözü geçen konudaki etkililiğinin belirlenmesi için daha geniş kapsamlı araştırmalara ihtiyaç vardır.

İletişimle ilgili kurs alma durumu değişkeni bazında 18. Maddedeki anlamlı fark, “Benimle özel olarak konuşmak isteyen bir arkadaşım olduğunda konuyu ayaküstü konuşmamaya özen gösteririm” görüşünün, iletişimle ilgili kurs alan öğretmenler tarafından kurs almayanlara göre daha fazla benimsemiş olduğunu göstermiştir. Bu bulgu, iletişim sürecinde, kaynak kişiye (muhabata) saygı gösterme konusundaki hassasiyetin, bu konuda alınan kursla geliştiği biçiminde düşünülebilir.

4.Öğretmenlerin hizmet yılları ele alındığında ankete katılan öğretmenlerin çoğunluğunun 11-20 ile 1-10 kıdem yıllarında olduğu görülmektedir.

Anket maddelerine yönelik öğretmen görüşleri arasında, kıdeme göre fark olup olmadığını belirlemek için, öncelikle bu maddelere homojenlik testi (Levene) uygulanmıştır. Test sonucunda 5., 9., 23. maddelerin non-parametrik, diğer maddelerin parametrik olduğu belirlenmiştir. Bu maddelerden non-parametrik olanlar için yapılan KWH testi, bunlara yönelik öğretmen görüşleri arasında 21. Madde hariç anlamlı farklılık olmadığını göstermiştir. Öğretmen görüşleri arasında anlamlı farklılık gösteren 21. Maddeye yönelik yapılan MWU Testi, bu farkın 2-4 gruplar arasında olduğunu göstermiştir. Buna göre, “Birisine bir öneride bulunurken, onun öneri vermemi isteyip istemediğine dikkat ederim” maddesinin, 31. Yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenler tarafından, 11-20 yıl kıdemlilere göre, daha fazla benimsenmiş olduğu anlaşılmıştır. Kıdem değişkeni bazında yapılan Levene testi sonucunda parametrik olduğu belirlenen maddeler için yapılan Anova testi, 1 ve 16 maddelere yönelik öğretmen görüşleri arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermiştir.

Yapılan Scheffe testi, 1. Maddedeki anlamlı farkın, 1. Grup (1-10 yıl) ile 4. Grup (31 yıl ve üzeri) arasında olduğunu göstermiştir. Buna göre, “Sorunlarını dinlediğim insanlar benim yanımdan rahatlayarak ayrılırlar” görüşünü, 31. Yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenler, 1-10 yıl kıdeme sahip olanlara göre daha fazla benimsemişlerdir. Bu bulgu, kıdemli öğretmenlerin, daha iyi dinleme yetisine sahip oldukları şeklinde düşünülebilir. Kıdemli öğretmenlerin sahip olduğu bu yeti, yaşam ve mesleki deneyimlere bağlı olabilir.

Yapılan Scheffe testi, 16. Maddedeki anlamlı farkın, 1. Grup (1-10 yıl) ile 2. Grup (11-20 yıl) arasında olduğunu göstermiştir. Buna göre, “İlişkilerim nasıl geliştiğini ve nereye gittiğini anlamak için düşünmeye zaman ayırıyorum.” görüşünü, 1-10 yıl kıdeme

sahip öğretmenler, 11-20 yıl kıdeme sahip olanlara göre daha fazla benimsemişlerdir. Bu bulgu, mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin, iletişim sürecinde düşünmeye daha fazla önem verdikleri şeklinde düşünülebilir.

5. Öğretmenlerin iletişim becerileri mezun olunan alana göre ele alındığında ankete katılan öğretmenlerin çoğunluğunun Eğitim Fakültesi sosyal bilgiler öğretmenliği ile Eğitim Fakültesi orta öğretim (tarih, coğrafya ve felsefe gurubu) bölümlerinden mezun oldukları görülmektedir.

Tablo'da yer alan maddelere yönelik öğretmen görüşleri arasında, mezuniyet alanına göre fark olup olmadığını belirlemek için, öncelikle bu maddelere homojenlik testi (Levene) uygulanmıştır. Test sonucunda 5., 15., 17., 23. maddelerin non-parametrik, diğer maddelerin parametrik olduğu belirlenmiştir. Bu maddelerden non-parametrik olanlar için yapılan KWH testi, bunlara yönelik öğretmen görüşleri arasında anlamlı farklılık olmadığını göstermiştir.

Mezuniyet alanı değişkeni bazında yapılan levene testi sonucunda parametrik olduğu belirlenen maddeler için yapılan Anova testi, 16. maddeye yönelik öğretmen görüşleri arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermiştir.

Yapılan Scheffe testi, 16. Maddedeki anlamlı farkın, 1. Grup (Eğt. Fak. Sos Bil. Öğrt) ile 2. (Eğt. Fak. Orta Öğretim Alan) ve 3. Grup (Fen-Edebiyat Fak.) arasında olduğunu göstermiştir. Buna göre, “İlişkilerimin nasıl geliştiğini ve nereye gittiğini anlamak için düşünmeye zaman ayırırım” görüşünü, Eğitim Fakültesi sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenler, Eğitim Fakültesi orta öğretim alan mezunları ve Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenlere göre daha fazla benimsemişlerdir. Bu bulgu, Eğitim Fakültesi sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenlerin, iletişimde düşünmeye daha fazla önem verdikleri şeklinde düşünülebilir. Eğitim Fakültesi sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenlerin, iletişim sürecinde düşünmeye daha fazla önem vermeleri, öğrenimleri sırasında aldıkları eğitim dersleri ve iletişimle ilgili derslere bağlı olabilir.

5.2. Öneriler

1. İletişimle ilgili kurs alan öğretmenlerin kurs almayanlara göre insanların önemli ve değerli olduklarını daha fazla düşündükleri sonucu tüm sosyal bilgiler öğretmenlerinin

iletişim becerilerinin geliştirilmesine yönelik uzmanlarca hizmet içi seminer ve kurslar verilmesinin faydalı olabileceği önerilebilir.

2.Sosyal Bilgiler öğretmeni yetiştiren fakülteler, lisans programındaki iletişim becerisi kazandırmada etkili olabilecek uygulamalı ders sayısını artırılabilir.

3. Öğretmen adaylarına Lisans eğitimi sürecinde iletişimi destekleyici derslerde kuramsal bilgilerin aktarılmasından ziyade, örnek olaylardan hareketle uygulama yapma olanağı sunulmalıdır.

4.Sosyal Bilgiler öğretmeni adaylarına mezun olmadan önce öğretmenlik uygulamasına gidildiği dönem içinde iletişim becerilerini geliştirici seminerler, konferanslar ve bilgilendirici toplantılarla rehberlik faaliyetleri yapılabilir.

5.Eğitim Fakültesi sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenlerin, iletişim sürecinde diğer alanlardan mezun olan öğretmenlere göre iletişim sırasında düşünmeye daha fazla önem vermeleri sonucu onların öğrenimleri sırasında aldıkları eğitim dersleri ve iletişimle ilgili derslere bağlı olabileceğinden diğer alanlardan mezun alan öğretmenlerin bu alandaki eksiklikleri Lisans eğitimleri sırasında ya da sonradan öğretmenlik mesleğini icra ederken alabilecekleri derslerle veya hizmet içi eğitim kursları ile telafi edilebilir.

6.Bundan sonra yapılacak çalışmalarda, sosyal bilgiler öğretmen ve öğretmen adaylarının iletişim becerileri farklı değişkenler (medeni durum, çocuğunun olup olmaması,gelir durumu düzeyi,anne ve babanın eğitim düzeyi,köken olarak kır ya da kentte yetişme) açısından değerlendirilebilir.

7.Araştırma sonuçlarının çalışma grubu dışındaki okullara genellenebilmesi için, farklı il ve ilçelerde görev yapan öğretmenlerin iletişim becerilerinin belirlenmesine yönelik araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Banar, S. (2012), Halkla İlişkiler ve İletişim,I.Baskı,Eskişehir.
- Bolat, S. (1996). Eğitim Öğretimde İletişim: Hacettepe Eğitim Fakültesi Uygulaması, Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi, 12, 75-78.
- Bozkurt B, Nergüz, 2003, İlköğretim sınıf öğretmenlerinin iletişim Becerilerine İlişkin Algılarının Çeşitli Değişkenler açısından İncelenmesi,2003
- Cüceloğlu, D. (1994),Yeniden insan insana, (8. Baskı), İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (2005). İletişim Donanımları Keşkesiz Bir Yaşam İçin İletişim. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çetinkanat, C. (1996). İnsan İlişkilerinde Etkili İletişim, Çağdaş Eğitim, 21 (223), 18-20.
- Çankaya, İ.H., Aküzüm, C. (2010).İlköğretim Okullarında Öğretmenlerin İletişim. Kurma Düzeyleri ile Yöneticilerin Destekleyici Liderlik Rollerini Arasındaki İlişki, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 49-57.
- Demirci, Emine E. (2002) İletişim Becerileri Eğitiminin Mesleki Eğitimi
- Demirel, Ö., Seferoğlu, S. ve Yağcı, E. (2001). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Ankara: Pegem Yay.
- Demirel, F.Y., Ökdem, Ş ve Saracoğlu, F.(2010), Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerine Verilen Temel İletişim Becerileri Dersinin Öğrencilerin İletişim Becerilerini Değerlendirme Düzeylerine Etkisi.Ulusal Meslek Yüksekokulları Öğrenci Sempozyumu.21-22 Ekim.Düzce.
- Demirel, Ö. ve Şahinel, M. (2006). Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi. Ankara. Pegem Yay.

- Dikmen, M., Başcı, Z. ve Bektaş, F.(2008), Eğitim Fakültesi öğrencilerinin İletişim Becerileri.
- Dökmen, Ü. (2004). İletişim Çatışmaları Ve Empati. İstanbul: Sistem Yay.
- Durukan, E., Maden, S . (2010),Türkçe Öğretmenlerinin İletişim Becerileri Üzerine Bir Araştırma. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*.1: 59-74.
- Doğan, Y., (2008), İlk Öğretim Yedinci Sınıf öğrencilerinin Dinleme Becerisini Geliştirmede Etkinlik Temelli Çalışmaların Etkililiği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. Bahar. 6(2). 261-286.
- Ergin, M.(2008). Türk Dil Bilgisi. İstanbul:Bayrak basım ve yayınevi.
- Erenoğlu, S.Ö., Düzeltilmen Otçu, S., (2007) Türkçenin Doğru Kullanımı, İletişim Etkili Konuşma Yazma ve Okuma Klavuzu, T.C. Genel Kurmay Askeri Etüt Ve Strateji Başkanlığı, Ankara.
- Ertürk Y. D., (2010), Halkla İlişkilerde İletişim Öznesi EMPATİ, Derin yayınları, İstanbul.
- Erdoğan, İ.(2002), İletişimi Anlamak. Ankara:Erk yayınları.
- Ergin, A. ve Birol, C. (2000), Eğitimde İletişim, Ankara, Anı Yayıncılık.
- Eroğlu, E; Yüksel, A. H, Etkili İletişim Teknikleri,2013 T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını no: 2775
- Geray, H., (2002), İletişim ve Teknoloji, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Güçlü, N. (2001). İletişim, Ankara: Nobel Yay. Sayı: 20.
- Gölönü, S., Karcı,Y., (2010), İletişim Meslek Lisesi Öğrencilerinin İletişim Beceri Düzeylerinin İncelenmesi, (Ankara İl Örneği), Sayı:31
- Gürgen, H., (1997), Örgütlerde İletişim Kalitesi. İstanbul: Der Yayınları.

- Gürüz, D. Eğinli, T. A. (2008), İletişim Becerileri- Anlamak- Anlatmak- Anlaşmak, Nobel Yayınları, Ankara.
- Kan, A. Ü. (2006), Yeni İlköğretim Programında Öngörülen Temel Becerileri Kazanmada Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler ve Türkçe Derslerinin Etkilerine İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaköse, R. (2005), Ergenlerle Etkili İletişim, Ankara, 1.Basım.
- Karasar,N. (2011) Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara, 22.Basım.
- Kaptan, E. (2007), Türkçenin Doğru Kullanımı, İletişim Etkili Konuşma Yazma ve Okuma Klavuzu, T.C. Genel Kurumay Askeri Etüt Ve Strateji Başkanlığı, Ankara.
- Kılıçoğlu, G. Gedik, H. Ve Akhan, N.E.(2011).Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi, 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications.27-29 April, Antalya-Turkey.
- Koçel, T. (2010), İşletme Yöneticiliği. İstanbul, Beta Yayınları.,12.bs.
- Korkut, F. (1996a). “İletişim Becerileri Eğitimi Programının liselilerin iletişim becerilerini değerlendirmelerine etkisi”. *3P Dergisi*. Cilt 4, sayı 3, 191-198.
- Korkut, F. (1996)” İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeğinin geliştirilmesi: Güvenirlik ve geçerlik çalışmaları”. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*; 2 (7): 18-23.
- Korkut F (1996b) “Lise öğrencilerinin bazı değişkenler açısından iletişim becerilerini değerlendirmeleri”. 3. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bilimsel Çalışmaları, 15-16 Nisan 1996; Çukurova Üniversitesi, Adana.11-20.

Korkut, F.. (1997). “Üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerini değerlendirmeleri” IV Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi’nde sunulan bildiri 10-12 Eylül 1997, Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.

Korkut, F. (2005), Yetişkinlere Yönelik İletişim Becerileri Eğitimi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.28: 143-149.

Marsall B.R. (2011), Şiddetsiz İletişim, Ph, D.Remzi Kitapevi, İstanbul.

Metin, H. (2011), Empatik İletişim Ve Yönetişim İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi. Sayı:32.

Kanar, M.(2005), Mesneviden Seçmeler, Serhat Yayınları, İstanbul

Mısırlı, İ. (2008), Genel ve Teknik İletişim, Detay Yayıncılık, Ankara.

ODTÜ Kuzey Kıbrıs Kampüsü - Öğrenci Gelişim ve Psikolojik Danışma Merkezi,
İletişim Becerileri

Oskay, Ü. (1982), XIX. Yüzyıldan günümüze kitle iletişiminin kültürel işlevleri. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yayınları, 495- 309.

Oskay, Ünsal (2001), İletişimin ABC’si, İstanbul: Der Yayınları.

Şimşek, Ş. Akgemici, T ve Çelik, A. (2003), Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış. Ankara, Nobel Yayıncılık.

Özatalay, H. (2007), İlköğretim I. Kademe Türkçe Öğretim Programında Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Temel Becerilerin Türkçe Ders Kitaplarında Kullanılmasına İlişkin Durum Çalışması, Yayımlanmış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Özbay, M., (2005), Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi. Ankara, Akçağ Yayınları.

Özden, Y. (2003). Öğrenme Ve Öğretme. Ankara: Pegem Yay.

Özodaşık, Mustafa., (2012), Halkla İlişkiler ve İletişim, I. Baskı, Eskişehir.

- Özer, Kadir, ŞAFAK, Funda (2011).İletişimsizlik Becerisi.
- Özkan, M (2008).İnsan İletişim ve Dil. 3F Yayınevi, İstanbul.
- Sever, S. (2004). Türkçe Öğretimi Ve Tam Öğrenme. Ankara: Anı Yay.
- Sosyal Bilgiler 7.Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı.(2011), Ankara
- Sungur, N. (1997). *Yaratıcı düşünce*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Şimşek,Y., Altınkurt, Y. (2009), Endüstri Meslek Liselerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Okul Müdürlerinin İletişim Becerilerine İlişkin Görüşleri.Akademik Bakış. Sayı:17, Temmuz Ağustos- Eylül, *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*.
- Terzi, Ş. (2003), Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Kişiler arası Problem Çözme Beceri Algıları, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*.2.(221-231). TDK Türkçe Sözlük.
- Tutar, H., Yılmaz, M. K. ve Erdönmez, C. (2003). Genel ve teknik iletişim. (1. Baskı). Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Yaylagül, L., (2006), Kitle İletişim Kuramları, I. Baskı, Ankara.
- Yıldırım, Arif. (2011). İlköğretim 5.Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Dersinde İletişim Becerilerini Kullanmaya Yönelik Öğretmen Görüşleri, Yüksek lisans tezi
- Yüksel, A. (2004). Empati Eğitim Programının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,
- Zılloğlu, Merih. (1993), İletişim Nedir? İstanbul: Cem Yayınevi,
- Zılloğu, Merih ve diğerleri (2010) İletişim Bilgisi, Eskişehir: Açık öğretim Fakültesi Yayınları No: 909

EKLER

EK:1 Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mezuniyet Alanı Değişkenine Göre Görüşleri Arasındaki Farklılıklar Tablosu

Madde No	(1) EF. Sos. Bil. Öğrt. n=64		(2) EF. Orta Öğretim Alanı n=54		(3) Fen-Edebiyat Fak Mazunu n=17		Toplam N=135		Anova (F)	p	Fark ---
	\bar{X}_1	S ₁	\bar{X}_2	S ₂	\bar{X}_3	S ₃	\bar{X}_T	S _T			
1	4.13	.79	4.17	.66	4.29	.69	4.16	.72	.363	.696	---
2	4.36	.74	4.48	.61	4.47	.72	4.42	.69	.510	.602	----
3	4.61	.74	4.50	.54	4.71	.58	4.59	.54	1.155	.318	----
4	4.56	.71	4.42	.60	4.59	.62	4.51	.66	.766	.467	----
5	4.62	.63	4.81	.39	4.52	.62	4.68	.55	2.597	0.078	----
6	4.35	.72	4.31	.63	4.47	.71	4.36	.69	.333	.718	----
7	4.39	.61	4.42	.57	4.41	.71	4.41	.60	.550	.951	----
8	4.26	.69	4.24	.72	4.23	.83	4.25	.72	.022	.978	----
9	4.56	.58	4.55	.57	4.52	.62	4.56	.58	.210	.979	----
10	4.40	.75	4.33	.61	4.29	.68	4.36	.68	.260	.772	----
11	4.43	.58	4.31	.54	4.52	.62	4.40	.57	1.159	.317	----
12	4.40	.58	4.51	.57	4.47	.62	4.45	.58	.543	.582	----
13	4.25	.75	4.53	.66	4.35	.49	4.37	.70	2.528	.084	----
14	4.32	.71	4.33	.70	4.35	.49	4.33	.68	.009	.991	----
15	3.90	.98	4.00	.72	4.17	.88	3.97	.87	.664	.517	----
16	4.34	.67	4.03	.77	4.00	.79	4.17	.74	3.161*	.046	1-2, 1-3
17	4.25	.75	4.24	.64	4.35	.49	4.25	.67	.185	.831	----
18	4.29	.82	4.11	.90	3.88	.98	4.17	.90	1.627	.200	----
19	4.37	.70	4.20	.73	4.06	.96	4.26	.76	1.502	.227	----
20	3.87	.96	3.88	.79	3.94	.82	3.89	.87	.038	.963	----
21	4.21	.74	4.14	.68	4.23	.75	4.19	.71	.174	.840	----
22	4.36	.69	4.22	.57	4.23	.66	4.28	.64	.726	.486	----
23	4.18	.73	4.26	.55	4.17	.39	4.21	.63	.225	.799	----
24	4.26	.69	4.12	.67	4.17	.63	4.20	.68	.597	.552	----
25	4.01	.98	3.92	.88	4.17	.72	4.00	.94	.474	.624	----

Df=2-133

Ek-1 (Devam) Parametrik Olmayan (Non-Parametrik) Maddelere İlişkin Sonuçlar

Madde No	Kruskal Wallis H Testi		Mann Whitney U Testi		Fark olan Gruplar
	KWH Değeri	P	MWU Değeri	p	
5	4.364	0.113	-	-	-
15	.956	0.620	-	-	-
17	.233	0.890	-	-	-
23	.387	0.824	-	-	-

EK: 2 Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kıdem Değişkenine Göre Görüşleri Arasındaki Farklılıklar Tablosu

Madde No	(1) 1-10 Yıl n=34		(2) 11-20 Yıl n=65		(3) 21-30 Yıl n=22		(4) 31 Yıl ve üzeri N=14		Toplam N=135		Anova (F)	p	Fark ---
	\bar{X}_1	S ₁	\bar{X}_2	S ₂	\bar{X}_3	S ₃	\bar{X}_4	S ₄	\bar{X}_T	S _T			
1	4.03	.86	4.08	.67	4.32	.65	4.69	.48	4.16	.72	3.544*	.016	1-4
2	4.31	.79	4.42	.66	4.55	.60	4.54	.66	4.42	.68	.648	.585	----
3	4.54	.56	4.62	.55	4.50	.51	4.61	.50	4.58	.54	.323	.809	----
4	4.51	.85	4.52	.58	4.40	.59	4.61	.51	4.51	.66	.289	.833	----
5	4.54	.70	4.69	.53	4.73	.46	4.91	.27	4.69	.55	2.288	.082	----
6	4.37	.84	4.37	.63	4.18	.66	4.54	.52	4.36	.69	.791	.501	----
7	4.48	.66	4.32	.62	4.45	.51	4.54	.52	4.41	.60	.870	.459	----
8	4.34	.68	4.25	.73	4.04	.72	4.38	.77	4.25	.72	.937	.425	----
9	4.60	.65	4.47	.56	4.50	.59	4.92	.28	4.56	.58	2.328	.077	----
10	4.34	.91	4.32	.62	4.36	.49	4.61	.65	4.36	.68	.663	.576	----
11	4.40	.55	4.36	.57	4.45	.59	4.46	.66	4.40	.57	.174	.914	----
12	4.37	.59	4.52	.58	4.27	.55	4.69	.48	4.45	.58	2.013	.115	----
13	4.34	.76	4.41	.66	4.27	.82	4.46	.52	4.37	.70	.314	.816	----
14	4.40	.60	4.32	.68	4.36	.72	4.15	.80	4.33	.68	.428	.733	----
15	4.02	.95	4.00	.93	3.86	.56	3.92	.86	3.97	.87	.191	.902	----
16	4.51	.61	4.01	.78	4.05	.65	4.31	.75	4.18	.74	4.067*	.008	1-2
17	4.20	.76	4.26	.67	4.31	.57	4.31	.75	4.25	.68	.163	.921	----
18	4.40	.65	3.96	.97	4.41	.67	4.15	.96	4.17	.90	2.422	.069	----
19	4.20	.68	4.18	.82	4.27	.63	4.76	.59	4.26	.76	2.268	.084	----
20	3.77	.97	3.92	.87	3.73	.70	4.31	.85	3.89	.88	1.492	.220	----
21	4.20	.87	4.09	.65	4.18	.66	4.69	.48	4.19	.72	2.619	.054	----
22	4.22	.81	4.21	.60	4.36	.49	4.69	.48	4.28	.64	2.238	.087	----
23	4.17	.78	4.29	.57	4.04	.49	4.23	.59	4.21	.62	.921	.432	----
24	4.22	.64	4.13	.70	4.09	.61	4.61	.65	4.20	.67	2.064	.108	----
25	4.05	.97	3.96	.88	3.81	.95	4.31	.95	4.00	.94	.804	.494	----

Df=134

Ek-2 (Devam) Parametrik Olmayan (Non-Parametrik) Maddelere İlişkin Sonuçlar

Madde No	Kruskal Wallis H Testi		Mann Whitney U Testi		Fark olan Gruplar
	KWH Değeri	P	MWU Değeri	p	
5	6.773	.080	-	-	-
9	2.339	.0505	-	-	-
21	9.004*	0.029	218.500	0.002	2-4
23	3.029	.387	-	-	-

EK: 3 Araştırma Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Görüşleri Arasındaki Farklılıklar Tablosu

Madde No	(1) Kadın n=56		(2) Erkek n=79		t	p	Fark ---
	\bar{X}_1	S ₁	\bar{X}_2	S ₂			
1	4.28	.67	4.07	.75	1.667	.098	---
2	4.51	.60	4.35	.73	1.370	.173	----
3	4.55	.54	4.59	.54	.438	.662	----
4	4.39	.68	4.59	.63	-1.777	.078	----
5	4.58	.63	4.75	.48	-1.703	.078	----
6	4.32	.66	4.37	.70	.486	.628	----
7	4.53	.57	4.31	.61	1.111	.067	---
8	4.25	.69	4.25	.74	.205	.915	----
9	4.67	.51	4.46	.62	2.095*	.038	1-2
10	4.50	.60	4.26	.73	1.973	.051	----
11	4.48	.60	4.34	.55	1.401	.164	----
12	4.57	.53	4.37	.61	1.901	.059	----
13	4.58	.59	4.22	.73	3.044*	.003	----
14	4.41	.63	4.27	.71	1.114	.267	----
15	4.12	.81	3.87	.91	1.654	.101	----
16	4.26	.73	4.11	.75	1.190	.236	----
17	4.30	.68	4.22	.67	.636	.526	----
18	4.39	.71	4.01	.99	2.457*	.015	1-2
19	4.44	.71	4.13	.76	2.369*	.019	1-2
20	4.16	.78	3.69	.89	3.126*	.002	1-2
21	4.32	.66	4.10	.74	1.770	.079	----
22	4.22	.59	4.18	.66	1.147	.064	---
23	4.35	.61	4.11	.62	1.252	.056	---
24	4.17	.69	4.21	.67	.308	.758	----
25	4.07	.98	3.94	.90	.743	.459	----

Df=133

Ek-3 (Devam) Parametrik Olmayan (Non-Parametrik) Maddelere İlişkin Sonuçlar

Madde No	Mann Whitney U Testi		Fark olan Gruplar
	MWU Değeri	p	
5	1922.500	0.094	-
9	1823.000	0.044	1-2

EK: 4 Araştırma Katılan Öğretmenlerin Kurs Alma Durumu Değişkenine Göre Görüşleri Arasındaki Farklılıklar Tablosu

Madde No	(1) Kurs almış n=68		(2) Kurs almamış n=67		t	p	Fark ---
	\bar{X}_1	S ₁	\bar{X}_2	S ₂			
1	4.22	.68	4.10	.76	.930	.354	---
2	4.50	.58	4.34	.76	1.332	.185	----
3	4.57	.55	4.58	.52	.092	.927	----
4	4.51	.63	4.50	.68	.064	.949	----
5	4.60	.57	4.77	.51	-1.836	.069	----
6	4.39	.57	4.31	.78	.708	.480	----
7	4.36	.64	4.44	.55	.772	.442	----
8	4.12	.74	4.39	.67	-2.214*	.003	1-2
9	4.56	.58	4.55	.58	.066	.948	----
10	4.47	.65	4.25	.70	1.851	.066	----
11	4.39	.57	4.40	.58	.060	.953	----
12	4.44	.58	4.47	.59	.362	.718	----
13	4.35	.66	4.40	.73	.414	.680	----
14	4.29	.69	4.37	.67	.673	.502	----
15	4.09	.82	3.86	.91	1.482	.141	----
16	4.23	.67	4.11	.80	.907	.366	----
17	4.26	.66	4.25	.70	.093	.926	----
18	4.40	.67	3.94	.92	3.029*	.015	1-2
19	4.23	.73	4.29	.77	.485	.629	----
20	4.01	.80	3.76	.94	1.689	.094	----
21	4.27	.64	4.10	.78	1.422	.157	----
22	4.29	.57	4.28	.71	.095	.925	----
23	4.25	.60	4.17	.64	.655	.514	----
24	4.26	.58	4.13	.75	1.118	.266	----
25	4.10	.75	3.89	.95	1.287	.200	----

Df=133

Ek-4 (Devam) Parametrik Olmayan (Non-Parametrik) Maddelere İlişkin Sonuçlar

Madde No	Mann Whitney U Testi		Fark olan Gruplar
	MWU Değeri	p	
5	1900.000	0.031	1-2
25	2121.500	.457	---

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : B.30.2.FIR.0.43.00/850
Konu: Halil KILINÇ

21/11/2012

REKTÖRLÜK MAKAMINA

Doç. Dr. Zafer ÇAKMAK'ın danışmanlığındaki yüksek lisans öğrencisi Halil KILINÇ'ın "*Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin İletişim Becerilerinin Belirlenmesi ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*" konulu yüksek lisans tez çalışması kapsamında Malatya İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı İlköğretim okullarında görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yönelik anket çalışmasının uygulanabilmesi için söz konusu yüksek lisans öğrencisine gerekli izinlerin alınması hususunu;

Emir ve müsaadelerinize arz ederim.

Doç. Dr. Mukadder BOYDAK ÖZAN
Müdür

EKLER:

- Ek-1** İlköğretim Anabilim Dalı Başkanlığı'nın 20/10/2012 tarih ve 298 sayılı yazısı
Ek-2 Danışman Dilekçesi
Ek-3 Tez Önerisi
Ek-4 Anket Formu

T.C. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Telefon (0 424) 237 00 00- (4954 - 4955) Fax (0 424) 237 00 87

T.C.
MALATYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.44.09.00-821.06.02/ 40460
Konu: Araştırma İzni

12.12.2012

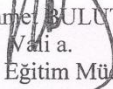
VALİLİK MAKAMINA

Fırat Üniversitesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Halil KILIÇ'ın Öğretim Üyesi Doç. Dr. Zafer ÇAKMAK danışmanlığında yürütmekte olduğu "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin İletişim Becerilerinin Belirlenmesi ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi(Malatya İli Örneği)" konulu tez çalışmasını İl merkezinde görev yapmakta olan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine uygulama talebi ile ilgili Fırat Üniversitesi Rektörlüğü Genel Sekreterliğinin 26.11.2012 tarihli ve 11557 sayılı yazıları ile ekleri İl İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiş olup söz konusu tez çalışmasının yapılmasında sakınca görülmemiştir.

Olurlarınıza arz ederim.

M. Nurettin ŞAHİN
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
12./12/2012

Mehmet BULUT
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

T.C.
MALATYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.44.09.00-06.02/
Konu: Anket İzni

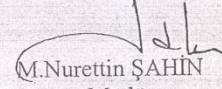
40707

14 -12- 2012

..... MÜDÜRLÜĞÜNE

Fırat Üniversitesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi ve I.Hasan Varol İlkokulu Öğretmeni Halil KILIÇ'ın "İletişim Becerilerinin Belirlenmesi ve Çeşitli Değişkenler Açısında İncelenmesi" konulu tez çalışması ve Valilik onayı ilişkide gönderilmiştir.

Bilgilerinizi okulunuz Sosyal Bilgiler öğretmenlerine uygulanarak anket sonuçlarının I.Hasan Varol İlköğretim okuluna gönderilmesini rica ederim.

M.Nurettin ŞAHİN

Müdür a.
Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

EKLERİ

1- (4. Sayfa)

NOT: Anket sonuçları 10 Ocak 2013 tarihine kadar
I.Hasan Varol İlköğretim okuluna gönderilecektir.

D A Ğ I T I M

- Merkez İlköğretim okulu Müdürlüklerine
- Merkez Ortaokul Müdürlüklerine

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN İLETİŞİM BECERİLERİNİN BELİRLENMESİ VE ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ ÖĞRETMEN ANKET FORMU

Değerli Meslektaşım,

Bu ölçek iletişimle ilgili bazı özelliklerinizi ölçmeye yöneliktir. Aşağıda sunulan ifadeleri, o ifadelerle ilgili genelde nasıl olduğunuzu düşünerek okuyunuz İlişkilerimizdeki özelliklerimiz elbette kiminle, hangi koşullarda, ne zaman ilişkide bulunduğumuza bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. O nedenle ifadeleri genelde gösterdiğiniz tepkilere göre değerlendiriniz. Değerlendirmenizi **5-her zaman, 4-sıklıkla, 3-bazen, 2-nadiren, 1-hiçbir zaman** olmak üzere derecelendirdikten sonra cevap kağıdındaki uygun yere (x) koyarak belirtiniz. Araştırmanın sonuçlandırılması ve güvenilirliği açısından lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Araştırmanın gerçekleşmesine değerli görüşlerinizle katkıda bulunduğunuz için şimdiden teşekkür eder saygılarımı sunarım.

Halil KILIÇ

Fırat Üniversitesi Eğitim bilimleri Fakültesi
İlköğretim A.B.D Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

I.BÖLÜM

Açıklama: Bu bölümde kişisel bilgiler yer almaktadır.Sorulara cevap verirken ilgili seçeneklerden durumunuza uygun olanı (X) işareti ile belirtiniz.Her soru için yalnızca bir seçenek işaretleyiniz.

1-Cinsiyetiniz:

Kadın () Erkek ()

2-Yaşınız:

20-31 yaş () 31-40 yaş () 41-50 yaş () 51-60 yaş () 61 Yaş ve üzeri ()

3-Kıdeminiz:

1-10 yıl () 11-20 yıl () 21-30 yıl () 31-40 yıl () 40 yıl ve üzeri ()

4-Eğitim düzeyiniz:

Ön lisans / Lisans tamamlama ()

Lisans ()

Lisansüstü (Yüksek Lisan 'Tezli-Tezsiz'/Doktora) ()

5-Mezun olduğunuz alan:

Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ()

Eğitim Fakültesi Orta öğretim Alan öğretmenliği (Tarih, Coğrafya, Felsefe grubu vb.) ()

Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih, Coğrafya, Felsefe grubu vb. ()

Diğer (lütfen belirtiniz)

6- İletişim becerisi ile ilgili kurs/seminer veya eğitim aldınız mı?

Evet bir dönem aldım () Evet İki dönem aldım () Hayır hiç almadım ()

7- Medeni durumunuz:

Bekâr () Evli () Dul ()

9-Çocuğunuz var mı, varsa kaç tane?

Yok () 1-2 () 3-4 () 5-6 () 7 ve üzeri ()

10- Annenizin eğitim düzeyi:

Okuryazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise ve üzeri ()

11- Babanızın eğitim düzeyi:

Okuryazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise ve üzeri ()

12-Gelir durumu düzeyi:

2000 TL ve altı () 2000-4000 TL () 4000-6000 TL () 6000TL ve üzeri ()

13-Oturduğunuz semt:

Kenar mahalle () Şehir merkezi ()

14- Köken olarak kır ya da kentte yetişme:

Köken olarak kırdaki yetiştim () Köken olarak kentte yetiştim ()

15-Kendinize ait eviniz var mı?:

Evet () Hayır ()

16-Kendinize ait arabanız var mı?:

Evet () Hayır ()

17- Kendinize ait arsa,tarla ,bağ,bahçeniz var mı:

Evet () Hayır ()

II.BÖLÜM.

İLETİŞİM BECERİLERİNİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ ANKET SORULARI	Her zaman (5)	Sıklıkla (4)	Bazen (3)	Nadiren (2)	Hiçbir zaman (1)
1- Sorunlarını dinlediğim insanlar benim yanımdan rahatlayarak ayrılırlar.					
2- Düşüncelerimi istediğim zaman anlaşılır biçimde ifade edebilirim.					
3- Başkalarını bir kasıt aramadan dinlerim.					
4- Sosyal ilişkide bulunduğum insanları oldukları gibi kabul edebilirim.					
5- İnsanların önemli ve değerli olduklarını düşünürüm.					
6- Birisiyle ilgili bir karara ulaşmadan önce onunla ilgili gözlemlerimi gözden geçiririm.					
7-İlişkide bulunduğum kişilerin anlatmak istediklerini dinlemek için onlara zaman ayırırım.					
8- İnsanlara karşı sıcak bir ilgi duyarım.					
9- İnsanlara gerektiğinde yardım etmekten hoşlanırım.					
10- Olaylara değişik açılardan bakabilirim.					
11- Düşüncelerimle yaptıklarım birbirleriyle tutarlıdır.					
12- İlişkilerimin daha iyiye gitmesi için bana düşenleri yapmaya özen gösteririm.					
13- Kendime ve başkalarına zarar vermeden içimden geldiği gibi davranabilirim.					
14- Arkadaşlarımla beraberken kendimi rahat hissedirim.					
15- Yaşadığım olaylardaki coşkuyu her halimle başkalarına iletebilirim.					
16- İlişkilerim nasıl geliştiğini ve nereye gittiğini anlamak için düşünmeye zaman ayırırım.					
17- Karşımdakini dinlerken anlamadığım bir ayrıntı olduğunda konunun açığa kavuşması için sorular sorarım.					
18- Benimle özel olarak konuşmak isteyen bir arkadaşım olduğunda konuyu ayaküstü konuşmamaya özen gösteririm.					
19- Birisini anlamaya çalışırken sakın bir ses tonuyla konuşurum.					
20- İlişkilerimi zenginleştiren eğlenceli, keyifli bir yanım var.					
21- Birisine bir öneride bulunurken, onun öneri vermemi isteyip istemediğine dikkat ederim.					
22- Birini dinlerken ne karşılık vereceğimden çok onun ne demek istediğini anlamaya çalışırım					
23- İletişim kurduğum insanlar tarafından anlaşıldığımı hissedirim.					
24- Bir yakınımınla sorunum olduğunda bunu onunla suçlayıcı olmayan bir dille konuşmak için girişimde bulunurum.					
25- Karşımdakini dinlerken sırf kendi merakımı gidermek için ona özel sorular sormaktan kaçınırım.					

ÖZGEÇMİŞ

20.10.1975 yılında Malatya ilinin Hekimhan ilçesinde dünyaya geldim. İlkokul, Ortaokul ve Liseyi doğduğum ilçede tamamladım. 1996 yılında İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği Bölümünü kazanıp, 2000 yılında bölümden mezun oldum. Aynı yıl Adıyaman'a atanıp Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak göreve başladım. 2004 yılında tayinim Malatya'ya çıktı iki sene Yazihan ilçesinde çalıştım. 2005 yılından bu yana Malatya merkez Hasan Varol İlköğretim Okulunda (2013 yılında Ortaokul oldu) çalışmaktayım. 2011 yılında Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği alanında yüksek lisans öğrenimine başladım. Evli iki çocuk babasıyım Şuan Malatya ilinde yaşamaktayım.